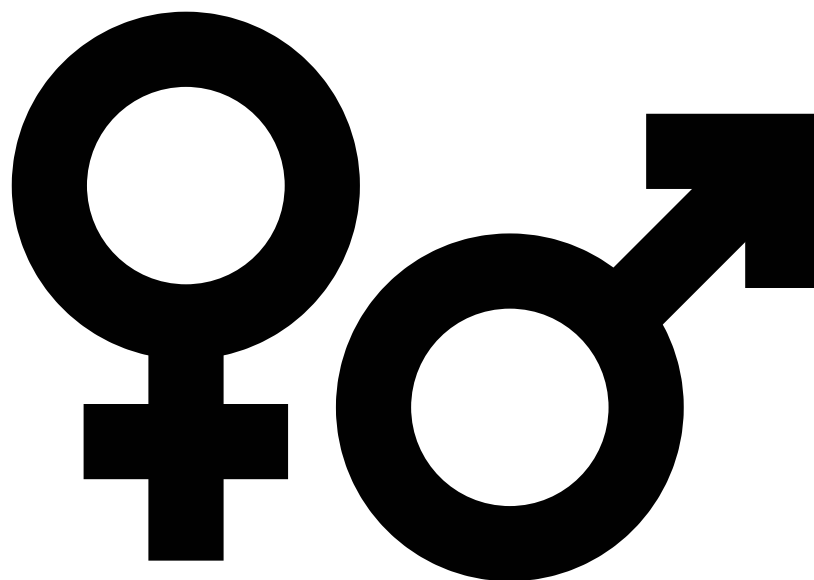

Enklare skatter för ökad jämslällldhet?

Beskattningen och de jämslällldhetspolitiska målen

Rapport 2007:2

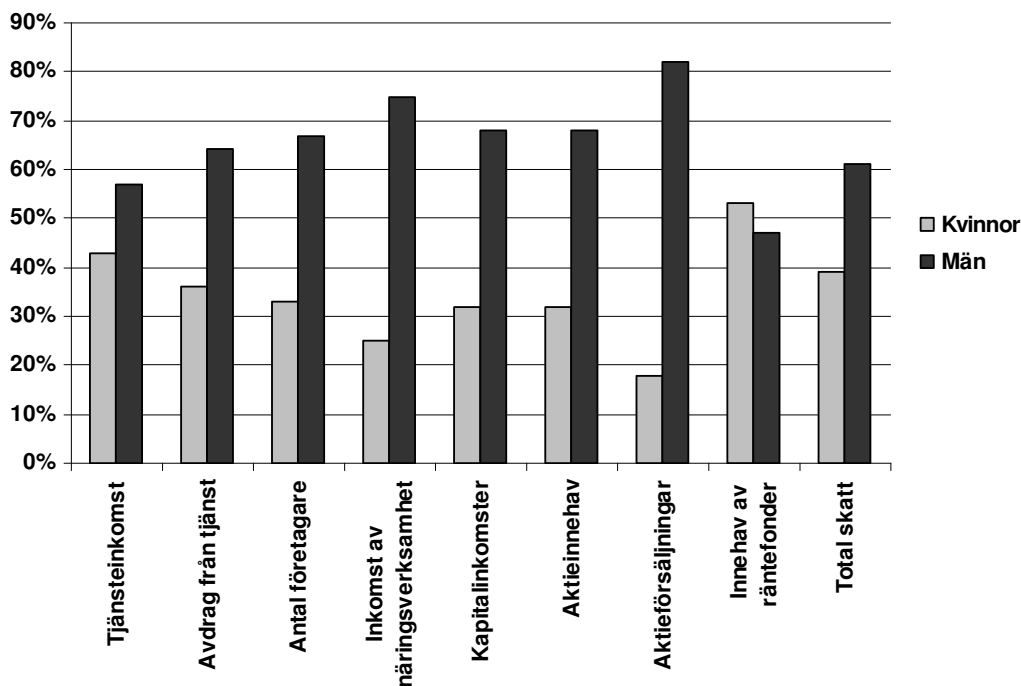
Sammanfattning

Bakgrund

I regleringsbrevet för 2006 har Regeringen gett Skatteverket i uppdrag att utreda förhållandet mellan beskattningen och de jämställdhetspolitiska målen. Uppdraget syftar till att ge underlag för att kunna bedöma om skattesystemet påverkar måluppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen. Utredningen ska också kunna ligga till grund för eventuellt reviderade målformuleringar avseende verksamhetsmålen inom politikområdet.

Olikheter i mäns och kvinnors inkomstförhållanden och skatteredovisning

Det är välkänt att män har högre inkomst än kvinnor, att män i högre utsträckning än kvinnor bedriver näringsverksamhet och att män har större kapitaltillgångar än kvinnor. Eftersom beskattningen utgår från individens inkomster så blir det därför naturligt att det uppstår en könsskillnad även i beskattningshänseende. Detta behöver man alltså inte göra någon studie för att konstatera. När man ändå gör en ingående genomgång av könsuppdelad statistik av skatter och av de inkomster och tillgångar som ligger till grund för beskattningen så slås man av hur stora skillnaderna mellan könen faktiskt är. Några av dessa skillnader åskådliggörs av diagrammet nedan, som visar hur några inkomster och tillgångar fördelar sig mellan könen.

Ett tydligt exempel på skillnaderna mellan könen är att 61 procent av den totala skatt som debiteras individen betalas av män och 39 procent av kvinnor. Med tanke på att beskattningen i så hög grad är beroende av inkomstnivå och inkomststruktur så kan dock skillnaderna i skattebelastning till övervägande del förklaras av skillnader i de underliggande arbets- och inkomstförhållandena. Exempel på olikheter i arbetsförhåll-

anden som avspeglas i inkomsten är att fler män än kvinnor arbetar heltid, män i högre utsträckning än kvinnor arbetar inom yrken och sektorer med högre löner, män är mindre föräldralediga än kvinnor mm. Totalt sett leder skillnaderna till att män har högre inkomster än kvinnor. Allra störst är skillnaden beträffande inkomst av näringsverksamhet och kapital.

Den progressiva inkomstskatten medför att skillnaderna i skattedebitering blir större mellan könen än vad skillnaderna i inkomster är. De beloppsmässiga skillnaderna är dock inte det enda som påverkar beskattningssituationen. Det framgår tydligt att en större del av kvinnornas inkomst är av sådant slag som ingår i kontrolluppgifter och förtrycks på deklarationerna och en förhållandevis större del av männens inkomst är av sådant slag som måste beräknas och anges i deklarationen av den skattskyldige. Män berörs alltså av fler och mer komplicerade skatteregler än kvinnor och män måste i högre grad än kvinnor göra ändringar och tillägg i sina deklarationer. Det medför också att risken för fel blir större för män än för kvinnor.

Könets inverkan på skattefelet

Om vi bara ser till antalet rättelser som Skatteverket gör till följd av skattekontrollen så framträder en bild av att män gör betydligt fler fel än kvinnor. Närmare två tredjedelar (63 procent) av alla rättelser avser männens deklarationer. Skillnaden blir ännu större om man tittar på den beloppsmässiga nettohöjningen. Männens står för hela 83 procent av den del av skattefelet som Skatteverket upptäcker och rättar.

Det faktum att män har mer komplicerade inkomst- och tillgångsförhållanden än kvinnor och att män i högre utsträckning än kvinnor själva måste beräkna och redovisa olika poster i deklarationen medför att fler män än kvinnor gör fel i sina deklarationer. Här orsakas dock inte skillnaden av könet i sig, utan av olikheterna i inkomster.

Samtidigt finns det en skillnad i hur mycket fel män och kvinnor gör i sina deklarationer, som inte kan förklaras av skillnader i inkomsterna. Den skillnaden verkar begränsa sig till sådana avdrag som utnyttjas av "chanstagare", såsom avdrag för övriga utgifter. Vår analys visar att män i högre utsträckning än kvinnor chansar och gör avdrag som de inte är berättigade till.

Andra intressanta slutsatser

Förutom skillnader i inkomster, tillgångar och beskattningsåtgärder behandlar den här rapporten frågor om kvinnors och mäns attityder till beskattningen och effekterna på jämställdheten av skattesystemets struktur och enskilda skattereglars utformning. Bland slutsatserna kan nämnas följande:

- Det finns vissa statistiskt säkerställda skillnader mellan mäns och kvinnors attityder till skattefusk. Kvinnor är större motståndare till skattefusk och mer rädda för att bli upptäckta om de skattefuskar än vad män är.
- Skatten har en inkomstutjämnande effekt på nettoinkomsten. Kvinnornas inkomst före skatt uppgår i genomsnitt till 71 procent av männens inkomst. 40 procent av inkomstskillnaden försvinner när man räknar bort skatten på inkomsten och ytterligare 7 procent försvinner när man tar hänsyn till bidrag (exempelvis barn-

bidrag, bostadsbidrag och socialbidrag). Efter skatter och bidrag uppgår kvinnornas inkomst till 79 procent av männens.

- Skattereglerna är könsneutrala i Sverige, men skillnader i inkomst- och förmögenhetsstrukturen mellan könen medför ändå att beskattningen får olika effekt på kvinnor respektive män. I rapporten tar vi upp följande områden där effekterna är eller kan bli olika för könen:
 - Sambeskattnings inom förmögenhetsskatten
 - Skattelättnad för hushållstjänster
 - Otidsenliga regler om medhjälpande make
 - Bruttolöneavdrag mer lönsamt för höginkomsttagare
 - Reserveringsmöjligheter utnyttjas mer av män
 - Ett avståndsbaseerat reseavdrag vore extra lönsamt för kvinnor

Om man eftersträvar en helt könsneutral beskattning så är det på dessa områden som fokus för arbetet bör läggas. Ett enkelt första steg är att ställa krav på att jämställdhetseffekterna ska analyseras vid samtliga lagändringar.

Skattesystemets påverkan på jämställdheten och lämpliga resultatindikatorer

I uppdraget ingick att ge underlag för att kunna bedöma i vilken omfattning skattesystemet påverkar måluppfyllelsen när det gäller de jämställdhetspolitiska målen och att ta fram ett underlag för eventuellt reviderade målformuleringar avseende verksamhetsmålen inom politikområdet.

Vi har i den här rapporten visat att beskattningssituationen ser väldigt olika ut för kvinnor och män, men att det huvudsakligen beror på skillnader som orsakats av annat än beskattningen. Skillnaderna medför att männen i högre grad än kvinnorna berörs av många och ofta komplicerade skatteregler och att män i högre grad än kvinnor själva måste beräkna delar av sin inkomst och ange den på deklarationen.

Ovanstående förhållande kan innebära att både kvinnor och män diskrimineras av förekomsten av krångliga skatteregler. Diskrimineringen av kvinnor ligger i det faktum att de krångliga reglerna kan tänkas vara en bidragande faktor till att kvinnor i högre utsträckning än män undviker vissa verksamheter och investeringar. Diskrimineringen av män ligger i det faktum att män i högre grad än kvinnor tvingas hantera krångliga skatteregler, med ökade fullgörandekostnader, mer fel i deklarationerna och mer skatte-tillägg som följd. Regelförenklingar blir därför ett sätt att utifrån beskattningsverksamheten främja måluppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen.

Beträffande målformuleringar gäller det att hitta resultatindikatorer som verkligen mäter det man har för avsikt att mäta. Det är enkelt att mäta en mängd olika skillnader i beskattning mellan kvinnor och män, men det är svårt att använda dessa mått till att dra några andra slutsatser än att män och kvinnor skiljer sig åt beträffande arbete, företagande och investeringar. Är det sådana slutsatser man vill kunna dra så är det onödigt att gå omvägen via beskattningen. Det som ur ett jämställdhetsperspektiv vore mest intressant att mäta är i vilken utsträckning män och kvinnor berörs av krångliga skatteregler. En sådan mätning är dock förenad med stora svårigheter och stor osäkerhet.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	8
2	REGERINGENS JÄMSTÄLLDHETSPOLITIK.....	9
3	SKILLNADER I INKOMSTER OCH TILLGÅNGAR.....	12
	3.1 Anställning	12
	3.2 Företagande	16
	3.3 Kapital.....	19
	3.3.1 Tillgångar och skulder	19
	3.3.2 Kapitalinkomster och kapitalutgifter	20
	3.3.3 Börsnoterade aktier.....	20
	3.4 Total inkomst	21
4	REDOVISNING, DEBITERING OCH BETALNING AV SKATTER.....	24
	4.1 Avlämnande av deklarationer	24
	4.2 Debiterad skatt.....	25
	4.3 Betald skatt	25
5	SKATTEKONTROLL.....	27
	5.1 Totala åtgärder till följd av skattekontrollen	27
	5.2 Statistisk analys av sambandet mellan kön och olika beskattningsåtgärder	29
	5.3 Kontrollurval och ändringar	33
	5.4 Felredovisning av några specifika deklara-tionsposter	36
	5.4.1 Andel ändringar vid slumpmässiga urval	36
	5.4.2 Analys av förekomsten av fel.....	39
6	KVINNORS OCH MÄNS ATTITYDER TILL BESKATTNINGEN	41
	6.1 Kvinnors och mäns syn på Skatteverkets service mm.....	43
	6.2 Kvinnors och mäns syn på skattefusk.....	43
7	SKATTEREGLERNAS UTFORMNING	45
	7.1 Historisk tillbakablick	46
	7.2 Den svenska beskattningen har en utjämnande effekt på inkomstskillnaderna mellan könen	47
	7.3 Sambeskattning kvarstår för förmögenhetsskatten	48
	7.4 ROT-avdrag eller RUT-avdrag?	50
	7.5 Otidsenliga regler om medhjälpande make	56
	7.6 Bruttolöneavdrag mer lönsamt för höginkomsttagare.....	57
	7.7 Reserveringsmöjligheter utnyttjas mer av män	59
	7.8 Ett avstånds-baserat reseavdrag vore extra lönsamt för kvinnor.....	62
8	SLUTSATSER.....	64
	8.1 Olikheter i mäns och kvinnors inkomstförhållanden och skatteredovisning	64

8.2	Könets inverkan på skattefelet.....	66
8.3	Könseffekter på förseningsavgifter, skönsbeskattningar och restföringar	68
8.4	Mäns och kvinnors attityder till risk och skattefusks	69
8.5	Jämställdhetseffekter av skattereglernas utformning	69
8.6	Skattesystemets påverkan på jämställdheten	72
8.7	Lämpliga resultatindikatorer	73

Förteckning över tabeller och diagram

Tabell 1:	Olika inkomstslag	12
Tabell 2:	Kvinnors lön i procent av mäns efter standardvägning.....	15
Tabell 3:	Inkomst av tjänst 2004	16
Tabell 4:	Inkomst av kapital år 2004 (vid 2005 års taxering)	20
Tabell 5:	Innehav och försäljningar avseende börsnoterade aktier år 2001.....	21
Tabell 6:	Schematisk skillnad mellan skattemässiga inkomster och disponibel inkomst.....	22
Tabell 7:	Taxerad förvärvsinkomst 2004.....	22
Tabell 8:	Disponibel inkomst 2002	23
Tabell 9:	Antal fysiska personer som lämnar inkomst- och/eller skattekäklarerationer under 2005.....	24
Tabell 10:	Förseningsavgifter påförda under 2005	24
Tabell 11:	Debiterad skatt för inkomståret 2004 (2005 års taxering)	25
Tabell 12:	Betalningsmönstret för den skatt som fastställt vid inkomsttaxeringen 2005	26
Tabell 13:	Ändringar till följd av skattekäklareration under 2005	27
Tabell 14:	Skönsbeskattade under 2005	28
Tabell 15:	Skatterevisjoner avslutade under 2005	29
Tabell 16:	Skattetillägg påförda under 2005.....	29
Tabell 17:	Inkomstens fördelning mellan olika inkomstslag vid 2005 års taxering.....	30
Tabell 18:	Könseffekten särskild från övriga bakgrundsvariabler	32
Tabell 19:	Fel vid redovisning av aktieförsäljningar.....	37
Tabell 20:	Avdrag för resor till och från arbetet	37
Tabell 21:	Avdrag för förvaltningskostnader.....	38
Tabell 22:	Avdrag för övriga utgifter	39
Tabell 23:	Kvinnors och mäns svar på Skatteverkets attitydundersökningar 2006.....	42
Tabell 24:	Genomsnittlig tid för aktiviteter år 2000/01 efter kön. Befolkningen 20-64 år. Timmar och minuter.....	51
Tabell 25:	Använd tid för olika aktiviteter år 2000/01. Genomsnittlig tid per dygn för kvinnor och män. Befolkningen 20-64 år.....	52
Tabell 26:	Köp av svarta tjänster med betalning i pengar	53
Tabell 27:	Använd tid för det slag av hemarbete som ingår i förslaget till skattelättnad för hushållstjänster. Genomsnittlig tid per dygn för kvinnor och män. Befolkningen 20-64 år.....	55
Tabell 28:	Jämförelse mellan mäns och kvinnors användning av reserveringarna vid 1999 års taxering enligt Anderssons avhandling och vid 2005 års taxering enligt Skatteverkets register	61
Tabell 29:	Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som utnyttjar reserveringsmöjligheterna vid 2005 års taxering.....	61
Tabell 30:	Skattesystemets direkta inkomstutjämnande effekt, genomsnittliga belopp i kronor per person	70

Förteckning över tabeller och diagram

Tabell 31:	Antal anställda män och kvinnor 2003	74
Tabell 32:	Heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år fördelade i inkomstgrupper och kön år 2003	74
Tabell 33:	Antal företagare i Sverige enligt olika definitioner	74
Tabell 34:	Samtliga företagare enligt Skatteverkets register	75
Tabell 35:	Överskott och underskott av näringsverksamhet 2005 års taxering	75
Tabell 36:	Tillgångar och skulder för kvinnor och män 2003	75
Diagram 1:	Antal anställda kvinnor och män 2003, tusental.....	13
Diagram 2:	Heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år fördelade i inkomstgrupper och kön år 2003	13
Diagram 3:	Antal företagare i Sverige enligt olika definitioner	17
Diagram 4:	Samtliga företagare enligt Skatteverkets register, antal och procent...	18
Diagram 5:	Överskott och underskott av näringsverksamhet 2005 års taxering, mnkr och procent	18
Diagram 6:	Tillgångar och skulder för kvinnor och män 2003, mdkr	19
Diagram 7:	Andel kvinnor och män som träffas i kontrollurvalet, 2006 års taxering.....	34
Diagram 8:	Andel träffar som leder till ändring för kvinnor och män, 2006 års taxering	35
Diagram 9:	Könsskillnader i fördelning av några inkomster och tillgångar	64
Diagram 10:	Fel vid redovisning av aktieförsäljningar och avdrag för arbetsresor, förvaltningskostnader och övriga kostnader.....	67

1 Inledning

I regleringsbrevet för 2006 har Regeringen gett Skatteverket i uppdrag att utreda förhållandet mellan beskattningen och de jämställdhetspolitiska målen. Uppdraget syftar till att ge underlag för att kunna bedöma om skattesystemet påverkar måluppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen. Utredningen ska också kunna ligga till grund för eventuellt reviderade målformuleringar avseende verksamhetsmålen inom politikområdet.

Bakgrunden till uppdraget är att jämställdhetsfrågorna under lång tid har fått stort utrymme i Sverige. Det råder idag likhet inför lagen för kvinnor och män och formellt sett har man samma tillgång till exempelvis utbildning och arbetsmarknad. Trots att de formella förutsättningarna i stort är desamma för både män och kvinnor så präglas dock samhället av en könsmaktsordning. Det framtida jämställdhetsarbetet måste därför inriktas på att påverka de informella strukturerna.

För att kunna påverka informella strukturer är det viktigt att jämställdhetsarbetet integreras i alla politikområden. Det innebär att alla myndigheter ska ha ett jämställdhetsansvar och att jämställdhetsarbetet på samma sätt som övriga ansvarsområden måste styras med mål och resultatindikatorer. Beträffande Skatteverket kan man i detta avseende konstatera följande:

- Befintliga uppföljningsmodeller tar inte hänsyn till kön
- Kunskap om beskattningens effekter på jämställdheten saknas
- Underlag saknas för att fastställa mål och resultatindikatorer

Bristen på kunskap har skapat ett behov av att belysa området. Det finns dock inga klart uttalade förväntningar på utredningen.

En stor del av den här rapporten inriktas på att ganska ingående presentera könsuppdelad statistik av betydelse för beskattningen. Delar av statistiken är hämtad från externa källor, men huvuddelen grundar sig på sammanställningar från Skatteverkets statistikdatabas med deklaraionsuppgifter. Först (se kapitel 3) kommer en genomgång av de inkomster och tillgångar som ligger till grund för beskattningen, därefter (se kapitel 4) redovisning, debitering och betalning av skatter och slutligen (se kapitel 5) felredovisningar och skattekontroll. Efter den rena statistikpresentationen följer statistiska analyser av i vilken utsträckning individens kön påverkar förekomsten av fel i deklaraionerna och attityderna till beskattningen (se kapitel 5 och 6). Därefter (se kapitel 7) ges exempel på hur till synes könsneutrala skatteregler kan få olika effekter för kvinnor och män. Avslutningsvis dras vissa slutsatser om vilka effekter beskattningen sammantaget har på de jämställdhetspolitiska målen.

2 Regeringens jämställdhetspolitik

Jämställdhetsarbetet har i Sverige en lång och internationellt sett framgångsrik historia. Idag har kvinnor och män formellt samma rättigheter, men trots det har vi inte uppnått ett jämställt samhälle. Trots en lång historia av aktivt jämställdhetsarbete präglas vårt samhälle fortfarande av en könsmaktsordning, och den vill Regeringen förändra. Det innebär att Regeringen betraktar manligt och kvinnligt som ”sociala konstruktioner”, dvs. könsmonster som skapas utifrån uppfostran, kultur, ekonomiska ramar, maktstrukturer och politisk ideologi. Könsmonstren skapas och upprätthålls både på det personliga planet och på det samhälleliga planet. Denna struktur har inte förändrats, trots att kvinnors och mäns representation på vissa samhällsområden kvantitativt sett närmast sig varandra. Om vi inte bryter dagens könsmaktsordning kommer vi inte att uppnå ett jämställt samhälle.¹ Enligt den jämställdhetspolitiska propositionen från 1993/94² har jämställdhetsarbetet i alltför hög grad varit inriktat på att förändra formella strukturer och att påverka attityder och i för liten mån varit inriktad på de informella strukturer som skapar och upprätthåller den ojämna maktfördelningen mellan könen.

En ny jämställdhetspolitisk proposition utarbetades 2005/06³. Den nya propositionen innebär inga större förändringar i jämställdhetspolitiken, men tydliggör arbetets inriktning. Det övergripande jämställdhetspolitiska målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att uppnå det formuleras i propositionen fyra delmål:

- **En jämn fördelning av makt och inflytande.**
Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- **Ekonomisk jämställdhet.**
Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- **En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.**
Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- **Mäns våld mot kvinnor skall upphöra.**
Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Tydligare styrning med mål och resultatindikatorer

Under 1990-talet har mål- och resultatstyrning kommit att få en alltmer framträdande plats som ett instrument för samhället att påverka olika verksamheters inriktning och effektivitet. Det innebär att mål anges, att resultaten följs upp eller utvärderas och att en bedömning görs som kan ligga till grund för åtgärder. Avsikten är att skapa ett bättre beslutsunderlag för regering och riksdag genom att tydliggöra sambandet mellan mål, resurser och resultat. Jämställdhetsarbetet måste, på samma sätt som övriga verksamheter, styras med tydliga mål och uppföljningsbara resultatindikatorer.⁴

¹ Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*

² Prop 1993/94:147, *Delad makt – delat ansvar*

³ Prop 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*

⁴ Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*

Jämställdhetsansvar för alla myndigheter

Till skillnad från många andra politikområden är jämställdhetspolitiken en sektorsövergripande verksamhet, dvs. ett politikområde vars måluppfyllelse är beroende av verksamheter inom andra politikområden. Det innebär att den direkta kopplingen mellan mål, resurser och resultat ofta kan vara svag. Ett sätt att tydliggöra denna koppling är att specificera delmål för övriga politikområden så att det framgår vilket resultat som ska uppnås och vid vilken tidpunkt detta ska vara uppnått. Målen bör också vara möjliga att följa upp med hjälp av resultatindikatorer som i sin tur kan ligga till grund för en utvärdering av jämställdhetspolitikens resultat, sammanvägt över alla politikområden.

Regeringen avser därför att skapa en jämställdhetsintegrering, som innebär att ett ökat ansvar för jämställdhetspolitiken åläggs all statlig verksamhet. Den som har ansvar för en verksamhet har även ansvar för att integrera ett könsperspektiv i denna verksamhet. Denna strategi är nödvändig och har visat sig vara framgångsrik, men den kan fungera på ett tillfredsställande sätt endast om ansvaret för jämställdhet kombineras med tydliga uppföljningsbara mål.⁵ En utvärdering som Riksrevisionsverket genomfört av styrningen av jämställdhetspolitiken⁶ visar att målen för jämställdhetspolitiken är alltför allmänna och otydliga samt att indikatorer för att bedöma den förda politikens resultat och effekter i stort saknas. Det är därför en viktig uppgift för Regeringen att under sin mandatperiod åtgärda dessa brister och tillse att ett jämställdhetsperspektiv finns inom alla politikområden.

Ett viktigt led i arbetet med jämställdhetsintegrering är att sätta mål för jämställdhet på olika nivåer inom respektive politikområde, vilket innebär att konkretisera jämställdhetsperspektivet och visa på uppnådda resultat av insatser. Under mandatperioden kommer därför samtliga politikområden att genomföra en analys av jämställdhetsaspekterna inom politikområdet. Jämställdhetspolitiska mål och indikatorer ska identifieras där detta är möjligt.⁷

I den nya jämställdhetspolitiska propositionen slår man fast att jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen bör ligga fast och fördjupas. För att åstadkomma en mer aktiv och strategisk användning av de jämställdhetspolitiska målen i resultatstyrningen bör ett utvecklingsarbete mellan jämställdhetspolitiken och politikområden av särskild relevans för de jämställdhetspolitiska målen initieras.⁸

Könsuppdelad statistik

Enligt Regeringens uppfattning är också statistik en viktig förutsättning för att förbättra möjligheterna att identifiera jämställdhetsproblem och följa upp jämställdhetsarbetet. Alla statistikansvariga myndigheter har ett ansvar att erbjuda användarna statistik som möjliggör detta. Enligt förordningen om den officiella statistiken⁹ ska individbaserad officiell statistik vara uppdelad efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

⁵ Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*

⁶ RRV 2000:17

⁷ Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*

⁸ Prop 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*

⁹ 2001:100

Uppdraget till Skatteverket

Vid utformningen av det svenska skattesystemet aktualiseras olika slag av rättvise-frågor, också sådana som gäller jämställdheten mellan kvinnor och män. I Regeringens handlingsplan för mandatperioden¹⁰ fastslås att jämställdhetsfrågorna kommer att uppmärksammas vid en framtida förstärkt utvärdering av olika skattereglers effekter.

Finansdepartementet har gjort en översiktlig förstudie av jämställdhetseffekterna inom politikområde skatt, tull och exekution. I förstudien har man konstaterat att befintliga uppföljningsmodeller inte tar hänsyn till kön. Av de tre områdena (skatt, tull och exekution) bedöms beskattningens effekter på jämställdheten vara av störst betydelse, eftersom den berör störst andel av befolkningen. Det saknas idag kunskap om beskattningens effekter på jämställdheten och det finns inte heller underlag för att fastställa mål och resultatindikatorer. I regleringsbrevet för 2006 har Regeringen därför gett Skatteverket i uppdrag att utreda förhållandet mellan beskattningsverksamheten och de jämställdhetspolitiska målen.

I den nya jämställdhetspolitiska propositionen¹¹ hänvisar man till Skatteverkets uppdrag och bekräftar att syftet med utredningen är att ge underlag för att kunna bedöma i vilken omfattning skattesystemet påverkar måluppfyllelsen när det gäller de jämställdhetspolitiska målen.

¹⁰ Regeringens skrivelse 2002/03:140, *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden*

¹¹ Prop 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*

3 Skillnader i inkomster och tillgångar

En individ kan få inkomst från olika källor och aktiviteter. För att jämföra mäns och kvinnors inkomster räcker det därför inte med att titta på inkomstnivåer, utan man måste även se vad för slags inkomst det är fråga om. Inkomsterna kan kategoriseras på olika sätt och det finns en mängd olika inkomstbegrepp att tillgå. Olika inkomstbegrepp används i olika syften och beroende på vilken källa man hämtar uppgifter ur så har inkomsterna olika sammansättning.

Tabell 1: Olika inkomstslag

Inkomstslag	Beskrivning
Anställningsinkomst	Lön och förmåner från anställning.
Skattepliktiga transfereringar	T.ex. sjukpenning, föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd, vuxenstudiestöd och pension.
Inkomst av tjänst	Ett skattemässigt inkomstbegrepp som inkluderar lön, förmåner och skattepliktiga transfereringar minskat med ev. avdrag för t.ex. resor till och från arbetet
Inkomst av näringsverksamhet	Överskott från enskild näringsverksamhet eller delägares andel av överskott från handelsbolag
Taxerad förvärvsinkomst	Inkomst av tjänst + inkomst av näringsverksamhet – allmänna avdrag. Grunden för beräkning av kommunal och statlig inkomstskatt
Kapitalinkomster/-utgifter	T.ex. räntor, utdelningar, reavinster/-förluster. Nettot kan vara positivt eller negativt.
Skatter	Statlig och kommunal inkomstskatt, skatt på kapital mm
Skattefria bidrag	Barnbidrag, bostadsbidrag, socialbidrag, underhållsstöd mm.
Studiestöd	Studielån (mottaget eller återbetalning), studiebidrag
Disponibel inkomst	Den nettoinkomst som individen har att använda.

Nedan är sammanställningen uppdelad i följande avsnitt:

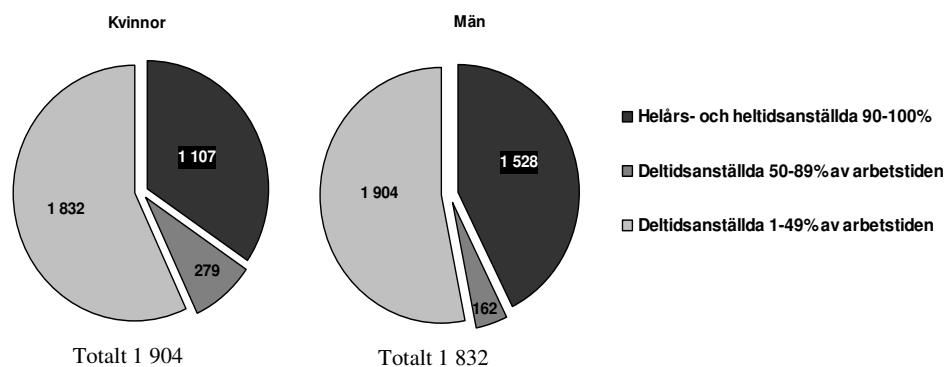
- **Anställning** – Här kommer vi att behandla både löneinkomster från anställning och inkomst av tjänst, som alltså även innefattar skattepliktiga transfereringar
- **Företagande** – Här ser vi både till antalet företagare i landet och till inkomst av näringsverksamhet. I antalet företagare ingår både enskilda näringsidkare, delägare i handelsbolag och delägare i fåmansaktiebolag, men i inkomst av näringsverksamhet ingår bara inkomst från enskild näringsverksamhet och handelsbolag (eftersom inkomst från fåmansaktiebolag räknas som inkomst av tjänst).
- **Kapital** – Avsnittet innefattar en genomgång av mäns och kvinnors tillgångar, skulder, kapitalinkomster och kapitalutgifter
- **Total inkomst** – I avsnittet återges individernas totala inkomster, dels beräknade i form av taxerad förvärvsinkomst (den inkomst som utgör grunden för inkomstskatten) och som disponibel inkomst

3.1 Anställning

I många länder är det fler män än kvinnor som har inkomst av anställning, men i Sverige råder faktiskt det motsatta förhållandet (se Diagram 1). 49 procent av de anställda är män och 51 procent kvinnor. Bland männen är det dock betydligt fler än bland kvinnorna som arbetar heltid. 83 procent av de anställda männen arbetar heltid och 58 procent av kvinnorna. I absoluta tal är det ca 300 000 män som har deltidsarbete och 800 000 kvinnor. Det innebär att det på varje deltidsarbetande man går 2,6 deltids-

arbetande kvinnor.¹² Sammantaget innebär detta att männen står för en betydligt större del av den totala arbetstiden i Sverige än kvinnorna, 58 respektive 42 procent.¹³

Diagram 1: Antal anställda kvinnor och män 2003, tusental

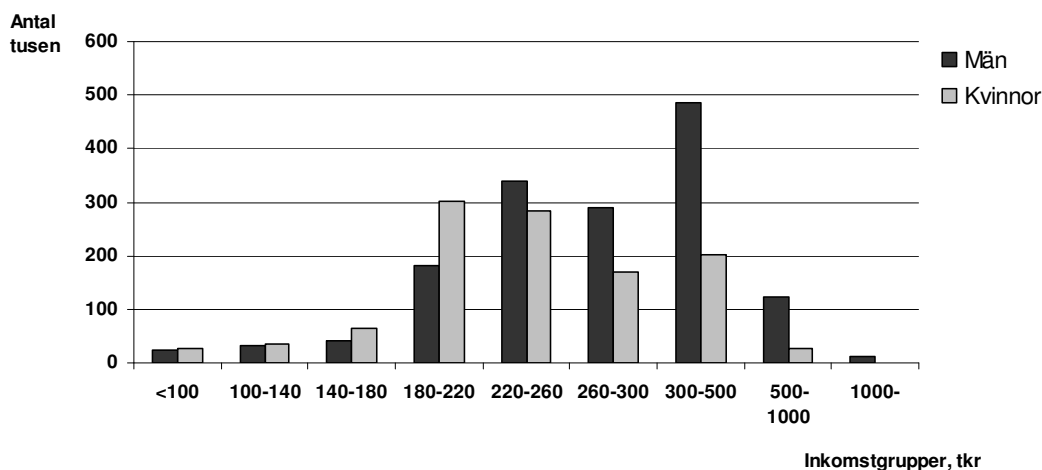

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Källa: SCB, bearbetning av inkomstfördelningsundersökningen 2004

Delar man upp antalet heltidsanställda i olika inkomstgrupper uppstår ett tydligt könsrelaterat mönster (se Diagram 2). Bland de med lägsta årsinkomsten, upp till 140 000 kr, är fördelningen relativt jämn mellan könen. I inkomstgrupperna mellan 140 000 kr och 220 000 kr är drygt 60 procent kvinnor. I de högre inkomstgrupperna dominerar männen och det manliga överskottet ökar med tilltagande inkomst.

Diagram 2: Heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år fördelade i inkomstgrupper och kön år 2003

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Källa: SCB, bearbetning av inkomstfördelningsundersökningen 2004

¹² SCB, bearbetning av inkomstfördelningsundersökningen 2004

¹³ Prop. 2004/05:1, bilaga 4. *Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män – Särtryck ur budgetpropositionen för 2005*

Det finns en stor mängd tillgänglig statistik om kvinnors och mäns löner i Sverige. Beloppen i statistiken skiljer sig åt beroende på vilket inkomstbegrepp man använder sig av och för vilken del av befolkningen inkomsten beräknas.¹⁴ Eftersom uppgifterna i den här genomgången är hämtade från olika källor kommer det därför inte att råda total samstämmighet mellan tabellerna. Skillnaderna är dock ganska små och slutsatserna blir ändå desamma.

De stora skillnaderna i arbetstid mellan kvinnor och män medför att männen får betydligt högre total löneinkomst än kvinnorna. Männen genomsnittliga årsinkomst av anställning är ca 257 000 kr, vilket kan jämföras med 175 000 kr för kvinnorna. Kvinnornas löneinkomst uppgår därmed till 68 procent av männens. En stor del av skillnaden beror dock just på skillnaderna i arbetstid, varför man oftast utgår från lönestatistik istället för inkomststatistik när man analyserar löneskillnader mellan könen. Räknar man om lönerna till heltidsarbete blir den genomsnittliga månadslönen är för kvinnor 20 700 kr och för män 24 800 kr. Kvinnor har med det sättet att mäta ca 84 procent av männens lön.¹⁵

Arbetstiden är inte det enda som skiljer sig åt i mäns och kvinnors arbete. Andra skillnader som har betydelse för lönen är exempelvis yrkesval, utbildning, ålder, sektor (kommunal, landsting, statlig eller privat). Om män och kvinnor fördelade sig på samma sätt över olika yrkesgrupper, utbildningar mm så skulle löneskillnaderna bli betydligt mindre. SCB har gjort en analys av hur åtta olika variabler inverkar på löneskillnaderna mellan män och kvinnor.¹⁶ För att klargöra vilken betydelse de olika förklaringsvariablerna har på löneskillnaden har de använt sig av standardvägning. När man standardväger med avseende på en viss variabel får man svar på hur stor löneskillnaden mellan könen skulle vara om kvinnor och män vore fördelade på samma sätt över variabelns alla klasser. Standardvägning är alltså ett mer sofistikerat sätt att konstanthålla för olika variabler. Fördelen med standardvägning jämfört med regressionsanalyser är att effekter som beror på att förklaringsvariablerna samvarierar rensas bort.

När SCB standardväger för alla sina förklarande variabler samtidigt blir kvinnornas löner 92,7 procent av männens (se Tabell 2). Det betyder att lönegapet mellan könen reduceras med 10,3 procentenheter av de totala 17,6, så att en skillnad på 7,3 procent återstår.

¹⁴ Skillnader i inkomstbegreppet beror på om man bara inkluderar lön från anställning eller om även inkomst av näringsverksamhet och/eller skattepliktiga transfereringar (exempelvis sjukpenning, föräldrapenning och pension) inkluderas. Ibland beräknas inkomsten för befolkningen i åldern 20-64 år och ibland för hela befolkningen över 20 år. När man beräknar genomsnittliga inkomster kan också skillnader uppstå beroende på om man använder samtliga individer som bas eller bara de som har en inkomst.

¹⁵ Prop. 2004/05:1, bilaga 4. *Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män – Särtryck ur budgetpropositionen för 2005*

¹⁶ SCB, Information om utbildning och arbetsmarknad 2004:2. *Löneskillnader mellan kvinnor och män i sverige – Ansatser till beskrivning med hjälp av den officiella statistiken*

Tabell 2: Kvinnors lön i procent av mäns efter standardvägning

Variabel	Kvinnors lön i % av männens	Variablernas effekt på standardvägningen
Yrkesgrupp	91,0	8,6
Tjänstgöringsomfattning*	85,9	3,5
Näringsgren	83,9	1,5
Sektor**	83,6	1,2
Utbildningsnivå	81,0	-1,4
Företagsstorlek	81,6	-0,8
Ålder	82,2	-0,2
Region***	82,3	-0,1
Totalt (alla variabler)	92,7	10,3

* Heltids- eller deltidsarbete.

** Sektorn är uppdelad i privat och offentlig sektor

*** Den enda region man har särskilt är Stockholm, eftersom det är den region som skiljer sig mest jämfört med övriga landet.

Källa: SCB, Information om utbildning och arbetsmarknad 2004:2. *Löneskillnader mellan kvinnor och män i Sverige – Ansatser till beskrivning med hjälp av den officiella statistiken*

De olika förklaringsvariablerna verkar i olika riktning. Variabler som skapar ökade löneskillnader mellan kvinnor och män är yrkesgrupp, tjänstgöringsomfattning, näringsgren och sektor. När man standardväger med avseende på dessa så minskar alltså löneskillnaderna mellan könen. Samtidigt så finns det fyra variabler som motverkar lönegapet mellan kvinnor och män. Det är utbildningsnivå, företagsstorlek, ålder och region. När man standardväger med avseende på dessa så ökar alltså löneskillnaderna något mellan könen. Att skillnader i utbildningsnivå, företagsstorlek och ålder minskar löneskillnaderna mellan kvinnor och män beror på att kvinnor har något högre utbildning än män, i något högre utsträckning arbetar hos stora arbetsgivare och i genomsnitt är något äldre än män på arbetsmarknaden. När det gäller region har man bara särskilt Stockholmsområdet från resten av landet, eftersom lönenivåerna där är högre. Andelen kvinnor och män är dock nästan identiska i Stockholmsområdet och resten av landet och regionens dämpande effekt på löneskillnaderna är också väldigt svag.

Den faktor som har störst betydelse för löneskillnaderna mellan män och kvinnor är yrkesvalet. Om kvinnor och män vore lika fördelade över yrkesgrupperna så skulle kvinnors lön i procent av mäns vara 8,6 procentenheter högre. De flesta yrkesgrupper är antingen mans- eller kvinnodominerade. Av de 30 största yrkena är det bara tre som anses vara jämställda¹⁷. Dessa yrken är gymnasielärare i allmänna ämnen, kockar och kokerskor samt revisorer. De yrken som är mest kvinnodominerade är kontorssekreterare och dataregistrerare, förskolelärare och fritidspedagog, barnmorskor samt sjuksköterskor. I dessa yrken är det 91-93 procent kvinnor. De mest mansdominerade yrkena (med 98-99 procent män) är byggnadsarbetare, maskinreparatör, maskinförare och svetsare.¹⁸

Vi kan alltså konstatera att det finns en hel del skillnader i kvinnors och mäns arbetsmönster, såsom att man arbetar olika mycket, väljer olika slags arbeten, arbetar inom olika sektorer etc. Sammantaget innebär det att det – på naturliga grunder – uppstår skillnader i kvinnors och mäns löner. Dessa skillnader kvarstår i ganska oförändrad omfattning om man utvidgar begreppet från att endast avse löner till att avse hela det område som räknas som inkomst av tjänst. Totalt uppgick inkomsten av tjänst i Sverige

¹⁷ Ett yrke anses vara jämställt när de anställda utgörs av minst 40 procent av vardera könet

¹⁸ SCB, enheten för demografisk analys och jämställdhet. *På tal om kvinnor och män 2004 – Lathund om jämställdhet*

Skillnader i inkomster och tillgångar

under 2004 till 1 440 miljarder kronor, varav 43 procent utgjorde kvinnornas tjänsteinkomst och 57 procent männens (se Tabell 3). Den genomsnittliga inkomsten av tjänst var för kvinnor 180 000 kr och för män 250 000 kr.

Tabell 3: Inkomst av tjänst 2004

	Antal		Belopp summa, mnkr		Andel, %		Genomsnittligt belopp, kr	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvin.	Män	Kvinnor	Män
Inkomster	3 451 847	3 264 553	629 367	828 612	43%	57%	182 328	253 821
Lön, förmåner, sjukpenning mm	2 587 796	2 629 735	488 919	668 423	42%	58%	188 933	254 179
Kostnadsersättningar	64 328	58 092	985	387	72%	28%	15 312	6 662
Allmän pension och tjänstepension	1 297 119	981 758	129 958	143 412	48%	52%	100 190	146 077
Privat pension och livränta	250 168	292 974	7 483	11 576	39%	61%	29 912	39 512
Ersättningar, ej pensionsgrundande	83 085	151 717	1 912	4 333	31%	69%	23 013	28 560
Hobbyverksamhet mm	7 482	15 020	110	481	19%	81%	14 702	32 024
Avdrag	495 402	725 444	6 171	10 769	36%	64%	12 457	14 845
Resor till och från arbetet	386 564	564 802	4 169	7 939	34%	66%	10 785	14 056
Tjänsteresor	16 575	32 060	148	381	28%	72%	8 929	11 884
Dubbel bosättning	31 630	55 555	613	1 374	31%	69%	19 380	24 732
Övriga utgifter	118 559	179 535	1 241	1 076	54%	46%	10 467	5 993
Inkomst av tjänst	3 452 224	3 265 157	623 196	817 843	43%	57%	180 520	250 476

* Det genomsnittliga beloppet beräknas för de som har den aktuella inkomsten eller avdraget.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

3.2 Företagande

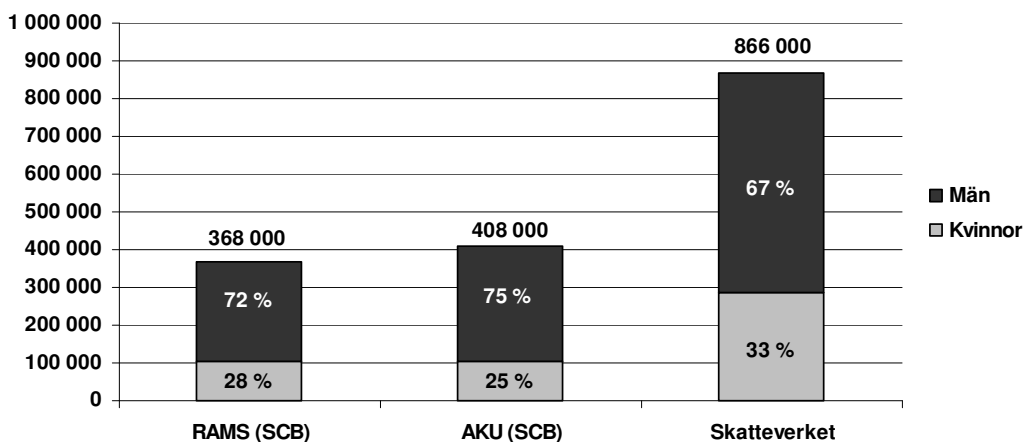
Man kan i Sverige bedriva företagsverksamhet i olika juridiska former. Många små företag drivs av ägare själv som egenföretagare. Då är ägaren och företaget samma person och hela verksamhetens överskott utgör inkomst av näringsverksamhet för den fysiska person som bedriver verksamheten. Den inkomstmässiga hanteringen blir ungefär densamma om verksamheten istället bedrivs genom ett handelsbolag eller ett kommanditbolag. Verksamheten kan också bedrivas genom ett aktiebolag. Aktiebolaget är, i likhet med handelsbolaget, en egen juridisk person. En viktig skillnad jämfört med handelsbolaget är den inkomstmässiga behandlingen. Den lön som ägaren tar ut ur ett aktiebolag redovisas på samma sätt som lönen för övriga anställda. Ett aktiebolag kan ha en enda ägare och bedriva en verksamhet som är jämförbar med verksamheten hos en liten enskild firma. Ett aktiebolag kan dock även vara börsnoterat och ha ett stort antal aktieägare som finns i flera olika länder.

Alla som äger aktier är delägare i företag, men de kan knappast betraktas som företagare av den anledningen. SCB:s definition av företagare är en person som fattar beslut om eller har inflytande över den löpande driften och de strategiska frågorna i ett företag.

SCB beräknar antalet företagare på olika sätt i olika register. I den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) bearbetas uppgifter från de inkomstdeklarationer som har inlämnats till Skatteverket och utifrån olika kriterier görs en bedömning av ifall en person i första hand är att räkna som företagare eller anställd. I arbetskraftsundersökningarna (AKU) kommer uppgifterna från enkätsvar, där personen själv får bedöma om den är anställd eller företagare. År 2003 uppskattades antalet företagare enligt RAMS till 368 000 personer och enligt AKU till 408 000 personer.

Vi kommer i den här rapporten att likställa företagare med de personer som har redovisat ett överskott eller underskott från enskild näringsverksamhet eller handelsbolag, samt de som på en särskild blankett (K10) har redovisat att de är delägare i fåmansaktiebolag. Det innebär att antalet företagare blir betydligt högre än enligt SCB:s mätningar (drygt dubbelt så många), eftersom vi även inkluderar personer som har sin huvudsakliga inkomst från en anställning, men som har en liten näringsverksamhet vid sidan av. Eftersom syftet med den här studien är att se hur beskattningen påverkar kvinnor och män så blir denna bredare definition av företagare mer lämplig, för skattereglerna är desamma för både små och stora näringar.

Diagram 3: Antal företagare i Sverige enligt olika definitioner

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Siffrorna från SCB avser 2003 och siffrorna från Skatteverket avser 2005

Källa: RAMS: Hanaeus, Håkansson och Voss, SCB, *Ny källa till företagarpopulationen i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS)*

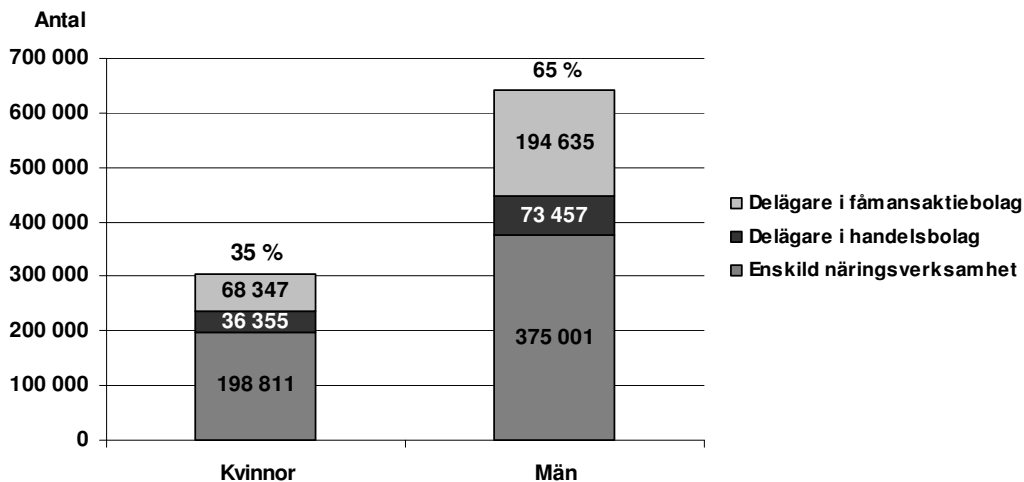
AKU: Arbetskraftsundersökningen 2003

Skatteverket: Bearbetningar ur databasen GIN-skatt

Som man ser i Diagram 3 är det inte bara antalet företagare som skiljer sig mellan de olika mätningarna, utan även fördelningen mellan kvinnor och män. Fördelningen är ganska jämn mellan SCB:s två mätningar, 72-75 procent av företagarna är män och 25-28 procent är kvinnor. I Skatteverkets egen mätning ökar dock andelen kvinnliga företagare till 33 procent. En anledning till detta är att fler kvinnliga näringsidkare bedriver sin verksamhet i liten skala och många av de minsta näringsidkarna har i SCB:s mätningar räknats som löntagare.

År 2005 var det således totalt ca 870 000 personer i Sverige som i liten eller stor omfattning var företagare (se Diagram 4). Dessa hade alltså antingen redovisat ett över- eller underskott av enskild näringsverksamhet eller från ett handelsbolag, eller också hade de angett att de var delägare i fåmansaktiebolag. Två tredjedelar av företagarna är män och en tredjedel kvinnor. Könsfördelningen är relativt jämn mellan enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, men andelen kvinnor är mindre bland delägarna i fåmansaktiebolag (26 procent kvinnor).

Diagram 4: Samtliga företagare enligt Skatteverkets register, antal och procent

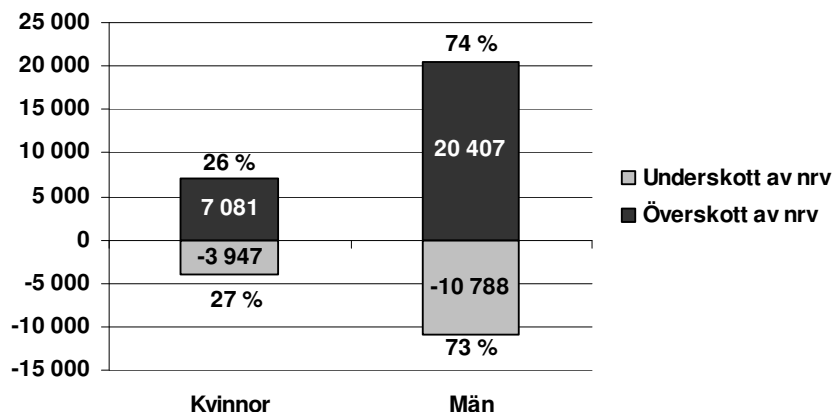

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

För delägarna i fåmansaktiebolag kan man inte ta fram uppgifter om respektive delägarers andel av företagets över- eller underskott. Dessa uppgifter framgår däremot för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, genom att de i sin inkomstdeklaration redovisar sitt över- eller underskott av näringsverksamheten (se Diagram 5). År 2005 var det totalt ca 660 000 personer i Sverige som redovisade ett över- eller underskott av näringsverksamhet i Sverige. Av dessa var 35 procent kvinnor och 65 procent män. 56 procent av verksamheterna gick med överskott. Av de verksamheter som gick med överskott var männens genomsnittliga överskott 82 000 kr och kvinnornas 54 000 kr. Kvinnornas genomsnittliga överskott uppgick därmed till 66 procent av männens genomsnittliga överskott.

Diagram 5: Överskott och underskott av näringsverksamhet 2005 års taxering, mnkr och procent

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

3.3 Kapital

3.3.1 Tillgångar och skulder

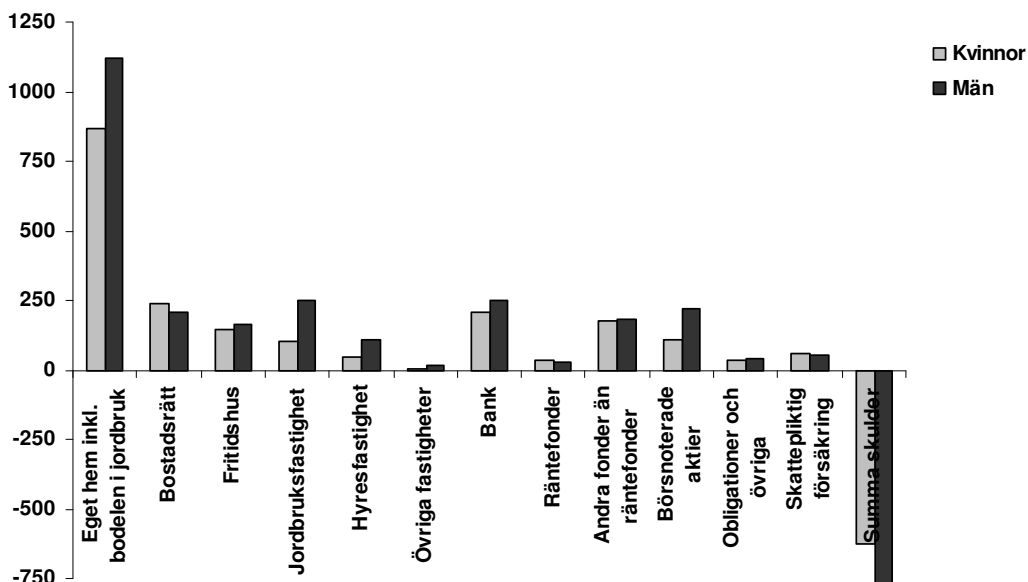
Den totala nettoförmögenheten för kvinnor och män i Sverige uppgick år 2003 till nästan 3 300 miljarder kronor (4 800 miljarder i tillgångar och 1 500 miljarder i skulder). Av det är 43 procent fördelat på kvinnor och 57 procent på män.

Omkring 70 procent av tillgångarna utgörs av reala tillgångar (fastigheter) och 30 procent av finansiella tillgångar. Den fördelningen är i det närmaste densamma mellan könen. Beträffande de reala tillgångarna är den största skillnaden mellan könen att kvinnor har större andel av sina tillgångar i bostadsrätter och män har större andel av tillgångarna i jordbruks- och näringsfastigheter. Jämför vi de finansiella tillgångarna så är den största skillnaden mellan könen att män har större andel av sina tillgångar i börsnoterade aktier medan kvinnor istället har investerat i bankmedel, räntefonder och övriga fonder (t.ex. aktiefonder).

Skillnaderna mellan könen – framför allt människens dominans – ökar om man tittar på den totala tillgångsmassan istället för att titta på fördelningen mellan tillgångsslagen. Männen innehar drygt 70 procent av värdet i både jordbruksfastigheter och hyresfastigheter och 68 procent av värdet i börsnoterade aktier.

Tittar man på andelen personer som innehar olika slags tillgångar så minskar skillnaderna mellan könen. Den största skillnaden gäller då innehavet av börsnoterade aktier. 28 procent av männen har börsnoterade aktier och 19 procent av kvinnorna.

Diagram 6: Tillgångar och skulder för kvinnor och män 2003, mdkr

Anm.: Sifferunderlaget till diagrammet finns i tabellbilagan

Källa: SCB, Befolknings- och välfärdsstatistik. *Förmögenhetsstatistik 2003*

3.3.2 Kapitalinkomster och kapitalutgifter

Individernas tillgångar och skulder ger också upphov till kapitalinkomster och kapitalutgifter (se Tabell 4). De totala kapitalinkomsterna uppgick år 2004 till 44 miljarder kronor (kapitalinkomster 118 miljarder och kapitalutgifter 74 miljarder kronor). På samma sätt som när det gäller förmögenhetsstrukturen så står männen för en stor del av både kapitalinkomsterna (68 procent) och kapitalutgifterna (61 procent). Antalet kvinnor och män som har kapitalinkomster och kapitalutgifter är dock ungefär detsamma. Den stora skillnaden mellan könen beror istället på att männens genomsnittliga belopp är betydligt högre än kvinnornas. Framför allt gäller det kapitalinkomster. Den genomsnittliga kvinnan hade 2004 kapitalinkomster på 16 000 kr och den genomsnittliga mannen hade kapitalinkomster på 35 000 kr.

Tabell 4: Inkomst av kapital år 2004 (vid 2005 års taxering)

	Antal		Belopp summa, mnkr		Andel, %		Genomsnittligt belopp, kr	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Kapitalinkomster	2 345 129	2 281 050	37 518	80 953	32 %	68 %	15 998	35 489
Ränteinkomster, utdelningar mm	2 251 841	2 174 131	11 509	27 568	29 %	71 %	5 111	12 680
Överskott vid uthyrning av privatbostad	25 862	47 052	466	898	34 %	66 %	18 038	19 077
Positiv räntefördelning	41 174	89 410	1 443	4 396	25 %	75 %	380	1 172
Kapitalvinst	509 419	593 474	24 099	48 091	33 %	67 %	47 307	81 033
Kapitalutgifter	2 293 317	2 506 191	28 919	45 288	39 %	61 %	12 610	18 071
Utgiftsränta	2 202 262	2 413 317	26 409	39 009	40 %	60 %	11 992	16 164
Förvaltningskostnad	27 073	46 198	136	245	36 %	64 %	15 512	14 217
Negativ räntefördelning	13 805	36 629	193	647	23 %	77 %	13 962	17 664
Kapitalförlust	261 317	344 138	2 182	5 387	29 %	71 %	8 349	15 655
Netto	3 148 547	3 122 095	8 599	35 665	19 %	81 %	2 731	11 423
Varav överskott	1 287 018	1 095 564	32 996	71 687	32 %	68 %	25 637	65 433
Varav underskott	1 860 507	2 025 686	24 396	36 022	40 %	60 %	13 113	17 783

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

3.3.3 Börsnoterade aktier

Av förmögenhetssammanställningen i Diagram 6 framgår att just börsnoterade aktier är ett av de tillgångsslag som är mest ojämnt fördelat mellan könen. Det är också ur ett skatteperspektiv särskilt intressant i och med att reavinster och reaförluster från försäljningar av börsnoterade aktier måste beräknas manuellt av den skattskyldige själv. Ofta kan beräkningarna vara ganska komplicerade. Andelen fel vid redovisningarna är därför hög. Skatteverket har år 2004 gjort en särskild kartläggning av innehav, försäljning och skattefel kopplat till börsnoterade aktier.¹⁹

¹⁹ SKV Rapport 2004:1, *Så här deklarerades aktieaffärer! En kartläggning av skattefel m.m. i samband med fysiska personers redovisning av aktieförsäljningar vid taxeringen 2002.*

Tabell 5: Innehav och försäljningar avseende börsnoterade aktier år 2001

	Kvinnor	Män	Totalt
Aktieinnehav			
Antal aktieägare	806 000	1 120 000	1 924 000
Andel aktieägare i befolkningen	17,9 %	25,4 %	21,6 %
Genomsnittligt portföljvärde	141 000	214 000	183 000
Portföljvärdets median	13 000	16 000	15 000
Aktieförsäljningar			
Antal som sålt aktier 2001	221 000	421 000	642 000
Andel av aktieägarna som sålt aktier 2001	27 %	38 %	33 %
Totalt portföljvärde	114 000 000	240 000 000	352 000 000
Försäljningsbelopp under 2001	31 000 000	145 000 000	177 000 000
Omsättning i % av portföljvärdet	28 %	61 %	50 %

Källa: SKV Rapport 2004:1, Så här deklarerades aktieaffärer! En kartläggning av skattefel m.m. i samband med fysiska personers redovisning av aktieförsäljningar vid taxeringen 2002

Det är fler män än kvinnor som äger aktier och männen har större innehav än kvinnorna (se Tabell 5). År 2001 var det 25 procent av männen och 18 procent av kvinnorna som ägde aktier. Kvinnornas genomsnittliga portföljvärde uppgick till 141 000 kronor och männens genomsnittliga portföljvärde uppgick till 214 000 kronor. Aktieinnehavet är dock starkt koncentrerat till stora portföljer. Detta framgår när man jämför medel- och medianvärden. Medianvärdena för kvinnor och män är endast 13 000 respektive 16 000 kronor. Detta innebär att en stor del av aktieägarna – såväl för kvinnor som för män – har förhållandevis små aktieinnehav. Bland dessa är inte skillnaden mellan könen särskilt stor. Den stora skillnaden gäller istället de som har stora aktieinnehav. Den gruppen domineras både antalsmässigt och till innehavens storlek av män.

De manliga aktieägarna är inte bara fler och större än de kvinnliga. De är också mer aktiva – både om man ser till antalet affärer och till affärernas storlek. Av de som sålt aktier år 2001 är 34 procent kvinnor och 66 procent män. Relateras dessa tal till antalet aktieägare finner vi att 27 procent av alla kvinnor som äger aktier gjort försäljningar jämfört med 38 procent av männen. Männens dominans ökar med antalet affärer. Bland de som endast har gjort en affär är 60 procent män och bland de som gjort 10 eller fler affärer är över 80 procent män. En liten grupp aktieägare – s.k. daytraders – gör väldigt många affärer. 137 personer har gjort mer än 300 aktieaffärer var. Av dessa är 122 män och 15 kvinnor.

Männen stod år 2001 för hela 82 procent av det totala försäljningsbeloppet av börsnoterade aktier. Relaterar man försäljningarna till innehavets storlek så motsvarade männens försäljningar 61 procent av deras portföljvärde och kvinnornas 28 procent. Rensar man bort försäljningsvärdet för de 137 daytradrarna så minskar andelarna till 53 respektive 26 procent.

3.4 Total inkomst

Det finns inget entydigt mått på vad som utgör en individs totala inkomst. Den taxerade förvärvsinkomsten används som underlag för beräkning av inkomstskatten. Den återspeglar dock inte individens totala konsumtionsmöjligheter. Då är den disponibla inkomsten ett bättre mått. De största skillnaderna mellan taxerad inkomst och disponibel inkomst utgörs av kapitalinkomster, skatter, skattefria transfereringar och skattemässiga avdrag.

Skillnader i inkomster och tillgångar

Tabell 6: Schematisk skillnad mellan skattemässiga inkomster och disponibel inkomst

Skattemässiga inkomster	Disponibel inkomst
+ Lön, förmåner, sjukpenning, pension m.m.	+ Anställningsinkomst
- Avdrag	+ Skattepliktiga transfereringar
= Inkomst av tjänst	+ Inkomst av näringsverksamhet
+ Inkomst av näringsverksamhet	
- Allmänna avdrag	+/- Kapitalinkomster/-utgifter
= Taxerad förvärvsinkomst	- Skatter
+/- Kapitalinkomster/-utgifter	+ Skattefria bidrag
	+/- Studiestöd
	= Summa disponibel inkomst

Taxerad förvärvsinkomst

Om man summerar inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet och drar ifrån eventuella allmänna avdrag (utgörs huvudsakligen av eget pensionssparande) så får man fram den taxerade förvärvsinkomsten. Eftersom tjänsteinkomsten är så dominerande i förhållande till inkomsten av näringsverksamhet (1 441 miljarder kronor jämfört med 13 miljarder) så blir den taxerade förvärvsinkomstens fördelning mellan könen densamma som tjänsteinkomstens fördelning. Totalt uppgick den taxerade förvärvsinkomsten under 2004 till 1 440 miljarder kronor, varav 43 procent utgör kvinnornas del och 57 procent männens (se Tabell 7).

Tabell 7: Taxerad förvärvsinkomst 2004

	Antal		Belopp summa, mnkr		Andel, %		Genomsnittligt belopp, kr	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvin.	Män	Kvinnor	Män
Inkomst av tjänst	3 452 224	3 265 157	623 196	817 843	43 %	57 %	180 520	250 476
Inkomster	3 451 847	3 264 553	629 367	828 612	43 %	57 %	182 328	253 821
Avdrag	495 402	725 444	6 171	10 769	36 %	64 %	12 457	14 845
Inkomst av näringsverksamhet	230 139	434 243	3 134	9 619	25 %	75 %	13 618	22 151
Överskott	131 092	248 357	7 081	20 407	26 %	74 %	54 016	82 169
Underskott	102 957	195 940	3 947	10 788	27 %	73 %	38 333	55 057
Allmänna avdrag	1 092 116	932 468	6 001	6 916	46 %	54 %	5 495	7 417
Pensionssparande mm	1 087 225	924 647	6 095	6 438	49 %	51 %	5 606	6 963
Kvittning av underskott av nrv mot tjänst	9 193	12 926	306	478	39 %	61 %	33 286	36 980
Tax. förvärvsinkomst	3 489 277	3 350 717	619 929	820 546	43 %	57 %	177 667	244 887

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Disponibel inkomst

Summerar man löne- och företagarinkomster för kvinnor och män så uppgår kvinnornas inkomster till 68 procent av männens. Efter alla övriga inkomster, bidrag, skatter m.m. så uppgår kvinnornas disponibla inkomst till 78 procent av männens. Den genomsnittliga disponibla inkomsten är för kvinnor 154 000 kr och för män 198 000 kr (se Tabell 8).

Skillnader i inkomster och tillgångar

Tabell 8: Disponibel inkomst 2002

Inkomstslag	Medelinkomst för de med inkomstslaget		Kvinnornas andel av inkomsten i % av männens	Andel med inkomstslag	
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män
+ Lön	174 800	257 300	68 %	84 %	84 %
+ Företagarinkomst	42 500	58 500	73 %	10 %	19 %
= Lön + ftg.inkomst	174 300	254 900	68 %	87 %	90 %
+ Sjukpenning mm	47 600	53 100	90 %	22 %	13 %
+ Föräldrapenning	22 600	10 100	224 %	24 %	16 %
+ Arbetsmarknadsstöd	44 800	63 100	71 %	13 %	11 %
+ Studiestöd vuxna	48 200	51 200	94 %	2 %	1 %
+ Pension	90 000	120 300	75 %	16 %	13 %
+ Övrigt skattepliktigt	43 100	18 700	230 %	2 %	0 %
= Skattepliktig ersättning	64 700	71 000	91 %	58 %	45 %
= Inkomst före skatt	194 300	267 000	73 %	97 %	97 %
- Statlig o kom. ink.skatt	56 000	86 000	65 %	95 %	96 %
= Inkomst efter skatt	139 300	182 600	76 %	97 %	97 %
+ Ränta, utdelning	4 700	11 200	42 %	75 %	73 %
+ Kapitalvinst	54 500	85 200	74 %	11 %	13 %
- Skatt på kapital	-700	100	..	88 %	90 %
- Annan skatt	4 100	5 800	71 %	97 %	97 %
= Inkomst före stöd	143 900	194 100	74 %	97 %	98 %
+ Barnbidrag	12 600	11 400	111 %	37 %	30 %
+ Bostadsbidrag	19 200	16 300	118 %	10 %	5 %
+ Socialbidrag	28 800	28 400	101 %	5 %	5 %
+ Underhållsstöd mottaget	19 600	16 600	118 %	10 %	2 %
- Underhållsstöd givet	12 400	16 300	76 %	1 %	7 %
= Summa familjestöd	22 300	11 800	189 %	44 %	42 %
+ Studiestöd, lån + bidrag	39 200	38 900	101 %	10 %	7 %
- Studielån återbetalt	7 100	8 600	83 %	20 %	13 %
= Summa disponibel inkomst	154 300	198 000	78 %	100 %	100 %

Källa: Prop. 2004/05:1, bilaga 4. Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män – Särtryck ur budgetpropositionen för 2005

Som ett resultat av högre lön och fler arbetade timmar har män genomgående högre ersättning än kvinnor i socialförsäkringen. Däremot har kvinnor i flera fall en högre grad av nyttjande och får en större andel av de utbetalda beloppen än män. Välfärdsystemen har därigenom en utjämnande effekt på kvinnors och mäns disponibla inkomster. Här kommer några exempel på detta:

- **Föräldrapenning:** Under 2002 utbetalades 17,7 miljarder kronor i föräldrapenning, varav 76 procent till kvinnor och 24 procent till män. Antal mottagare var 595 000 kvinnor och 427 000 män. Av de ersatta dagarna med föräldrapenning togs 82 procent ut av kvinnor och 18 procent av män.
- **Sjukpenning:** Kvinnors andel av den utbetalda sjukpenningen är 59 procent, men kvinnor utgör 61 procent av de sjukskrivna. Mäns andel av den utbetalda sjukpenningen är 41 procent, men män utgör 39 procent av de sjukskrivna.
- **Förtidspension:** Kvinnor utgör 59 procent av de förtidspensionerade, men erhåller 54 procent av det utbetalda pensionsbeloppet. Män utgör 41 procent av de förtidspensionerade och tar emot 46 procent av det utbetalda beloppet.
- **Arbetslöshet:** Av de som får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen någon gång under året är 56 procent kvinnor och 44 procent män. Bland dem som genomgick arbetsmarknadsutbildning 2002 var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Män har högre förvärvsinkomst och större överskott av kapital än kvinnor. Därför betalar män mer skatt på inkomst, kapital och andra tillgångar än kvinnor. Detta gäller både de inbetalda makrobeloppen och de medelvärden som beräknats för alla som betalar skatt. Därmed sker även en omfördelning via skattesystemet från män till kvinnor.

4 Redovisning, debitering och betalning av skatter

4.1 Avlämnande av deklARATIONER

Under 2005 var det totalt drygt 7 miljoner fysiska personer i Sverige som lämnade inkomstdeklaration (se Tabell 9). Av dessa var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Det speglar ganska väl könsfördelningen hos landets befolkningen. Betydligt färre fysiska personer lämnade skattedeklaration för att redovisa moms, arbetsgivaravgifter och/eller avdragen preliminärskatt (vilket bara ska lämnas av vissa enskilda näringsidkare). Det var endast 170 000 personer och av dessa var 72 procent män.

Tabell 9: Antal fysiska personer som lämnar inkomst- och/eller skattedeklarationer under 2005

	Antal			Andel	
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Inkomstdeklaration	3 579 692	3 452 929	7 032 621	51 %	49 %
Skattedeklaration*	47 035	123 356	170 391	28 %	72 %

* Här anges det antal fysiska personer som har lämnat en eller flera skattedeklarationer under 2005. Det totala antalet inlämnade skattedeklarationer är alltså högre i och med att många lämnar deklARATIONERNA varje månad.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Om man lämnar in sin deklARATION för sent så påförs man en förseningsavgift. Under 2005 var det 48 000 fysiska personer som fick förseningsavgift på grund av för sent inlämnade inkomstdeklARATIONER (se Tabell 10). Av dessa var 73 procent män och 27 procent kvinnor. 1,0 procent av de män som lämnade inkomstdeklARATION fick förseningsavgift och motsvarande andel för kvinnorna var 0,4 procent. Männen är även sämre än kvinnorna på att lämna in skatte- och fastighetsdeklARATIONER i tid. Närmare 80 procent av förseningsavgifterna för dessa deklARATIONER påfördes under 2005 män. En stor del av skillnaden mellan könen för förseningsavgifterna på skattedeklARATIONERNA kan förklaras av att fler män än kvinnor lämnar skattedeklARATION. 14,1 procent av de män som lämnade skattedeklARATIONER under 2005 fick minst en gång under året förseningsavgift. Motsvarande andel för kvinnorna var 10,8 procent.

Tabell 10: Förseningsavgifter påförda under 2005

	Antal			Andel		Andel av de som lämnar deklARATIONEN*	
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomstdeklaration	12 840	35 386	48 226	27 %	73 %	0,4 %	1,0 %
Skattedeklaration	5 079	17 363	22 442	23 %	77 %	10,8 %	14,1 %
Fastighetsdeklaration	345	1 370	1 715	20 %	80 %
Totalt	18 264	54 119	72 383	25 %	75 %	-	-

Anm: Förseningsavgifter som undanröjts genom omprövning ingår inte i antalet. Antalet avser antalet personer som fått en eller flera förseningsavgifter inom respektive deklARATIONSSLAG.

* Andelen försenade deklARATIONER är inte jämförbar mellan inkomst- och skattedeklARATIONERNA. Siffrorna visar andelen av de personer som lämnar en eller flera deklARATIONER under 2005 som har fått en eller flera förseningsavgifter. Eftersom många lämnar skattedeklARATIONER varje månad så är risken större att man någon gång under året får en förseningsavgift för en skattedeklARATION.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

4.2 Debiterad skatt

Totalt är det omkring 8 miljoner fysiska personer i Sverige som debiteras skatt (se Tabell 11). 48 procent är kvinnor och 52 procent män. Majoriteten av dessa (98 procent) blir debiterade inkomstskatt och beloppsmässigt utgör inkomstskatten 85 procent av den på fysiska personer debiterade skatten. Drygt en tredjedel (37 procent) debiteras skatt på kapitalinkomster och lika stor del fastighetsskatt. Beloppsmässigt är dock dessa skatter betydligt mindre (5 respektive 3 procent). Övriga skatter är det bara 1-4 procent av Sveriges befolkning som blir debiterade. Den största skillnaden mellan kvinnor och män gäller de skatter som har anknytning till näringsverksamhet. Ungefär 70 procent av de som debiteras dessa skatter är män.

Om vi tittar på de skattebelopp som debiteras så ökar skillnaden mellan könen, till följd av att männen inom samtliga inkomstslag har högre inkomster än kvinnorna. 60 procent av inkomstskatten debiteras männen och hela 81 procent av den statliga inkomstskatten debiteras männen. Det senare beror på att statlig inkomstskatt endast debiteras de som har inkomster över brytpunkten. Det är totalt 24 procent av männen och 9 procent av kvinnorna som ligger över brytpunkten i inkomstnivå.

Tabell 11: Debiterad skatt för inkomståret 2004 (2005 års taxering)

	Antal		Andel		Belopp, mnkr		Andel av skatten	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomstskatt	3 724 821	4 089 802	48 %	52 %	181 362	272 439	40 %	60 %
varav kommunal inkomstskatt	3 428 050	3 285 022	51 %	49 %	174 946	244 840	42 %	58 %
varav statlig inkomstskatt	296 771	804 780	27 %	73 %	6 416	27 599	19 %	81 %
Kapitalskatt	1 542 017	1 398 455	52 %	48 %	9 701	19 496	33 %	67 %
Förmögenhetsskatt	164 095	167 993	49 %	51 %	2 049	3 109	40 %	60 %
Fastighetsskatt	1 374 185	1 608 606	46 %	54 %	6 018	7 895	43 %	57 %
Moms	103 884	240 347	30 %	70 %	2 523	8 575	23 %	77 %
varav i inkomstdeklaration	70 970	138 119	34 %	66 %	1 421	3 935	27 %	73 %
varav i skattedeklaration	32 914	102 228	24 %	76 %	1 102	4 640	19 %	81 %
Arbetsgivaravgifter	22 506	56 836	28 %	72 %	471	1 992	19 %	81 %
Avdragen skatt	22 447	56 786	28 %	72 %	511	2 197	19 %	81 %
Övriga skatter	5 751	11 242	34 %	66 %
Total skatt	3 863 515	4 142 929	51 %	49 %	208 386	326 945	39 %	61 %

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

4.3 Betald skatt

Av den skatt för privatpersoner som fastställdes vid inkomsttaxeringen 2005 betalades 96 procent in i förväg i form av preliminärskatt som arbetsgivare, banker m.fl. betalar in eller i form av F-skatt som företagare själva betalar in (se Tabell 12). Av kvinnorna är det 32 procent som vid inkomsttaxeringen var tvungna att betala in mer skatt. Motsvarande andel för männen var 35 procent. Beloppsmässigt hade dock männen både mer skatt att betala och att återfå än kvinnorna, 68 respektive 59 procent.

De flesta betalar in sin kvarskatt, i tid eller efter påminnelse från Skatteverket. Endast 1,4 procent av de fysiska personer som fick någon skatt fastställd vid 2005 års taxering blev restförda för obetald skatt. Av dessa var en tredjedel kvinnor och två tredjedelar män. Beloppsmässigt är skillnaden mellan könen ännu större. Tre fjärdedelar av de

restförda beloppen belöper på män. 43 procent av de restförda beloppen betalas inte utan karaktäriseras som en uppbördsförlust. För kvinnorna uppgår uppbördsförlusten till 29 procent av kvinnornas restförda belopp och för männen till 46 procent av männens restförda belopp.

Tabell 12: Betalningsmönstret för den skatt som fastställts vid inkomsttaxeringen 2005

	Antal		Belopp, mnkr		Andel		Belopp i procent av fastställd skatt	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Summa fastställd skatt	3 865 871	3 745 274	206 351	318 176	39 %	61 %	100 %	100 %
Inbetald preliminärskatt från arb.givare, banker	4 049 008	3 922 203	196 769	285 097	41 %	59 %	95 %	90 %
Inbetald F-skatt	92 132	210 628	5 861	17 568	25 %	75 %	3 %	6 %
Egna inbetalningar			35	107	25 %	75 %	0 %	0 %
Skatt att betala	1 243 090	1 326 152	14 788	31 340	32 %	68 %	7 %	10 %
Skatt att återfå	2 615 312	2 413 067	-11 102	-15 936	41 %	59 %	-5 %	-5 %
							Belopp i procent av skatt att betala	
Restföringar till kronofogemyndigheten								
Restfört	36 687	72 806	492	2 616	25 %	75 %	3 %	18 %
Betalat	26 994	51 482	350	1 418	32 %	68 %	2 %	10 %
Uppbördsförlust	142	1 198	41 %	59 %	1 %	8 %

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

5 Skattekontroll

5.1 Totala åtgärder till följd av skattekontrollen

Skatteverket bedriver en omfattande kontrollverksamhet som både syftar till att rätta felaktigheter i skatteredovisningarna och att förebygga fel för kommande år. En hel del av de förekommande felen kan man konstatera utan utredning, såsom skrivfel, räknefel och överföringsfel. Sådana rättelser och rättelser som görs på den skattskyldiges initiativ ingår inte i den här sammanställningen.

Det var under 2005 totalt 224 000 fysiska personer som fick en eller flera av sina deklARATIONER rättade till följd av skattekontroll (se Tabell 13). 63 procent av dessa var män och 37 procent kvinnor. Rättelserna kan både innebära att skatten sänks och att den höjs, men totalt uppgår höjningarna till högre belopp än sänkningarna. Netto ledde skattekontrollen av privatpersoner under 2005 till en skattehöjning med 2,2 miljarder kronor, varav 83 procent avsåg män och 17 procent kvinnor. Vi kan alltså konstatera att män i högre grad än kvinnor är föremål för skattekontroll som resulterar i rättelser.

Om vi ställer ändringarna i relation till skatteredovisningen så ser vi att det i genomsnitt är 2,8 procent av de som debiteras en viss skatt som är föremål för rättelser genom skattekontrollen. Även här ser vi en skillnad mellan könen. 2,2 procent av kvinnornas skatt ändras och 3,4 procent av männens. Andelen ändringar avseende inkomstskatten ligger på 1,2 procent för kvinnorna och 1,9 procent för männen. För företagsskatterna (moms, arbetsgivaravgifter och avdragen skatt) är ändringsfrekvensen högre, vilket delvis kan förklaras med att skatten redovisas tolv gånger per år och att vi här redovisar skatten som rättad även om endast en av årets deklARATIONER har ändrats.

Beloppsmässigt är ändringarna mindre än antalsmässigt. I genomsnitt uppgår nettohöjningarna till följd av skattekontrollen till 0,4 procent av den debiterade skatten (0,2 procent för kvinnor och 0,6 för män). Störst är ändringarna av moms, 3,5 procent för kvinnorna och 4,7 procent för männen.

Tabell 13: Ändringar till följd av skattekontroll under 2005

Skattslag	Antal		Andel av de som har skatten		Belopp, mnkr		Andel av skattebelopp	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomstskatt (tjänst, kapital och näringsv.het)	42 950	78 538	1,2 %	1,9 %	283	1 323	0,2 %	0,5 %
Förmögenhetsskatt	761	837	0,5 %	0,5 %	8	56	0,4 %	1,8 %
Fastighetsskatt	1 501	1 808	0,1 %	0,1 %	1	1	0,0 %	0,0 %
Moms	4 257	11 813	4,1 %	4,9 %	89	403	3,5 %	4,7 %
Arbetsgivaravgifter	580	2 358	2,6 %	4,1 %	4	31	0,8 %	1,6 %
Avdragen skatt	578	2 315	2,6 %	4,1 %	2	19	0,4 %	0,9 %
Totalt	83 088	140 724	2,2 %	3,4 %	387	1 833	0,2 %	0,6 %

Anm: Antalet avser antalet personer vars beskattning till följd av skattekontroll ändrats en eller flera gånger under 2005.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Om man inte alls lämnar någon deklARATION kan skatten uppskattas skönsmässigt. Man kan även bli skönsbeskattad om uppgifterna i den avlämnade deklARATIONEN är så bristfälliga att de inte kan ligga till grund för beskattningen. Den största delen av skönsbeskattningarna beror dock på att man inte lämnat in någon deklARATION alls. Totalt var det ca 45 000 personer som under 2005 blev skönsbeskattade för inkomstskatt, moms, arbetsgivaravgifter och/eller avdragen skatt. Av dessa var 28 procent kvinnor och 72 procent män (se Tabell 14). Könsfördelningen var ungefär densamma oavsett skatteslag. Det är dock betydligt fler män än kvinnor som redovisar moms, arbetsgivaravgifter och avdragen skatt, varför skillnaden mellan könen minskar om man relaterar antalet skönsbeskattade till hur många som redovisar skatten.

Tabell 14: Skönsbeskattade under 2005

	Antal		Andel		Andel av de som har skatten*	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomstskatt	11 658	29 117	29 %	71 %	0,3 %	0,7 %
Moms	826	3 280	20 %	80 %	0,8 %	1,4 %
Arbetsgivaravgifter	338	1 184	22 %	78 %	1,5 %	2,1 %
Avdragen skatt	338	1 185	22 %	78 %	1,5 %	2,1 %
Totalt	12 504	32 063	28 %	72 %	0,3 %	0,8 %

* Andelen skönsbeskattade i procent av de som har skatten är inte jämförbar mellan inkomstskatten och övriga skatteslag. Siffrorna visar andelen av de personer som en eller flera gånger under 2005 redovisar skatten och som en eller flera gånger blivit skönsbeskattade. Eftersom många redovisar moms, arbetsgivaravgifter och avdragen skatt varje månad så är risken större att man någon gång under året blivit skönsbeskattad.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Den mest ingående formen av skattekontroll är revision. Skatterevisioner genomförs bara av företag och blir därmed för privatpersonerna begränsade till de som bedriver näringsverksamhet. Totalt genomfördes knappt 5 000 sådana revisioner under 2005 (se Tabell 15). Det är nästan fyra gånger så många män som kvinnor som har reviderats. Ställer man antalet revisioner i förhållande till de som bedriver näringsverksamhet så minskar dock skillnaden mellan könen, men ändå är det mer än dubbelt så stor andel av de näringsidkande männen som har reviderats jämfört med kvinnorna. 0,9 procent av männen med näringsverksamhet har reviderats och 0,4 procent av kvinnorna med näringsverksamhet. Männens näringsverksamheter verkar dock vara mer granskningsvärda. Av revisionerna av män har 74 procent lett till någon ändring, vilket kan jämföras med 67 procent av revisionerna av kvinnor.

Tabell 15: Skatterevisjoner avslutade under 2005

	Antal			Andel	
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt antal revisjoner	1 034	3 802	4 836	21 %	79 %
Andel av de med næringsverksamhet	0,4 %	0,9 %	0,7 %	-	-
Antal med ändring	691	2 803	3 494	20 %	80 %
Andel med ändring	67 %	74 %	72 %	-	-
Antal utan ändring	343	999	1 342	26 %	74 %
Andel utan ändring	33 %	26 %	28 %	-	-

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Skattetillägg kan påföras den som har lämnat en oriktig uppgift till grund för sin beskattning. Skattetillägg kan också påföras vid skönsbeskattning. Totalt påfördes 41 000 fysiska personer skattetillägg under 2005. Nästan två tredjedelar av skattetilläggen påfördes på grund av oriktig uppgift. Vid inkomsttaxeringen påfördes 75 procent av skattetilläggen män och endast 25 procent kvinnor (se Tabell 16). För övriga skatteslag är skillnaden ändå större, men det beror delvis på att det är fler män än kvinnor som bedriver näringsverksamhet. Även om man ställer skattetilläggen i proportion till antalet personer som redovisar en viss skatt så har männen påförts skattetillägg betydligt oftare än kvinnorna. Männen påförs inte bara skattetillägg oftare än kvinnorna, utan de påförs också skattetillägg med högre belopp än kvinnorna. Beloppsmässigt är skillnaden störst avseende inkomsttaxeringen. Där påförs männen i genomsnitt ett skattetillägg på 17 000 kr och kvinnorna 7 000 kr.

Tabell 16: Skattetillägg påförda under 2005

	Antal		Andel		Andel av de som har skatten		Genomsnittligt belopp, kr	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomsttaxeringen	7 849	24 129	25%	75%	0,2 %	0,6 %	7 007	17 282
Moms	940	4569	17%	83%	0,9 %	1,9 %	4 255	8 317
Arbetsgivaravgifter	379	1617	19%	81%	1,7 %	2,8 %	2 639	4 329
Avdragen skatt	374	1541	20%	80%	1,7 %	2,7 %	2 674	3 245
Totalt	9 542	31 856	23%	77%	0,2 %	0,8 %	6 393	14 660

Ann: Skattetillägg som undanröjts genom omprövning ingår inte i antalet. Antalet avser antalet personer som fått ett eller flera skattetillägg inom respektive deklarationsslag. Alla skattetillägg ingår, oavsett om de påförts på grund av oriktig uppgift eller sköntaxering.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

5.2 Statistisk analys av sambandet mellan kön och olika beskattningsåtgärder

Genomgången ovan visar att män oftare än kvinnor blir föremål för olika beskattningsåtgärder, såsom omprövning, skönsbeskattning, förseningsavgift och restföring. Vi har dock också konstaterat att det finns stora skillnader mellan mäns och kvinnors inkomstnivå, inkomstsammansättning och tillgångsmönster. Utöver själva inkomstnivån så påverkas individens beskattning även av inkomstens sammansättning. Dels beskattas olika inkomstslag på olika sätt och dels kan olika förhållanden göra inkomsten olika komplicerad att beräkna. Ska man analysera könseffekten på beskattningen så vore det önskvärt om man kunde särskilja den effekten från effekter som kommer sig av

skillnader i inkomstnivå och inkomststruktur. Framför allt när man tittar på förekomsten av fel i deklARATIONERNA så måste man ta hänsyn till hur komplicerade individernas inkomster är att beräkna och deklarerat.

Rent generellt kan man säga att inkomst av tjänst är lättast för individen att redovisa, eftersom det mesta redan har beräknats av arbetsgivarna och är förtryckt på deklARATIONEN. Både kvinnor och män har huvuddelen av sin beskattningsbara inkomst inom inkomstslaget tjänst, men andelen skiljer sig ändå (99 procent för kvinnorna och 95 procent för männen). Inom inkomstslaget kapital finns det både sådana inkomster som redovisas färdiguträknade på kontrolluppgifter (t.ex. räntor och reavinster från fonder) och sådana inkomster som individen själv måste beräkna (t.ex. reavinster från försäljning av aktier och fastigheter). Män har betydligt större andel av sina beskattningsbara inkomster från inkomstslaget kapital än kvinnor (4,2 respektive 1,4 procent). Det tredje och sista inkomstslaget är näringsverksamhet. Inom det inkomstslaget finns det inga kontrolluppgifter, utan individen måste helt själv beräkna sin inkomst. Män får ungefär dubbelt så stor del av sin beskattningsbara inkomst från näringsverksamhet jämfört med kvinnor (1,1 respektive 0,5 procent). Sammantaget innebär detta att män i högre utsträckning än kvinnor har inkomster som de själva måste beräkna. En enkätundersökning visar att 56 procent av männen och 38 procent av kvinnorna år 1998 gjorde tillägg till det som var förtryckt i inkomstdeklARATIONEN.²⁰

Tabell 17: Inkomstens fördelning mellan olika inkomstslag vid 2005 års taxering

	Belopp		Andel		Andel av total inkomst	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomst av tjänst	623 196	817 843	43 %	57 %	99,1 %	95,5 %
Inkomst av näringsverks.	3 134	9 619	25 %	75 %	0,5 %	1,1 %
Allmänna avdrag	- 6 001	- 6 916	46 %	54 %	1,0 %	0,8 %
Inkomst av kapital	8 599	35 655	19 %	81 %	1,4 %	4,2 %
Summa	628 928	856 201	42 %	58 %	100,0 %	100,0 %

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

En individs totala inkomst inom respektive inkomstslag är enkel att beräkna utifrån de uppgifter som finns i Skatteverkets statistikdatabas. Det är dock inte bara inkomstslagen i sig som påverkar hur komplex en individs beskattning blir. Även inom respektive inkomstslag kan det föreligga stora skillnader i hur inkomsten ska beräknas. Ett enkelt mått på komplexiteten i en individs beskattning vore att jämföra den totala inkomsten utifrån kontrolluppgifter med den totala fastställda inkomsten. Ju större andel av inkomsten som ska beräknas på annat sätt än utifrån kontrolluppgifter, desto mer komplicerat torde det bli för individen att deklarerat. Dessa uppgifter går dock tyvärr inte att särskilja i Skatteverkets statistikdatabas. Istället måste man då försöka hitta andra mått på beskattningens komplexitet.

Inom inkomstslaget tjänst torde det framför allt vara avdragen som gör beskattningen mer komplicerad. Avdrag från inkomst av tjänst går lätt att mäta.

Beträffande kapitalinkomster har vi redan nämnt att vissa inkomster kräver mer manuell beräkning än andra. Framför allt är det vissa reavinster och reaförluster som kan vara besvärliga att beräkna. Tyvärr så går det inte att i Skatteverkets statistikdatabas särskilja reavinster från exempelvis försäljningar av fastigheter eller enskilda aktier från rea-

²⁰ Skatteverkets årliga deklARATIONSundersökningar, 1998

vinster från försäljningar av exempelvis fonder. Däremot kan man särskilja reavinster från övriga kapitalinkomster. Man bör dock vara medveten om att en sådan kategorisering delvis är missvisande. Från SCB:s förmögenhetsstatistik vet vi att män och kvinnor har ungefär lika mycket fonder, men att män har ungefär dubbelt så mycket börsnoterade aktier som kvinnor. Det borde medföra att mäns reavinster blir svårare att beräkna än kvinnors reavinster. Trots att reavinster alltså inte är något perfekt mått över kapitalinkomsternas komplexitet så torde det tillföra viss information.

Inom inkomstslaget näringsverksamhet måste alla inkomster och kostnader beräknas av den skattskyldige själv. Själva förekomsten av näringsverksamhet leder alltså till en mer komplex deklaration. Beroende på vilken bolagsform man har kommer inkomsten från näringsverksamheten att redovisas på olika sätt. Bedrivs verksamheten i form av enskild näringsverksamhet eller handelsbolag så redovisar näringsidkaren/delägaren själv företagets inkomst. I dessa fall anges alltså verksamhetens nettoinkomst i deklarationen. Bedrivs samma verksamhet i aktiebolagsform så redovisas delägarens uttag ur verksamheten istället som vanlig lön och går därför inte att särskilja från övrig tjänsteinkomst. En individs inkomst av näringsverksamhet blir därför ett missvisande mått, eftersom inkomsten via fåmansaktiebolag då inte inkluderas. Det mest heltäckande mått som går att få fram är istället förekomsten av näringsverksamhet. Då kan man inkludera enskilda näringsidkare, delägare i handelsbolag och delägare i fåmansaktiebolag.

Sammantaget har följande bakgrundsvariabler²¹ använts i den statistiska analysen:

- Kön
- Ålder
- Tjänsteinkomst
- Avdrag inom inkomstslaget tjänst
- Kapitalinkomst exklusive reavinster
- Reavinster
- Förekomst av näringsverksamhet

Analysen har syftat till att undersöka huruvida det finns några skillnader, som orsakas av individens kön, mellan hur män och kvinnor sköter sig skatteredovisning. De variabler som använts för att se hur skatteredovisningen sköts är:

- Ändring genom omprövning
- Skattetillägg
- Skönsbeskattning
- Förseningsavgift
- Restföring av obetald skatteskuld till kronofogdemyndigheten

²¹

- **Kön:** Man och kvinna
- **Ålder:** 20-24 år, 25-34 år, 35-44 år, 45-54 år och 55-64 år
- **Tjänsteinkomst:** 0 kr, 1 – 150 000 kr, 150 000 – 250 000 kr, 250 000 – 350 000 kr, 350 000 – 500 000 kr och > 500 000 kr
- **Avdrag tjänst:** 0 kr, 1 – 10 000 kr, 10 000 – 20 000 kr, 20 000 – 50 000 kr och > 50 000 kr
- **Kapitalinkomst:** < -100 000 kr, -20 000 – -100 000 kr, -1 – -20 000 kr, 0 kr, 1 – 20 000 kr och 20 000 – 100 000 kr
- **Reavinst:** < -100 000 kr, -20 000 – -100 000 kr, -1 – -20 000 kr, 0 kr, 1 – 20 000 kr och 20 000 – 100 000 kr
- **Näringsverksamhet:** Ja och Nej

Genom att titta på korrelationerna mellan ovanstående variabler så kan man se att det finns samvariationer i olika hög grad mellan samtliga av variablerna. Det går dock inte att enbart utifrån korrelationen klargöra om en viss variabel (t.ex. kön) påverkar en annan eller om det är någon tredje variabel som orsakar samvariationen. I och med att det finns ett markant samband mellan individens kön och de övriga bakgrundsvariablerna (med undantag av ålder) så måste man rensa bort dessa variablers inverkan på det man vill undersöka för att kunna skilja ut könseffekten.

Tabell 18: Könseffekten särskild från övriga bakgrundsvariabler

Företeelse	Andel med företeelsen		Total skillnad i procent-enheter	Skillnad som orsakas av könet		Variabler med större betydelse än kön*
	Kvinnor	Män		Procent-enhet	Andel	
Ändring genom omprövning	2,4 %	4,1 %	1,6	0,7	44 %	Näringsverksamhet Avdrag tjänst Reavinst
Skattetillägg	0,3 %	0,9 %	0,6	0,5	83 %	Näringsverksamhet Tjänsteinkomst
Skönsbeskattning	0,4 %	1,0 %	0,6	0,7	116 %	-
Föreningsavgift	0,6 %	1,7 %	1,1	0,5	45 %	Näringsverksamhet
Restföring	1,2 %	2,2 %	1,0	1,2	120 %	Tjänsteinkomst

* De bakgrundsvariabler som har större inverkan på förekomsten av företeelsen än vad kön har.

Ann: I tabellen ingår bara personer i åldersgruppen 20-64 år. De bakgrundsvariabler som ingår är förutom kön: ålder, tjänsteinkomst, avdrag från tjänsteinkomst, kapitalinkomst exklusive reavinst, reavinst och förekomsten av näringsverksamhet.

Källa: Skatteverkets skattedatabas, uppgifter från samtliga inkomstdeklarationer och skattedeclarationer inlämnade under 2005.

Det är 2,4 procent av alla kvinnor mellan 20 och 65 år och 4,1 procent av alla män i samma åldersgrupp som under 2005 fått något i sin deklaration ändrat till följd av omprövning vid skattekontroll. Ser man bara rakt av på andelen ändringar i skattekontrollen så avser nästan två tredjedelar av ändringarna män. Mer än hälften av denna skillnad i ändringsfrekvens mellan könen beror dock på andra faktorer än individens kön, framför allt på förekomsten av näringsverksamhet, avdrag inom inkomstslaget tjänst samt reavinst.

0,3 procent av kvinnorna och 0,9 procent av männen har under 2005 påförts skattetillägg. Av alla som påförts skattetillägg är alltså ungefär tre fjärdedelar män. Över 80 procent av denna skillnad förklaras också av könet. De övriga 20 procenten förklaras huvudsakligen av förekomsten av näringsverksamhet och av tjänsteinkomstens storlek.

0,4 procent av alla kvinnor och 1,0 procent av alla män blev skönsbeskattade under år 2005. Av alla som skönsbeskattades var alltså drygt 70 procent män. Till skillnad från omprövningar och skattetillägg, där övriga bakgrundsvariabler riskerade att orsaka en överskattning av könseffekten, så bidrar övriga bakgrundsvariabler faktiskt till att man riskerar att underskatta könets betydelse för skönsbeskattningen. Rensar man bort effekten av övriga variabler så uppgår den skillnad som förklaras av könet till 116 procent av den ursprungliga skillnaden.

Ändring vid skattekontroll och påförande av skattetillägg kräver ett aktivt initiativ från Skatteverket. Utfallet är därför inte bara beroende av hur den skattskyldige har agerat, utan påverkas även av exempelvis Skatteverkets kontrollurval. Föreningsavgifter och restföring är däremot av den karaktären att de nästan uteslutande beror på den skattskyld-

diges agerande. Skönsbeskattning kan vara av olika karaktär. Oftast fastställs skatten skönsmässigt på grund av helt utebliven deklaration och då är det enbart den skattskyldiges agerande som föranleder åtgärden, men skatten kan också fastställas skönsmässigt på grund av stora brister i deklarationsunderlaget – något som i så fall initieras i samband med en skattekontroll.

Under 2005 fick 0,6 procent av kvinnorna och 1,7 procent av männen förseningsavgift. Det innebär att tre fjärdedelar av alla förseningsavgifter påfördes männen. Mer än hälften av skillnaden mellan könen beror dock på andra faktorer än individens kön, varav den viktigaste är förekomsten av näringsverksamhet. Att näringsverksamhet får så stor betydelse för förseningsavgifterna är inte så förvånande, eftersom en stor del av de som bedriver näringsverksamhet utöver inkomstdeklarationen lämnar en skattedeklaration varje månad. Det finns alltså betydligt fler tillfällen per år som man kan bli försenad med sin deklaration.

1,2 procent av kvinnorna och 2,2 procent av männen blev under 2005 restförda. Av de som blev restförda var alltså nästan två tredjedelar män. Det råder ett negativt samband mellan inkomsternas storlek och risken för restföring. Framför allt sjunker andelen restförda med ökad tjänsteinkomst. Eftersom männen generellt sett har högre inkomst än kvinnorna så är skillnaden mellan könen större om man justerar för övriga bakgrundsvariabler (framför allt tjänsteinkomst).

Jämför man könseffekten mellan de studerade företeelserna kan man konstatera att skillnaden mellan könen efter att hänsyn tagits till bakgrundsvariablernas påverkan är minst beträffande ändringar genom omprövning. Det behöver dock inte innebära att könseffekten verkligen är mindre för omprövningar än för övriga företeelser. Det kan även vara så att de bakgrundsvariabler som använts i modellen fungerar allra bäst för att förklara vilka som får omprövningar. Med en annan uppsättning bakgrundsvariabler kanske könseffekten skulle estimeras till mycket lägre för skattetillägg, skönsbeskattning och restföring. De sammantagna slutsatserna av den här genomgången förblir dock är att könet har betydelse för i vilken utsträckning en individ får sin deklaration ändrad genom omprövning, påförs skattetillägg, blir skönsbeskattad, får förseningsavgift och blir restförd.

Trots att könets betydelse för ändringar genom omprövning inte är så stor som den inledningsvis ger sken av att vara så verkar det alltså som att män på grund av könet gör mer fel än kvinnor i sina deklarationer. För att få en ännu mer nyanserad bild av fel-frekvensen ska vi även titta på Skatteverkets kontrollurval och på de resultat som kontroll utifrån slumpmässiga urval inom några olika områden ger.

5.3 Kontrollurval och ändringar

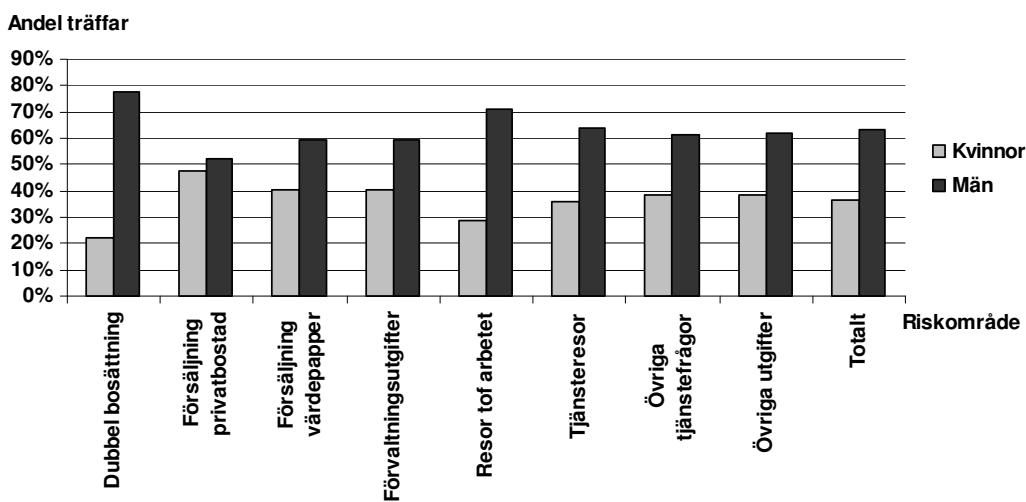
Avsnittet ovan visar att det är fler kvinnor än män som får sina deklarationer ändrade i samband med Skatteverkets skattekontroll. För att en skattskyldig ska få sin deklaration ändrad genom skattekontroll så krävs det både att deklarationen har valts ut för kontroll och att man vid kontrollen har hittat fel som föranleder en ändring. Det är därför svårt att veta om skillnaden i ändringsfrekvens mellan kvinnor och män beror på att fler män än kvinnor väljs ut för kontroll eller om det beror på att man hittar mer fel när man kontrollerar männens deklarationer.

Skatteverkets kontrollurval sker huvudsakligen maskinellt och samordnat över landet. Utifrån olika parametrar i deklarationen väljs de skattskyldiga ut där risken för fel bedöms vara störst. Det är ett stort antal ofta ganska specifika urvalsfrågor som ligger till grund för det totala kontrollurvalet. Parametrar som kan ingå i urvalsfrågorna är exempelvis olika avdragsposter under inkomstslaget tjänst eller försäljningar av vissa aktier. Däremot har inte individens kön använts som en parameter i kontrollurvalet. Att urvalsfrågorna ändå träffar olika många kvinnor och män beror helt och hållet på att kvinnor och män har så olika inkomst- och tillgångssituation.

När det gäller löntagare finns det för taxeringsåret 2006 avseende vissa riskområden statistik om både kontrollurval och antal beslut som kontrollen har resulterat i (se Diagram 7 och 8). De olika urvalsfrågorna har summerats till olika riskområden. Totalt avsåg 62 procent av träffarna på urvalsfrågorna män och 38 procent kvinnor. Skillnaden i träfffrekvens var störst avseende dubbel bosättning och resor till och från arbetet (78 respektive 71 procent av träffarna avsåg män) och minst avseende försäljning av privatbostad (52 procent av träffarna avsåg män).

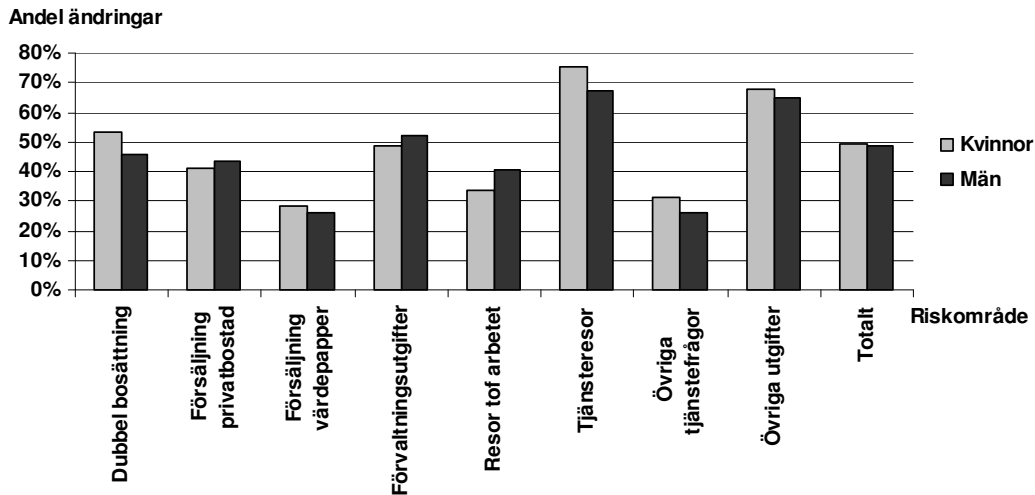
Totalt ledde 49 procent av träffarna till ändring och andelen är faktiskt densamma för både män och kvinnor. Skillnaderna i ändringsfrekvens är stor mellan de olika riskområdena (27 procent för försäljning av värdepapper och 70 procent för tjänsteresor) och inom vissa riskområden finns det också märkbara skillnader mellan könen. Ändringsfrekvensen bland träffarna är avseende dubbel bosättning och tjänsteresor högre för kvinnor än män och avseende resor till och från arbetet högre för män än för kvinnor. Avseende övriga riskområden är skillnaderna mellan könen ganska små. Totalt sett tar skillnaderna mellan könen ut varandra.

Diagram 7: Andel kvinnor och män som träffas i kontrollurvalet, 2006 års taxering

Anm: Antal träffar avser antal urvalsfrågor som lett till att en deklaration valts ut för kontroll. En och samma deklaration kan ibland träffas av mer än en urvalsfråga och det redovisas då som två skilda träffar. Det totala antalet träffar kommer därför att överstiga det totala antalet deklara-tioner som valts ut för kontroll. Eftersom varje ändring bara resulterar i ett beslut även om den föranletts av flera träffar kan ändringsfrekvensen understiga andelen ändrade deklara-tioner.

Diagram 8: Andel träffar som leder till ändring för kvinnor och män, 2006 års taxering

I nästa avsnitt kommer vi att studera ändringsfrekvenser utifrån slumpmässiga kontrollurval inom några områden. Jämför man dessa resultat med ändringsfrekvenserna ovan slås man av att andelen rättelser generellt är lägre i Skatteverkets ordinarie kontrollurval än i de slumpmässiga urvalen. Rimligtvis borde förhållandet vara det omvända. Det vore illa om Skatteverkets kontrollurval har lägre träffsäkerhet än slumpen. Den här skillnaden har emellertid flera naturliga förklaringar. En sådan är att man vid den ordinarie kontrollen kan begränsa en utredning till att avse uppgifter som finns i deklarationen och som gör det troligt att t.ex. ett avdrag är korrekt, medan man vid de slumpmässiga kontrollerna ändå skickar en förfrågan till den skattskyldige och ber den styrka sitt avdrag. En annan förklaring är att man i statistiken för Skatteverkets kontrollurval mäter antalet träffar – och inte antalet träffade deklarationer. En deklaration kan avseende ett visst riskområde (t.ex. övriga utgifter) träffas av mer än en kontrollfråga. Rättelsen kodas sedan till den kontrollfråga som hade störst betydelse för felet. Det leder till en lägre redovisad andel ändringar jämfört med de slumpmässiga kontrollerna där en deklaration/person bara kan träffas en gång.

Exempel:

Både person A och B har felaktigt gjort avdrag för privat facklitteratur under övriga utgifter i sina deklarationer.

Person A:s deklaration träffas i kontrollurvalet av tre urvalsfrågor inom området övriga utgifter. Deklarationen rättas och rättelsen kodas till den urvalsfråga som bäst beskrev felet.

Person B:s deklaration granskas i en slumpmässig kontroll av övriga utgifter. Deklarationen rättas.

Uppföljning av kontrollen:

	Person A	Person B
Antal träffar:	3 st	1 st
Antal ändringar:	1 st	1 st
Andel ändringar:	33 %	100 %

Eftersom vi inte vet hur många frågor de olika deklARATIONERNA har träffats av och huruvida kvinnor och män har träffats av lika många urvalsfrågor så blir alltså uppgifterna om träffar och rättelser utifrån kontrollurvalet ett osäkert mått på förekomsten av fel i deklARATIONERNA. Om det genomsnittliga antalet träffar per deklARATION i kontrollurvalet skiljer sig mellan könen så omöjliggörs även en jämförelse mellan könen.

5.4 Felredovisning av några specifika deklARATIONSPoSTER

Skatteverket gör ibland slumpmässiga kontrollurval i syfte att undersöka exempelvis förekomsten av fel inom något område. Till skillnad från Skatteverkets övriga kontrollverksamhet så påverkas de slumpmässiga kontrollerna inte av hur Skatteverket formulerar sina urvalsfrågor. I de slumpmässiga kontrollerna letar man också efter alla slags fel inom ett visst kontrollområde, medan man i den övriga kontrollverksamheten ibland begränsar sig till vissa feltyper, fel över vissa belopp eller liknande. De slumpmässiga kontrollerna är därför ett bättre underlag för att uppskatta den totala andelen fel än vad den övriga kontrollverksamheten är.

I de fall de slumpmässiga kontrollerna visar att felfrekvensen inom något område skiljer sig mellan kvinnor och män har en statistisk analys gjorts för att säkerställa att skillnaden inte orsakas av andra bakgrundsvariabler än kön.

5.4.1 Andel ändringar vid slumpmässiga urval

Fel vid redovisning av aktieförsäljningar

Vi har i ett tidigare kapitel konstaterat att vinster och förluster från försäljningar av börsnoterade aktier måste beräknas och redovisas manuellt. Ibland kan beräkningarna vara komplicerade. Tillgänglig statistik visar att fler män än kvinnor har börsnoterade aktier, att männens innehav är av genomsnittligt högre värde än kvinnornas och att männen gör fler och större aktieaffärer än kvinnorna, både i absoluta belopp och relaterat till deras totala innehav.

Skatteverket har analyserat de aktieförsäljningar som redovisats vid 2002 års taxering.²² Totalt visar analysen att en tredjedel av samtliga aktieförsäljningar som gjorts av fysiska personer är felaktigt redovisade (se Tabell 19). Det är dock ingen skillnad i felfrekvens mellan kvinnor och män. En följd av att nästan dubbelt så många män som kvinnor har sålt aktier under 2001 blir dock att nästan två tredjedelar av felen vid redovisning av aktieförsäljningar gjorts av män.

²² SKV Rapport 2004:1, *Så här deklarerades aktieaffärer! En kartläggning av skattefel m.m. i samband med fysiska personers redovisning av aktieförsäljningar vid taxeringen 2002.*

Tabell 19: Fel vid redovisning av aktieförsäljningar

	Antal			Andel		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Totalt antal personer som har redovisat försäljningar	150 000	289 000	444 000	34 %	65 %	100 %
Antal personer som har redovisat fel	50 000	96 000	146 000	34 %	33 %	33 %

Källa: Aktieförsäljningar: SKV Rapport 2004:1, *Så här deklarerades aktieaffärer! En kartläggning av skattefel m.m. i samband med fysiska personers redovisning av aktieförsäljningar vid taxeringen 2002*

Fel i avdraget för resor till och från arbetet

Det är fler män än kvinnor som gör avdrag för resor till och från arbetet och männen gör dessutom i genomsnitt avdrag med högre belopp än kvinnorna (se Tabell 20). Männen stod vid 2005 års taxering för totalt 59 procent av avdragen. Vid 2003 års taxering gjordes ett slumpmässigt urval gjorts av 881 deklARATIONER med avdrag för resor till och från arbetet. Av dessa hade 50 procent redovisat avdraget felaktigt (antingen med fel belopp eller på felaktig grund). Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i felfrekvens mellan kvinnor och män.

Tabell 20: Avdrag för resor till och från arbetet

	Antal			Andel		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Totala avdrag vid 2005 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag för resor tof arbetet	386 564	564 802	951 366	41 %	59 %	100 %
Totala belopp (mnkr)	4 169	7 939	12 108	34 %	66 %	100 %
Genomsnittligt avdrag (kr)	10 785	14 056	12 727	77 %*		
Slupmässiga urval vid 2003 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag och ingår i urvalet	338	543	881	38 %	62 %	100 %
Antal av dessa som har redovisat fel	167	276	443	49 %	51 %	50 %

* Kvinnornas avdrag i procent av männens avdrag.

Fel i avdraget för förvaltningskostnader

Det är fler män än kvinnor som gör avdrag för förvaltningskostnader (se Tabell 21). Männens andel av avdragen var vid 2005 års taxering 63 procent. Vid 2002 års taxering gjorde Skatteverket ett slumpmässigt urval av 2 860 deklaringar där man gjort avdrag för förvaltningskostnader. Av dessa hade 70 procent av männen och 64 procent av kvinnorna gjort felaktiga avdrag. Skillnaden mellan könen är liten, men statistiskt säkerställd.

Tabell 21: Avdrag för förvaltningskostnader

	Antal			Andel		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Totala avdrag vid 2005 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag för förvaltningskostn.	27 023	46 198	73 221	37 %	63 %	100 %
Totala belopp (mnkr)	136	245	381	36 %	64 %	100 %
Genomsnittligt avdrag (kr)	15 512	14 217	5 203	109 %*		
Slumpmässiga urval vid 2002 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag och ingår i urvalet	1 069	1 791	2 860	37 %	63 %	100 %
Antal av dessa som har redovisat fel	682	1 257	1 939	64 %	70 %	68 %

* Kvinnornas avdrag i procent av männens avdrag.

Fel i avdraget för övriga utgifter

Skatteverket gjorde 2001 en ingående analys av avdraget för övriga kostnader i inkomstslaget tjänst.²³ Den visar att det finns stora skillnader mellan män och kvinnor i strukturen på avdraget för övriga kostnader. Män yrkar avdrag något oftare än kvinnor men kvinnor har betydligt högre genomsnittligt avdrag. Detta beror på att flera kvinnor uppstår ersättning för dagbarnvård. Av samtliga som yrkat avdrag för övriga kostnader var andelen ändringar i deklarationsgranskningen 6 procent. Skillnaden mellan kvinnor (6,0 procent) och män (6,2 procent) var försumbar. Den låga andelen ändringar beror på att majoriteten av avdragen för övriga kostnader inte alls granskades det året. Den bedömning som gjordes i studien var att mer än fyra av fem yrkade avdrag i verkligheten var felaktiga. Man drog också slutsatsen att en stor del av de yrkade avdragen hade karaktären av ”gratislotter”. De skattskyldiga chansar i stor utsträckning och yrkar avdrag i förhoppning om att deras deklaring inte ska granskas.

Nyare undersökningar bekräftar bilden. Vid 2005 års taxering avsåg 60 procent av avdragen för övriga utgifter män, men beloppsmässigt stod männen bara för 46 procent av avdragen. Vid 2002 och 2003 års taxeringar har man gjort slumpmässiga urval av totalt 3 250 deklaringar med avdrag för övriga kostnader. Samtliga av dessa har granskats av Skatteverket och rättelser har skett av 83 procent av avdragen (se Tabell 22). Det finns en – om än liten – statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. Kvinnor gör lite oftare fel än män (85 procent jämfört med 81 procent).

²³ RSV Rapport 2001:1, *Om gratislotter i skattesystemet och skattekontrollens preventiva effekt*

Tabell 22: Avdrag för övriga utgifter

	Antal			Andel		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Totala avdrag vid 1999 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag för övriga kostnader	223 000	316 000	539 000	41 %	59 %	100 %
Totala belopp (mnkr)	1 721	1 499	3 220	53 %	47 %	100 %
Genomsnittligt avdrag (kr)	7 717	4 744	5 974	163 %*		
Totala avdrag vid 2005 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag för övriga utgifter	118 559	179 535	298 094	40 %	60 %	100 %
Totala belopp (mnkr)	1 241	1 076	2 317	54 %	46 %	100 %
Genomsnittligt avdrag (kr)	10 467	5 993	7 773	175 %*		
Sluppmässiga urval vid 2002 och 2003 års taxering						
Antal personer som gjort avdrag och ingår i urvalet	1 143	2 107	3 250	35 %	65 %	100 %
Antal av dessa som har redovisat fel	968	1 715	2 683	85 %	81 %	83 %

* Kvinnornas avdrag i procent av männens avdrag.

Källa: 1999 års taxering: RSV Rapport 2001:1, *Om gratislottor i skattesystemet och skattekontrollens preventiva effekt*

5.4.2 Analys av förekomsten av fel

Det som mest korrekt mäter förekomsten av fel för olika företeelser eller deklaraionsposter är de sluppmässiga urvalen. I de fall den studerade företeelsen utgör en egen deklaraionspost kan felfrekvensen från det sluppmässiga urvalet jämföras med det totala antalet kvinnor och män som fyllt i den deklaraionsposten. Av de ovan studerade områdena är detta fallet för avdrag för resor till och från arbetet, avdrag för förvaltningskostnader och avdrag för övriga utgifter. Aktieförsäljningar redovisas däremot gemensamt med övriga reavinsten, men där har vi i det här aktuella fallet annan statistik över de totala redovisningarna att utgå från.

De olika företeelserna ovan har lite olika karaktär. Beträffande aktieförsäljningarna så ska alla som sålt aktier redovisa någon vinst eller förlust. Felet avser då inte förekomsten av en redovisning, utan det belopp man har redovisat. Vinsten/förlusten kan vara svår att beräkna och det kan också finnas individer som i syfte att minska sin skatt medvetet anger ett felaktigt belopp. Den genomförda studien visar en felfrekvens på 33 procent, vilken är densamma för både kvinnor och män. Däremot är det nästan dubbelt så många män som kvinnor som har sålt aktier, vilket medför att männen står för dubbelt så stor andel av de totala felen som kvinnorna.

Tittar vi istället på avdraget för övriga utgifter så är det av lite annan karaktär. På det området är reglerna egentligen inte särskilt komplicerade och beloppet är enkelt att beräkna. Trots det är felfrekvensen oerhört hög (över 80 procent). En tidigare studie av området har visat att väldigt många chansar och gör avdrag för sådant som egentligen utgör privata levnadskostnader. Att ställa rättelserna i relation till de som redovisat ett avdrag blir därigenom ganska missvisande, eftersom själva redovisningen av avdraget utgör felet för många av deklaraionerna. Man kan tänka sig att det finns ett antal personer som verkligen har utgifter för sitt tjänsteutövande och som därigenom gör avdrag för övriga utgifter på korrekta grunder. En del av dessa gör säkerligen avdrag med korrekt belopp och en del gör avdrag med ett felaktigt belopp. Sedan finns det ett antal personer som inte alls har några utgifter för sitt tjänsteutövande, men som ändå chansar och gör avdrag för övriga utgifter. Hos dessa är felfrekvensen per definition 100 procent. Hur

stora de olika grupperna är och huruvida andelarna skiljer sig åt mellan män och kvinnor vet vi inte. Med tanke på den höga totala felfrekvensen på ett avdrag som egentligen är ganska enkelt att beräkna så kan man utgå från att majoriteten av de som redovisat avdraget har gjort det som en ren chansning. Även om felfrekvensen bland de som har gjort avdrag är ganska lika mellan kvinnor och män (till och med något högre för kvinnorna) så har männen i högre utsträckning än kvinnorna utnyttjat möjligheten att chansa och göra ett felaktigt avdrag. Totalt står männen för 60 procent av avdragen.

Det blir svårt att göra några generella uttalanden om felfrekvenserna i deklarationen med tanke på att det korrekta måttet på felfrekvensen i vissa fall är andelen som har redovisat fel av det totala antalet som har redovisat en viss företeelse och det i andra fall är mer korrekt att titta på det totala antal som har gjort ett visst avdrag. Fel av det senare slaget torde bara förekomma beträffande avdrag. Även många avdrag torde ha lite av båda karaktärerna.

Avseende förvaltningskostnader är felfrekvensen 68 procent (något högre för män än för kvinnor). Den höga felfrekvensen i kombination med avdragets karaktär tyder på att även detta avdrag utnyttjas av många "chanstagare". Av de som yrkar avdrag för förvaltningskostnader är 63 procent män. Skillnaden mellan könen torde därför vara större än vad skillnaden i "felfrekvens" visar.

Även för resor till och från arbetet är felfrekvensen hög (50 procent), även om den är lägre än för övriga utgifter och förvaltningskostnader. Det finns ingen skillnad mellan könen. Männen står dock även här för en större andel av de gjorda avdragen än kvinnorna (59 procent). Även inom det här området verkar alltså männen i högre grad än kvinnor chansa genom att yrka högre avdrag än vad de är berättigade till.

6 Kvinnors och mäns attityder till beskattningen

Skatteverket genomför vart annat år attitydundersökningar av allmänhetens attityder till skattesystemet och Skatteverket. De senaste resultaten är från två undersökningar genomförda under 2006. Den ena är en brevenkät som skickats ut till 3 000 slumpmässigt utvalda individer. Den andra är en telefonenkät, där det slumpmässiga urvalet omfattar 5 000 personer.²⁴ Sammantaget ställs i de två enkätundersökningarna 52 olika frågor om respondenternas syn på skattesystemet, skattekontrollen, skattefusket och Skatteverkets service. Som bakgrundvariabler finns uppgifter om bland annat respondenternas kön, ålder, uppväxtland, bostadsort, boendeform, utbildning, arbetsform, årsinkomst och förekomst av reavinst.²⁵

För den här studien har en statistisk analys av resultatet gjorts för att se vilka skillnader i attityder som finns mellan män och kvinnor. I analysen har vi bara tagit med personer i åldersgruppen 20-64 år. Tittar man bara på svarsmönstren rakt av så kan man för de flesta enkätfrågor se vissa (om än ibland väldigt små) skillnader mellan mäns och kvinnors svar. Eftersom det bara är ett litet urval av Sveriges befolkning som har besvarat enkäten så kan dock små variationer orsakas av vilka individer som råkat komma med i studien. Som ett första steg har därför de enkätfrågor valts ut där den observerade skillnaden mellan män och kvinnor är statistiskt säkerställd. Beträffande frågor som rör exempelvis Skatteverkets tillgänglighet (öppettider, hemsida, servicetelefon mm), personalens sakkunskap, synen på skattesystemet (skatternas storlek, reglernas utformning mm), effektiviteten i skattekontrollen och orsaker till förekomsten av skattefusk så finns det inga säkerställda skillnader mellan könen. Säkra skillnader finns däremot för 13 av de 52 enkätfrågorna. För dessa frågor har sedan en analys gjorts av huruvida skillnaden mellan män och kvinnor verkligen beror på individernas kön, eller om den egentliga orsaken är olikheter i t.ex. utbildning, arbetsform eller inkomst. För 11 av enkätfrågorna kvarstår en reell skillnad mellan män och kvinnor efter att resultatet har justerats för övriga bakgrundsvariabler.

De enkätfrågor där det finns en reell skillnad mellan mäns och kvinnors svar kan delas upp i två grupper; frågor om uppfattningar om Skatteverkets service och frågor om inställningen till skattefusk (se Tabell 23).

²⁴ Medborgarenkäten 2006 är en brevenkät som skickats ut till ett slumpmässigt urval av 3 000 personer i åldern 18-74 år. Svarsandelen är 54,0 procent, dvs 1 620 svarande. Brukarenkäten 2006 är en telefonenkät, där det slumpmässiga urvalet omfattat 5 000 personer i åldern 18-74 år. Svarsandelen är 45,6 procent, dvs 2 280 svarande.

²⁵ Bakgrundsvariablerna är specificerade enligt följande:

- **Kön:** Man och Kvinna
- **Ålder:** 20-24 år, 25-34 år, 35-44 år, 45-54 år och 55-64 år
- **Uppväxtland:** Sverige, Annat land i Norden, Annat land i Europa och Annat land utanför Europa
- **Bostadsort:** Storstad (Stockholm, Göteborg och Malmö), Tätort och Landsbygd
- **Boendeform:** Villa, Bostadsrätt, Hyresrätt och Annat boende
- **Utbildning:** Grundskola, Gymnasial utbildning, Eftergymnasial utbildning < 3år och Eftergymnasial utbildning > 3 år
- **Arbetsform:** Anställd i offentlig sektor, Anställd i privat sektor, Egen företagare och Annat
- **Årsinkomst:** < 150 000 kr, 150 000 – 350 000 kr och > 350 000 kr
- **Reavinst:** Ja och Nej

Tabell 23: Kvinnors och mäns svar på Skatteverkets attitydundersökningar 2006

Enkätfråga	Genomsnittligt svar*			Övriga variabler med stor betydelse**
	Kvinnor	Män	Skillnad som beror på kön	
Det är lätt att kommunicera med Skatteverket	3,82	3,45	0,25	Inkomst
Skatteverket är bra på att informera	3,77	3,61	0,15	Uppväxtland
Skatteverket utför sin uppgift på ett bra sätt	3,90	3,71	0,15	-
Jag får ett bra bemötande av personalen på Skatteverket	4,20	3,87	0,26	Inkomst
Skatteverkets broschyrer och blanketter är bra	3,81	3,60	0,14	Uppväxtland, inkomst
Jag har förtroende för Skatteverket	3,96	3,77	0,12	Arbete, inkomst
För min del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det	1,35	1,55	0,17	Uppväxtland, bostadsort, ålder
Jag känner personligen några som skattefuskar	2,26	2,65	0,24	Uppväxtland, bostadsort
Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning	1,85	2,24	0,34	Reavinst
Det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka om jag skattefuskade	4,07	3,63	0,45	Ålder, Uppväxtland, bostadsort
Om Skatteverket skulle upptäcka att jag skattefuskade blir konsekvenserna allvarliga	3,88	3,53	0,36	Uppväxtland

* På varje fråga får man på en skala mellan 1-5 ange i vilken utsträckning man instämmer i påståendet (1 = Instämmer inte alls, 5 = Instämmer helt).

** De bakgrundsvariabler som (förutom kön) har en statistiskt signifikant inverkan på svarmönstret.

Anm: I tabellen ingår bara de enkätfrågor där det finns en statistiskt säkerställd skillnad (signifikansnivå 5 %) mellan kvinnors och mäns svar. De sex första frågorna (som avser service och förtroende) kommer från brukarenkäten 2006 och de fem sista frågorna (som avser skattefusk) kommer från medborgarenkäten 2006.

Källa: Skatteverket, medborgarenkäten och brukarenkäten 2006

Sett till enkäternas helhet så följer kvinnors och mäns svar samma mönster. De skillnader som finns handlar inte om att man har helt olika uppfattning i någon fråga, utan skillnaderna ligger i graden av ställningstaganden.

Trots att det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan könen i deras svarmönster för frågorna i tabellen ovan så är förklaringsgraden²⁶ för kön liten (för samtliga frågor understiger den 3 procent). De i undersökningen ingående variablerna kan tillsammans som högst förklara 12 procent av variationen mellan könen i svaren på frågorna. Det är alltså annat som inverkar betydligt mer på svarmönstren än de variabler som ingår i undersökningen. I dagsläget saknas djupare kunskap om vad som styr variationen i enkätsvaren. Med tanke på den svaga sammanlagda effekten av bakgrundsvariablerna i studien är det dock troligt att man styrs mer av individuella upplevelser från egna eller bekantas kontakter med Skatteverket. Även om könseffekten är liten, så är den dock av intresse.

²⁶ Förklaringsgraden talar om hur väl bakgrundsvariablerna predikterar svaren på enkätfrågorna. Förklaringsgraden för kön anger hur stor del av variationen som kan förklaras genom att tillföra denna variabel *utöver* de övriga bakgrundsvariablerna.

6.1 Kvinnors och mäns syn på Skatteverkets service mm

Både kvinnor och män ger positiva betyg på de frågor som handlar om Skatteverkets service, information, bemötande mm. För samtliga av dessa frågor är kvinnor mer positivt inställda än män.

Störst skillnad mellan könen är det beträffande Skatteverkets bemötande och kommunikation. Kvinnor anser i högre utsträckning än män att de får ett bra bemötande av personalen vid Skatteverket (genomsnittssvar på 4,2 för kvinnor och 3,87 för män). Av denna skillnad orsakas 0,07 av andra bakgrundsvariabler än kön och det är framför allt inkomst som har betydelse (framför allt är det de med en årsinkomst under 150 000 kr som anser sig bli bättre bemötta än andra). Efter att ha korrigerat för övriga bakgrundsvariabler kvarstår en skillnad mellan mäns och kvinnors svar på 0,26. Skillnaden mellan kvinnors och mäns svar är större för frågan om det är lätt att kommunicera med skatteverket (3,82 respektive 3,45 i genomsnittssvar). Där är det dock större del av skillnaden (0,12) som har andra förklaringar än att man är av olika kön. Även för den här frågan har inkomst störst betydelse och det är även här låginkomsttagarna som anser att det är lättast att kommunicera med Skatteverket. Efter att ha korrigerat för övriga bakgrundsvariabler är den könsrelaterade skillnaden därför något lägre på den här frågan, 0,25.

För övriga frågor som handlar om skatteverkets service är den könsrelaterade effekten på svaren något lägre (mellan 0,12 och 0,15). Det gäller här frågor om Skatteverket är bra på att informera, har bra broschyrer och blanketter, utför sin uppgift på ett bra sätt och om man har förtroende för Skatteverket. De bakgrundsvariabler som, förutom kön, har störst betydelse för svaren på de här frågorna är inkomst, uppväxtland och för förtroendet även arbetsform (de offentlignanställda har högre förtroende för Skatteverket än andra grupper).

Den sammantagna slutsatsen är att kvinnor är något mer positiva till Skatteverkets arbete och service än vad män är. Omkring en tredjedel av variationen i svaren orsakas dock egentligen inte av könet, utan av andra faktorer, framför allt vilken inkomst man har, vilket land man har vuxit upp i och vilken arbetsform man har.

6.2 Kvinnors och mäns syn på skattefusk

Både kvinnor och män är negativt inställda till skattefusk och båda kategorierna är positiva till Skatteverkets förmåga att upptäcka och motverka skattefusk. Kvinnor ser i det här avseendet mer allvarligt än män på skattefusk och kvinnornas tilltro till Skatteverkets förmåga att motverka skattefusk är också högre än männens.

Varken kvinnor eller män håller med om att det är OK att skattefuska om man har möjlighet till det. Det här är den fråga inom den här kategorin där skillnaden mellan könen är minst (kvinnornas genomsnittssvar är 1,35 och männens 1,55 och av skillnaden beror 0,17 på könet). Andra viktiga faktorer är uppväxtland, bostadsort och ålder.

På frågan om man personligen känner några som skattefuskar är kvinnornas genomsnittssvar 2,26 och männens 2,65. Endast 0,24 av skillnaden beror på könet. Ursprungsland och bostadsort har också betydelse för hur man svarar. Framför de som bor i storstäder känner i större utsträckning än andra någon som skattefuskar. Att kvin-

nor i lägre utsträckning än män känner några som skattefuskar kan ha flera orsaker, men jämför man svaren på den här frågan med svaren på förra frågan så verkar det troligt att man är mindre benägen att tala om för en kvinna att man skattefuskar, eftersom kvinnor motsätter sig skattefusk i högre grad än män.

Något färre motsätter sig skattefusk om det gäller dem själva jämför med om det gäller folk i allmänhet. På frågan om man själv skulle undanhålla inkomst från beskattning om man hade möjlighet till det är genomsnittssvaret för kvinnor 1,85 och för män 2,24. Här har också könet större inverkan på hur man besvarar frågan. Efter att ha justerat för övriga bakgrundsvariabler (varav förekomsten av reavinst är viktigast) är kvinnornas svar i genomsnitt 0,34 lägre än männens.

Störst skillnad mellan könen är det beträffande synen på upptäcktsrisk om man själv skattefuskar. På frågan om det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka om man skattefuslade är kvinnornas genomsnittssvar 4,07 och männens 3,63. Hela variationen förklaras här av könet. Bortser man från övriga bakgrundsvariabler så svarar kvinnorna 0,45 högre än männen. Det innebär dock inte att övriga faktorer inte har någon betydelse. Även ålder, ursprungsland och bostadsort har signifikant inverkan på synen på upptäcktsrisken. Dessa skillnader samvarierar dock inte med könet. Unga män som kommer från Sverige eller Norden och som bor i Stockholm, Göteborg eller Malmö är minst rädda för att Skatteverket ska upptäcka om de skattefuskar.

Liknande, men något svagare, svar får man på frågan om man tror att konsekvenserna skulle bli allvarliga om Skatteverket skulle upptäcka att man skattefuskat. Här är genomsnittssvaren 3,88 respektive 3,53 och skillnaden som beror på kön är 0,36. De som kommer från ett utomnordiskt land har större respekt för konsekvenserna vid skattefusk än övriga grupper.

Sammanfattningsvis kan man alltså dra slutsatsen att kvinnor generellt ser hårdare på skattefusk än män. Könets betydelse för hur man besvarar frågorna är större när frågorna gäller skattefusk än när de gäller Skatteverkets service. Det är fler män än kvinnor som kan tänka sig att skattefuska själva om möjligheten ges och de är inte heller lika rädda för att bli upptäckta om de skattefuskar. Störst är skillnaden i svars-mönster när det gäller det egna skattefusket. Både män och kvinnor är mer toleranta mot skattefusk om det är de själva som fuskar än om andra gör det, men skillnaden i tolerans är större för män än för kvinnor.

7 Skattereglernas utformning

Utifrån ett historiskt perspektiv har vi idag i Sverige ett i stor utsträckning könsneutralt skattesystem. Reglerna har samma utformning för både kvinnor och män och var och en beskattas själv för sin inkomst. Så har det dock inte alltid varit. Fram till för hundra år sedan beskattades männen för hela sin familjs inkomst. Endast ogifta kvinnor och änkor beskattades själva för sina inkomster. Under de därefter följande sextio åren sambeskattades makar för sina inkomster på så sätt att skatten beräknades för makarnas sammanlagda inkomst. Själva skatten fördelades sedan mellan makarna.

Även i ett internationellt perspektiv är det svenska skattesystemet väldigt könsneutralt. Flera länder har fortfarande familjen som skattesubjekt. I olika utsträckning kan då även transfereringssystemen sammankopplas med beskattningen såtillvida att vissa bidrag ersätts med skatterabatter. Det är då vanligt att skatten reduceras i förhållande till familjens försörjningsplikt (exempelvis i form av barnavdrag och familjeavdrag).

I Sverige vill vi gärna se oss som föregångare med en skattestruktur som är helt frikopplad från familjesituationen. Man måste dock vara medveten om att individ- och familjebeskattningen inte kan bedömas oberoende av samhällsstrukturen och välfärdssystemen i övrigt. Det svenska systemet bygger på att båda makarna i en familj förvärvsarbetar och att någon utanför familjen tar hand om barn, gamla och sjuka. För att bekosta det har vi högre skatter än länder med en annan familjepolitik. I länder med beskattning på familjenivå och/eller skatteavdrag beräknat på försörjningsbördan är det betydligt vanligare att endast den ena maken förvärvsarbetar och att den andra tar hand om barn, hem och familj. Hela familjen lever på en inkomst, men betalar betydligt lägre andel av den inkomsten i skatt.

Fördelen med det svenska systemet är att båda makarna i en familj har en egen inkomst och blir självförsörjande. Risken att bli beroende av någon annan blir därför betydligt lägre. Nackdelen med det svenska systemet är att familjens valmöjligheter försämras. Det är till exempel få som har ekonomisk möjlighet att själva ta hand om och uppfostra sina barn. Den valmöjligheten finns i många av de länder som har en annan skattepolitik på familjenivå. Valmöjligheten har dock ett pris. Den make som under lång tid står utanför förvärvsarbete till förmån för familjen blir beroende av den andra maken. I och med att det till övervägande del är kvinnor som väljer att ta hand om barn och hem så blir detta till en jämställdhetsfråga.

Oavsett vilka åsikter man har i frågan om familjens beskattning så får det svenska systemet till följd att framför allt inkomstskillnaderna mellan könen minskar. Det främjar direkt de jämställdhetspolitiska målen om ekonomisk jämställdhet och jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

I Sverige har beskattningen i stor utsträckning frikopplats från jämställdhetsfrågorna. Man har inte sett skattereglerna som ett medel för att uppnå ökad jämställdhet. Studerar man motiveringarna vid förändringar av olika skatteregler kan man nästan få en uppfattning av att man medvetet undviker att nämna någon jämställdhetseffekt av beskattningen. Trots en beskattning på individnivå och trots att de svenska skattereglerna idag är precis desamma för både kvinnor och män så är det ingen självklarhet att beskattningen är jämställd mellan könen.

Det går inte att bortse från att kvinnor och män fortfarande rent ekonomiskt skiljer sig från varandra. Män förvärvsarbetar i högre utsträckning än kvinnor, män och kvinnor arbetar i olika sektorer, branscher och med olika yrken och till följd av dessa skillnader (samt viss oförklarad skillnad) har män högre arbetsinkomst än kvinnor. Män bedriver också näringsverksamhet i högre utsträckning än kvinnor, har större förmögenhet och både högre kapitalinkomster och kapitalutgifter än kvinnor. Mäns och kvinnors värderingar och beteenden skiljer sig också åt, vilket bland annat påverkar deras risktagande. Sammantaget innebär dessa skillnader mellan könen att skattereglerna i vissa avseenden – trots att de har samma utformning oavsett kön – får olika effekter för män och kvinnor. I vissa fall kan det leda till ökad jämlikhet mellan könen, men i andra fall förstärks istället klyftorna.

Nedan kommer först att ges en kort beskrivning av den svenska inkomstbeskattningens utformning ur ett historiskt perspektiv. Därefter ska några områden beskrivas där beskattningen får olika effekter för män och kvinnor. Genomgången syftar på intet sätt till att vara fullständig, utan de beskrivna områdena utgör endast exempel på att en könsneutral beskattning kan få icke könsneutrala effekter.

7.1 *Historisk tillbakablick*²⁷

1861 års bevillningsförordning

Den första formen av statliga inkomstskatter infördes genom 1861 års bevillningsförordning och bestod av två delar. Den ena delen var inkomstbevillningen, som utgick med en procent av inkomsten. Skatten på inkomster var alltså helt proportionell. Den andra delen var fastighetsbevillningen, som utgick med fem procent av fastighetens taxeringsvärde (tre procent för jordbruksfastigheter).

Den statliga bevillningen hade ett starkt samband med både den kommunala skatten och med rösträtten. Den kommunala skatten togs ut i viss proportion till den statliga bevillningen. Varje förändring i den statliga bevillningen hade alltså en direkt effekt för kommunernas skatteintäkter. Den kommunala rösträtten var beroende av bevillningen på så sätt att den bara tillkom de som hade en beskattningsbar inkomst på minst 500 kr och som inte hade skatteskulder. Giftna kvinnor företrädde av sina makar och rösträtten inom kommunerna var därför även begränsad till män, ogiftna kvinnor, änkor och bolag. Genom de kommunala valen utsågs landstingen, vilka i sin tur valde ledamöterna till riksdagens första kammare. Rösträtten till andra kammaren var begränsad till män med betald bevillning för en årsinkomst av minst 800 kr eller fast egendom till ett värde av minst 1 000 kr.

Genomförandet av en skattereform försvårades av att skatteplikten utgjorde grunden för den kommunala och statliga rösträtten och att kommunalskatten gjorts beroende av bevillningen.

Den första moderna inkomstskattelagen 1902

Den första moderna inkomstskattelagen i Sverige infördes 1902. Enligt den skulle mannen beskattas för hustruns inkomster. Beskattningen hade nu hunnit bli progressiv,

²⁷ Riksskatteverket: *Deklarationen 100 år och andra tillbakablickar*, en jubileumsbok utgiven 2003

vilket medförde att gifta par oftast kom i ett sämre läge inkomstskattemässigt än ogifta sammanboende par.

Sambeskattning med olika fördelningsprinciper

År 1908 kom en ny förordning om inkomstskatt. Den innebar att vardera maken taxerades för den inkomst denne förvaltade, inkomsterna lades samman, skatten beräknades på den summan och fördelades på makarna i förhållande till respektives inkomst. Dessa principer kom att gälla för beskattningen av äkta makar i många år.

År 1952 kom den så kallade tudelningsprincipen. Denna innebar att makarnas inkomst lades ihop vid beskattningen och delades i två lika delar. Det innebar att det blev skattemässigt mer fördelaktigt att vara gifta. Reformen genomfördes dock inte fullt ut, utan omfattade bara mindre och medelstora inkomsttagare. För höginkomsttagarna kvarstod de negativa beskattningseffekterna eftersom man inte ville ge dessa fördelen att kunna fördela inkomsterna.

Särbeskattning av olika omfattning

År 1965 infördes en möjlighet till frivillig särbeskattning av arbetsinkomster för äkta makar. Taxeringsmyndigheterna tillämpade särbeskattningen först efter en ansökan och den gällde endast inkomst av förvärvsarbete. andra inkomster, till exempel kapitalinkomster, omfattades inte av möjligheten att begära särbeskattning.

År 1970 infördes en generell särbeskattningen av arbetsinkomster. Sambeskattningen kvarstod däremot för icke-arbetsinkomster. Departementschefen betonade att reformen innebar att kvinnan skulle uppmuntras att förvärvsarbete och att beskattningen av hennes arbetsinkomster skulle bli oberoende av mannens inkomst. Skattereformen bidrog också till att gifta kvinnors förvärvsverksamhet ökade.

Sambeskattningen av icke-arbetsinkomster avskaffades från och med taxeringsåret 1988. Därefter återstod sambeskattning endast för förmögenhetsskatten som vi återkommer till i avsnitt 7.3.

7.2 Den svenska beskattningen har en utjämnande effekt på inkomstskillnaderna mellan könen

Vi har i ett tidigare kapitel konstaterat att män har högre inkomst än kvinnor. Kvinnornas löneinkomster uppgår till 68 procent av männens, kapitalinkomsterna till 61 procent och företagarinkomsterna till 73 procent av männens (se Tabell 11). Utöver dessa inkomster finns det olika former av både skattepliktiga och skattefria transfereringar som både män och kvinnor under vissa förutsättningar har rätt till. Exempel på skattepliktiga transfereringar är sjukpenning, föräldrapenning och pension. Skattefria transfereringar är exempelvis barnbidrag, bostadsbidrag och socialbidrag. Kvinnor nyttjar socialförsäkringssystemet i högre utsträckning än män. Det medför att utformningen av det svenska välfärdssystemet får en utjämnande effekt på den disponibla inkomsten mellan könen.

Utöver ovanstående rena monetära transfereringar innefattar välfärdssystemet en mängd andra förmåner och rättigheter, som inte betalas ut i pengar. Skolgången i Sverige är till

exempel gratis, sjukvården är i stor utsträckning avgiftsfri, de flesta vägar är avgiftsfria etc. Dessa rättigheter är desamma oavsett inkomstnivå eller kön. På så sätt utjämnar välfärdssystemet i Sverige levnadsstandarden mellan kvinnor och män i högre utsträckning än vad som kan utläsas av individernas disponibla inkomst.

Skattesystemets viktigaste effekt på jämställdheten torde vara dess roll för finansieringen av transfereringar och offentlig konsumtion. Ju högre beskattning ett land har desto större resurser (åtminstone på kort sikt) finns det för att åtgärda jämställdhetsproblem. När man jämför beskattningen mellan olika länder brukar man ofta titta på den s.k. skattekvoten. Den beräknas genom att man relaterar de sammanlagda skatterna och avgifterna till BNP. Skattekvoten är alltså ett översiktligt mått på hur stor andel av BNP som de sammanlagda skatterna tar i anspråk. Sverige är det enda landet i OECD med en skattekvot över 50 procent. År 2002 var Sveriges skattekvot 50,2 procent, vilket kan jämföras med ett genomsnitt på 36,3 procent i OECD och ett genomsnitt på 40,6 procent i EU.²⁸ Genom den internationellt sett höga beskattningen har alltså Sverige större möjligheter än många andra länder att utjämna inkomstskillnader mellan kvinnor och män.

Utöver att finansiera en stor del av landets välfärd har också skatterna genom sin utformning en direkt inkomstutjämnande effekt. Framför allt den progressiva beskattningen av förvärvsinkomster minskar inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor om man jämför inkomsten före och efter skatt. Före skatt uppgår kvinnornas inkomst till 73 procent av männens och efter skatt till 76 procent (se Tabell 12).

Skatteverket har som ett långsiktigt mål satt upp att skattefelet ska halveras till år 2012. Som det ser ut i dagsläget så gör män betydligt fler och beloppsmässigt större fel i sina deklARATIONER än vad kvinnorna gör. Det kan man bland annat utläsa av att ändringsfrekvensen och -nivån till följd av Skatteverkets skattekontroll är högre för män än kvinnor. Den kontrollverksamhet som Skatteverket bedriver ledde under år 2005 till att fysiska personer i Sverige netto fick skattehöjningar med 2,2 miljarder kronor. 83 procent av höjningsbeloppet avsåg män och 17 procent kvinnor. Det finns dock andra sätt att minska skattefelet än genom skattekontroll (t.ex. förenklade regler och rutiner och bättre information), men det är ändå hos de som gör störst fel som förbättringspotentialen är störst. Målet att minska skattefelet gagnar därigenom kvinnorna i och med att det torde leda till mer höjningar av skatten för män än för kvinnor.

7.3 Sambeskattning kvarstår för förmögenhetsskatten

Under hela 1900-talet har äkta makar sambeskattats för förmögenhet och från och med 1960 gäller detta även de sammanboende par som jämställs med gifta. Sambeskattning av förmögenhet är i dagsläget det enda kvarvarande momentet av sambeskattning som finns i den svenska beskattningen.

Förmögenhetsskatt påförs med 1,5 procent för beskattningsbara förmögenheter som överstiger 3 miljoner kronor (1,5 miljoner kronor för ensamstående). Skatten beräknas på makarnas gemensamma förmögenhet och skatten fördelas sedan mellan makarna i förhållande till vars och ens beskattningsbara förmögenhet.

²⁸ Skatteverket: *Skatter i Sverige 2005, Skattestatistisk årsbok*

Införandet av särbeskattning av inkomstskatt var av stor betydelse för att öka andelen förvärvsarbetande kvinnor. Beträffande förmögenhetsskatten är inte frågan om sam- eller särbeskattning lika betydelsefull för jämställdheten. Man bör dock ändå inte bortse från de effekter som sambeskattningen har. Dels kan man utifrån rent principiella skäl ifrågasätta om sambeskattning överensstämmer med dagens värdegrund, där individen snarare än familjen står i centrum. Utifrån detta principiella perspektiv blir dock inget av könen mer diskriminerat än det andra. De rent ekonomiska effekterna av sambeskattningen är av större betydelse för jämställdheten. På grund av sambeskattningen kan en person som är gift/sammanboende bli tvungen att betala förmögenhetsskatt trots att hon/han som ensamstående inte skulle ha varit förmögenhetsskatteskyldig.

Exempel:

Person A har en beskattningsbar nettoförmögenhet på 1,2 miljoner och person B på 2,0 miljoner. Som ensamstående innebär det att A inte betalar någon förmögenhetsskatt, men B betalar 30 000 kr i förmögenhetsskatt ($1,5 \% \times 2,0$ mnkr). Om A och B gifter sig med varandra (eller får gemensamt barn) så uppgår deras gemensamma skattepliktiga förmögenhet till 3,2 miljoner. Tillsammans ska de då betala en förmögenhetsskatt på 48 000 kr ($1,5 \% \times 3,2$ mnkr) och den ska fördelas mellan makarna så att A betalar 18 000 kr och B betalar 30 000 kr. För B förändras alltså inte förmögenhetsskatten, men för A ökar den med 18 000 kr.

Ovanstående exempel kan både drabba kvinnor och män, och kan därför tyckas vara mer en rättvisefråga än en jämställdhetsfråga. Detta vore sant om kvinnor och män hade lika stora förmögenheter. Så är dock inte fallet. 57 procent av de totala nettotillgångarna hos fysiska personer i Sverige tillhör män och 43 procent kvinnor. Det är alltså i högre grad kvinnor än män som drabbas av orättvisorna i sambeskattningen av förmögenhet.

I samband med en omarbetning av förmögenhetsskattereglerna²⁹ har man sett över systemet med sambeskattning. Man konstaterar att det under senare år har rests upprepade krav på att sambeskattningen av förmögenhet ska slopas. Reglerna anses diskriminera äktenskapet och motverka jämställdhet. Dessutom skulle särbeskattning medföra en avsevärd administrativ förenkling. Lagrådet ansåg att det sett från grundläggande systematisk synpunkt är otillfredsställande att – när nu inriktningen är att stifta en helt ny lag av modernt snitt – ta över regler om sambeskattning från 1947 års lag, som i detta hänseende byggde på samlevnadsformer som var väsentligt mindre varierande till formerna än i dagens samhälle. Ett skäl för att behålla sambeskattningen är att förebygga skatteplanering genom att förmögenheten sprids inom familjen. Det avgörande skälet till att sambeskattningen bibehålls var dock statsfinansiellt. Vid ett antagande om att de vuxna personerna i familjen fördelar förmögenheten mellan sig på ett så skattemässigt fördelaktigt sätt som möjligt så att fribeloppen kan utnyttjas fullt ut skulle en övergång till särbeskattning ge ett inkomstbortfall på 1,4 miljarder kronor vid i övrigt oförändrade regler. I sammanhanget bör dock nämnas att fribeloppet vid tidpunkten för lagändringen var 900 000 kr både för ensamstående och för gifta/sammanboende. Samma statsfinansiella skäl torde inte kvarstå idag när fribeloppet för gifta/sammanboende har höjts till 3 miljoner kronor.

²⁹ Prop 1996/97:117: Ny förmögenhetsskattelagstiftning

7.4 ROT-avdrag eller RUT-avdrag?

Trots alla jämställdhetspolitiska ambitioner går det inte att bortse från att kvinnor och män är olika. Det ser man tydligt på arbetsmarknaden, där kvinnor och män i stor utsträckning arbetar inom olika yrken och olika sektorer. Samma tydliga skillnad finns inom det arbete som kvinnor och män utför vid sidan av yrkeslivet, framför allt i hemmet. Kvinnorna tar huvudansvaret för de tidsmässigt mest krävande hemarbetsaktiviteterna, såsom att laga mat, baka, diska, städa och tvätta. Det tar drygt två timmar per dag för kvinnor och drygt en timme för män. Reparation och underhåll är däremot en aktivitet i hemmet som männen dominerar. Den sysslan ägnar männen 20 minuter per dag och kvinnorna 5 minuter per dag. Det är inte bara inriktningen av det utförda arbetet som varierar mellan könen, utan också den totala mängden arbete som utförs. Män ägnar mer tid än kvinnor till förvärvsarbete (5:30 timmar per dag jämfört med 3:49 timmar för kvinnorna). Beträffande hemarbete är förhållandet det omvända. Kvinnorna ägnar 4:08 timmar och män 2:46 timmar per dag. Summerar man förvärvsarbete och hemarbete så blir dock den totala tidsåtgången ungefär densamma för båda könen. Den största skillnaden blir då att männen får betalt för en större del av det arbete de utför än kvinnorna.

Det finns ingen absolut gräns mellan vad som utgör obetalt hemarbete och betalt förvärvsarbete, utan gränsen skiljer sig åt mellan olika kulturer och tidsperioder. Dels är det en fråga om landets utvecklingsnivå. För ett par hundra år sedan utgjorde förvärvsarbetet endast en liten del av svenskarnas totala arbetsinsats. Fortfarande idag finns det många länder och kulturer (framför allt inom u-länderna) där nästan allt arbete som människorna utför är att beteckna som hemarbete. Även om man jämför länder som är mer lika varandra i utvecklingsnivå så finns det skillnader i vilka arbetsuppgifter som utgör obetalt hemarbete. Det finns många länder där man i större utsträckning än i Sverige äter ute eller köper halvfabrikat, vilket minskar matlagningens del av hemarbetet. Det finns också många länder där det är vanligt att hushållen köper tjänster som städning, fönsterputs och tvättning på marknaden. Det är alltså ingen självklarhet att de aktiviteter som utförs obetalt i hemmen idag kommer att fortsätta utföras obetalt även i framtiden.

Många debattörer framhåller att de höga skattekilarna i Sverige är en av de viktigaste anledningarna till att det inte skapas någon egentlig marknad för hushållens hemarbete. En följd av den höga skatten på arbete är att man i Sverige måste arbeta 2:47 timmar extra för att kunna köpa en timmes arbete från en person med samma timlön.³⁰ De höga skatterna skapar också en svart marknad för tjänster hos hushåll. Lägre skatt på arbete eller särskilda skattelättnader för tjänster i hemmet skulle kunna öka hushållens efterfrågan på tjänster i hemmet. En sådan skattereduktion har också funnits under vissa perioder från 1993 och framåt. Detta s.k. ROT-avdrag (reparation, om- och tillbyggnad) var begränsat till arbete med reparationer och ombyggnationer av bostäder.

³⁰ Skatteverket: *Skatter i Sverige 2006 – Skattestatistisk årsbok*, Tabell 4.26

ROT-avdraget har avsett sådana tjänster som i hemmet till 75 procent utförs av män. Något motsvarande avdrag för den stora del av hemarbetet där kvinnorna dominerar har inte funnits. Detta kan utifrån ett jämställdhetsperspektiv ifrågasättas. Syftet med ROT-avdraget har dock aldrig varit att minska arbetsbördan i hemmet i form av obetalt arbete. Istället har syftet varit helt arbetsmarknadspolitiskt – att minska arbetslösheten inom byggsektorn. Oavsett lagstiftningens bakomliggande syfte blir dock en effekt av att skattereduktionen endast införts för den mansdominerade delen av hemarbetet att kvinnorna diskrimineras. Det skapas en möjlighet för männen att minska sin del av hemarbetet, medan motsvarande möjlighet för kvinnorna saknas. Med tanke på att kvinnorna ändå står för den större delen av hemarbetet så är denna olikhet i den skattemässiga behandlingen särskilt olycklig.

Nedan följer en mer ingående beskrivning av mäns och kvinnors tidsanvändning, hushållens köp av svarta tjänster, utformningen av ROT-avdraget och de förslag som har framförts om ett motsvarande ”RUT-avdrag”.

Kvinnors och mäns tidsanvändning³¹

Kvinnor och män ägnar i genomsnitt lika mycket tid till produktiva verksamheter. Arbetets sammansättning skiljer sig emellertid åt mellan könen (se Tabell 24). En betydligt större andel av kvinnors arbete än av mäns arbete är obetalt. Motsatsen gäller för det betalda arbetet. Män får således lön för en större del av sitt arbete.

I motsats till mäns förvärvsarbete så skiftar kvinnors förvärvsarbete kraftigt över livsrytmen. Mammor med små barn förvärvsarbetar mindre än alla andra grupper i förvärvsarbetande åldrar. Män, däremot, arbetar nära nog lika mycket vare sig de har små barn eller inte.

Kvinnor utför mycket mer hemarbete än män. Kvinnornas tidsinsatser utgör 58 procent och männens 42 procent av hela tidsinsatsen i hemarbete.

Tabell 24: Genomsnittlig tid för aktiviteter år 2000/01 efter kön. Befolkningen 20-64 år. Timmar och minuter

	Kvinnor	Män
Förvärvsarbete	3:49	5:30
Hemarbete	4:08	2:46
Personliga behov	10:25	9:59
Studier	0:34	0:21
Fri tid	4:57	5:18
Övrigt	0:07	0:07
Totalt	24:00	24:00

Källa: SCB:s Rapport 99: Tid för vardagsliv – Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/01

Hushållsarbete, som är den tidsmässigt största hemarbetsaktiviteten består bl.a. av att laga mat, baka bröd, diska, städa och tvätta. Det tar drygt två timmar per dag för kvinnor och drygt en timme för män. Matlagning är den tidsmässigt dominerande aktiviteten (46 minuter per dag för kvinnor och 25 minuter för män), följd av städning (en halvtimme respektive en kvart).

³¹ SCB:s Rapport 99: *Tid för vardagsliv – Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/01*

Arbetet med att tvätta och städa är den av de mer tidskrävande aktiviteterna i hemarbetet som är snedast fördelat (18 respektive 4 minuter per dag). Det är endast en aktivitet som tar mer tid för män än för kvinnor, nämligen eldning och vedhuggning. Den är dock av ringa omfattning, fyra minuter per dag beräknat för alla män och alla veckodagar.

Underhållsarbete består av en tämligen heterogen samling aktiviteter såsom skötsel av tomt och trädgård, rastning och annan skötsel av husdjur, byggnadsarbeten och reparationer av hus och hem, fordon och annat. Det tar drygt 20 minuter per dag för kvinnor och knappt 40 minuter för män. Skötsel av tomt och trädgård är den dominerande aktiviteten. Det upptar i genomsnitt drygt tio minuter per dag för bägge könen. Reparation och underhåll står i huvudsak männen för, med knappa 20 minuter per dag (jämfört med ca 5 minuter per dag för kvinnorna).

Tabell 25: Använd tid för olika aktiviteter år 2000/01. Genomsnittlig tid per dygn för kvinnor och män. Befolkningen 20-64 år.

Aktiviteter under dygnet	Kvinnor	Män
Totalt tillgänglig tid	24:00	24:00
Förvärvsarbete inkl. arbetsresor	3:41	5:12
därav Förvärvsarbete mm	3:20	4:41
Arbetsresor	0:21	0:31
Hemarbete	4:08	2:52
Hushållsarbete	1:59	0:58
därav Matlagning	0:43	0:23
Diskning, avdukning	0:20	0:10
Städning av bostaden	0:30	0:16
Tvätt, strykning	0:17	0:03
Underhållsarbete	0:21	0:34
Omsorg om egna barn	0:33	0:18
Omsorg om andra	0:09	0:08
Inköp av varor och tjänster	0:28	0:21
Annat hemarbete	0:09	0:08
Resor i samband med hemarbete	0:29	0:26
Personliga behov, totalt	10:30	9:59
Personlig omvårdnad	9:01	8:37
Måltider	1:28	1:20
Resor i samband med personliga behov	0:01	0:02
Studier inkl. resor i samband med studier	0:26	0:18
Fri tid	5:08	5:31
Övrigt okodbart	0:07	0:07

Källa: SCB:s Rapport 99: Tid för vardagsliv – Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/01

Hushållens köp av svarta tjänster³²

Vart femte hushåll, vilket uppräknat till riksnivå motsvarar drygt 800 000 hushåll, uppger att de har köpt svarta tjänster och betalat i pengar (se Tabell 26). Den uppgivna köpesumman motsvarar 6,2 miljarder kronor. Den köpta arbetsvolymen motsvarar 32 000 årsarbeten. Men av dessa avser drygt 9 000 djurpassning och 2 000 barnpassning, och båda dessa är jobb med särskilt låg svart timersättning (7 respektive 30 kr/timme). I övrigt varierar priserna för tjänsterna ganska mycket. Arbeten på bostad betalas i genomsnitt med 135 kr per timme och städning betalas med i genomsnitt 69 kr per timme.

³² Skatteverket, Rapport 2006:4: Svartköp och svartjobb i Sverige, Del 1: Undersökningsresultat

Tabell 26: Köp av svarta tjänster med betalning i pengar

	Antal köpta årsarbeten	Antal hushåll som köpt
Arbeten på bostad (snickeri-, måleri och el/VVS-arbeten)	12 100	287 000
Passning/vård av husdjur	9 400	75 000
Passning/omsorg av barn	2 100	92 000
Vård/omsorg av äldre	100	1 000
Städning, fönsterputsning mm	3 800	129 000
Annat hushållsarbete (handla, laga mat, tvätta, stryka, diska städa)	300	18 000
Reparation eller hjälp med bil eller båt	2 300	269 000
Reparation eller hjälp med datorer eller annan hemutrustning	1 000	161 000
Fest, musik	300	51 000
Flyttning	200	66 000
Undervisning eller hjälp med kontakt med myndigheter, banker, försäkringsbolag etc.	200	27 000
Annat	300	21 000
Totalt	32 100	826 000

Källa: Skatteverket, Rapport 2006:4: Svartköp och svartjobb i Sverige, Del 1: Undersökningsresultat

Skattereduktion för reparation, om- och tillbyggnad av bostad

I syfte att stimulera byggmarknaden gavs under åren 1993-1999 med vissa avbrott en skattereduktion "ROT-avdrag" då man anlidade någon för att reparera, bygga om eller bygga till sitt hus. Skattereduktionen har för ägare till villor, fritidshus och bostadsrättslägenhet varit 30 procent av arbetskostnaden (inklusive moms) upp till viss nivå. För hyreshus och bostadsrättsföreningar har gällt särskilda regler för ROT-avdrag.

Arbetet som var skattereduktionsgrundande kunde avse reparation, underhåll samt om- eller tillbyggnad av bostadshuset eller utrymmen som hör dit. Kostnader för att bygga nytt hus gav inte skattereduktion. Däremot kunde man låta bygga ett nytt garage, en ny carport eller en friggebod – om det inte skedde i samband med att man byggde ett nytt bostadshus. Utöver detta fanns det vissa begränsningar av vilka slags arbeten man kunde få skattereduktion för. Man fick till exempel inte skattereduktion för arbete som enbart avsåg service på maskiner och andra inventarier, arbete som enbart avsåg installationer, arbete som enbart avsåg rengöring (t.ex. städning eller fönsterputsning) eller arbete på mark och markanläggningar (t.ex. asfaltering och plattläggning).

En förutsättning för att man skulle kunna få skattereduktion var att den man anlidade för arbetet hade F-skatt. Skattereduktionen gällde bara själva arbetskostnaden. Man fick alltså inte inkludera materialkostnader i underlaget för reduktionen.

Sammantaget för hela perioden 1993-1999 har fattats 1 030 000 beslut om ROT-avdrag. Totalt har skattereduktion för ROT-avdrag givits med 10,6 miljarder kronor. Ett nytt ROT-avdrag har varit funnits för arbeten som utförts mellan 15 april 2004 och 30 juni 2005.

Återkommande förslag om avdrag för hushållsnära tjänster – RUT-avdrag

Det har till och från i den svenska politiska debatten framförts idéer om skattelättnader för hushållsnära tjänster. Med hushållsnära tjänster avses i regel tjänster som utförs i hushållet, såsom städning, fönsterputsning, matlagning, barnpassning mm. Frågan är i dagsläget mer aktuell än någonsin. Den förra Regeringen har under de senaste åren fått en mängd motioner och frågor om införande av olika former av skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Bland annat har det under 2005 inkommit motioner som föreslagit

olika försöksregioner (bl.a. Örebro, Jönköping, Gävleborg och Stockholm) för införande av lägre skatt på hushållsnära tjänster.³³ Samtliga av de borgerliga riksdagspartierna (m, fp, kd och c) har i motioner med anledning av 2006 års ekonomiska vårproposition framfört förslag om att införa skattereduktioner för hushållsnära tjänster.³⁴

Huvudmotiveringen till förslagen är oftast att skapa nya arbetstillfällen och att förhindra svartjobb. Det finns bedömningar av att en skattelättnad för hushållsnära tjänster skulle kunna leda till 25-30 000³⁵ eller ända upp till 50-100 000³⁶ nya jobb. Det är dock inte 50-100 000 svarta jobb som skulle kunna omvandlas till vita. Skatteverkets studie av svartjobb (se Tabell 22) visar att hushållen idag köper svarta tjänster motsvarande totalt ca 32 000 årsarbetskrafter. Av dessa avser dock endast ca 4 000 årsarbetskrafter typiska hushållstjänster. Potentialen är dock stor. SCB:s tidsanvändningsstudie (se Tabell 21) visar att män och kvinnor tillsammans ägnar ca tre timmar per dygn och hushåll till rent hushållsarbete (städning, matlagning mm).

Utöver arbetsmarknadspolitiska skäl framför ofta skäl som ökad livskvalitet för att motivera förslag om lägre skatt på hushållsnära tjänster. Det kan minska den idag ofta förekommande tidsstressen och kampen mot klockan genom att det skapas en möjlighet att välja mellan att arbeta mycket och köpa tjänster i hemmet eller att arbeta mindre och göra hemarbetet själva.

De senaste två åren har sänkt skatt på hushållsnära tjänster allt oftare framförts som en viktig jämställdhetsfråga. SCB:s tidsanvändningsstudie visar tydligt att det är kvinnor som står för den största delen av det obetalda arbetet med hem och familj. En skattereduktion för hushållsnära tjänster skulle därför kunna vara ett instrument för att möjliggöra för fler kvinnor att kombinera arbete, karriär och familj, och på så sätt främja både jämställdheten och tillväxten.³⁷

Utöver dessa argument är det också många som har börjat jämföra skattereglerna för typiskt manliga och typiskt kvinnliga hemarbeten och kritiserat den diskrepans som rått där emellan. Man syftar här på möjligheten till ROT-avdrag för ombyggnationer och liknande som funnits under olika tidsperioder och efterlyser en motsvarande möjlighet till ”RUT-avdrag” för andra hushållsnära tjänster.³⁸

³³ se t.ex. Motion 2005/06:Sk484: *Örebro som försökslän för hushållsnära tjänster*, av Johan Pehrson (fp), Motion 2005/06:Sk253: *Jönköpings län som försöksregion för lägre skatt på hushållsnära tjänster*, av Tobias Krantz (fp), Motion 2005/06:Sk251: *Försöksverksamhet med sänkt skatt på hushållsnära tjänster i Gävleborgs län*, av Hans Backman (fp) och Motion 2005/06:N302: *Stockholmsregionen*, av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)

³⁴ se t.ex. Motion 2005/06:kd100 av Göran Hägglund m.fl. (kd), Motion 2005/06:fp1351 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), motion 2005/06:m016 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m), Motion 2005/06:Fi11 av Maud Olofsson m.fl. (c), Motion 2005/06:c010 av Maud Olofsson m.fl. (c) och Motion 2005/06:m924 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m, fp, kd, c)

³⁵ Motion 2005/06:N302: *Stockholmsregionen*, av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)

³⁶ Motion 2004/05:Sk333: *Skattereducering för hushållsnära tjänster*, av Björn Hamilton och Elizabeth Nyström (m)

³⁷ se t.ex. Motion 2005/06:A7: *med anledning av prop. 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*, av Tina Acketoft m.fl. (fp)

³⁸ se t.ex. Motion 2005/06:A6: *med anledning av prop. 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*, av Annika Carlsson m.fl. (c), Motion 2005/06:N302: *Stockholmsregionen*, av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m), Motion 2005/06:A7: *med anledning av prop. 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*, av Tina Acketoft m.fl. (fp) och Motion 2004/05:Sk333: *Skattereducering för hushållsnära tjänster*, av Björn Hamilton och Elizabeth Nyström (m)

Den förra Regeringen har konsekvent avslagit samtliga förslag till olika former av skattelättnader för hushållsnära tjänster, även när de varit begränsade till ett försök inom en viss region. Deras främsta argument mot förslagen är att det handlar om att underlätta för rika människor att skaffa sig pighjälp.

Aktuellt förslag om skattelättnader för hushållstjänster

I och med regeringsskiftet har frågan lyfts fram och i december 2006 publicerade Finansdepartementet en promemoria innehållande ett förslag till införande av skattelättnader för hushållstjänster.³⁹ Det hushållsarbete som enligt förslaget ska omfattas av skattereduktion kan avse städarbete eller annat rengöringsarbete, vård av kläder och hemtextilier och tvätt vid tvättnrättning. Hushållsarbetet kan även avse omsorg, tillsyn och annan personlig hjälp till barn, funktionshindrade, personer med varaktig sjukdom och äldre. Även snöskottning och återkommande enklare trädgårds-skötsel av tomt eller trädgård kan omfattas.

Skattereduktionen ska enligt förslaget uppgå till 50 procent av ett underlag bestående av utgifter för sådana arbeten. Utgifterna ska avse arbete utfört av någon som har F-skattsedel. Skattereduktionen får sammanlagt inte överstiga 50 000 kronor per person och år. Förslaget är för närvarande ute på remiss och reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Tittar man på karaktären av det hushållsarbete som föreslås omfattas av skattelättnaden (se Tabell 27) så framgår det tydligt att det är sådant hemarbete som i större utsträckning utförs av kvinnor än av män. Ett försök att särskilja det slag av hemarbete i SCB:s tidsanvändningsstudie som omfattas av förslaget om skattelättnad visar att kvinnor står för 64 procent av den sortens hemarbete (kvinnor 2 timmar och 57 minuter och män 1 timme och 38 minuter).

Tabell 27: Använd tid för det slag av hemarbete som ingår i förslaget till skattelättnad för hushållstjänster. Genomsnittlig tid per dygn för kvinnor och män. Befolkningen 20-64 år.

Aktiviteter under dygnet	Kvinnor	Män
Hushållsarbete	1:59	0:58
därav Matlagning	0:43	0:23
Diskning, avdukning	0:20	0:10
Städning av bostaden	0:30	0:16
Tvätt, strykning	0:17	0:03
Underhållsarbete exkl. reparation och underh.	0:16	0:14
Omsorg om egna barn	0:33	0:18
Omsorg om andra	0:09	0:08
Summa	2:57	1:38

Man skulle kunna hävda att man går från en period med ROT-avdrag, som diskriminerar kvinnorna, till en period med avdrag för hushållstjänster, som diskriminerar männen. Med tanke på att kvinnorna totalt sett står för en större del av det obetalda hemarbetet än männen så skulle införandet av skattelättnad för hushållstjänster ändå främja jämställdheten. Framför allt skulle det jämställdhetspolitiska delmålet att skapa en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet främjas.

³⁹ *Skattelättnader för hushållstjänster*, Promemoria av Skatte- och tullavdelningen vid Finansdepartementet den 21 december 2006

I Finansdepartementets promemoria lyfts inte jämställdhetsfrågan fram i någon större utsträckning. Kopplingen till det jämställdhetspolitiska målet att utjämna det obetalda hem- och omsorgsarbetet nämns över huvud taget inte. Det är ett tydligt tecken på traditionen att inte låta skatteregler styras av jämställdhetspolitiska motiv. Istället motiveras förslaget huvudsakligen med att det kan skapa fler arbetstillfällen (för de som ska utföra hushållstjänsterna), att vissa tjänster som idag är svarta kan bli vita och att det gör det möjligt att öka marknadsarbetet (för de som ska köpa hushållstjänsterna). Anledningen till att det är just ovan angivna tjänster som omfattas av förslaget är att det är sådant arbete som inte kräver någon särskild utbildning, utan kan utföras efter en kortare introduktionstid. Därigenom kan det bli lättare för korttidsutbildade att ta sig in på arbetsmarknaden.

7.5 Otidsenliga regler om medhjälpande make

Det finns särskilda regler för inkomstuppldelning mellan makar i fåmansföretag. Syftet med reglerna är att förhindra att makar fördelar om inkomsterna från fåmansföretag mellan sig enbart för att minska skatten.

För att avgöra hur ersättning till en make ska beskattas måste man först bedöma om maken har företagsledande ställning i företaget eller om den är att anse som medhjälpande make. Om båda makarna har företagsledande ställning i företaget (eller om ingen av dem har företagsledande ställning) så gäller de allmänna reglerna för behandling av deras ersättningar. Om däremot den ena maken har företagsledande ställning och den andra inte har sådan ställning (dvs. medhjälpande make) så finns det begränsningar för hur ersättningar till den medhjälpande maken får behandlas skattemässigt. Under förutsättning att ersättningen är att anse som marknadsmässig så beskattas medhjälpande make själv för den. Om ersättningen överstiger den marknadsmässiga nivån så ska istället företagsledaren beskattas för den överskjutande delen.

Med marknadsmässig ersättning menar man vad som normalt betalas ut för en motsvarande arbetsprestation. Det åligger mottagaren av ersättningen att förklara vad timlönen grundar sig på. En lön på högst 90 kr/tim godtas dock utan motivering.

Stoppregelutredningen föreslog i slutet av 1990-talet att de särskilda reglerna om inkomstfördelning mellan makar skulle slopas. Enligt utredningen innebär de allmänna reglerna att ersättning beskattas som lön endast om den står i rimlig proportion till utförd arbetsprestation. Om så inte är fallet kan, såvida den anställde äger del i bolaget, den del av lönen som överstiger marknadsmässigt vederlag behandlas som utdelning med påföljd att företaget vägras avdrag för beloppet. Om löntagaren inte är delägare i företaget kan överlönen beskattas hos den person som genom sin ställning åstadkommit och dragit nytta av utbetalningen. Utredningen anser därför inte att det finns några bärande skäl att särbehandla makar i detta avseende. Utredningen föreslog med den motiveringen att de särskilda reglerna om inkomstuppldelning mellan makar skulle slopas. Regeringen gjorde dock bedömningen att reglerna inte skulle ändras.⁴⁰

År 2005 var det totalt ca 870 000 personer i Sverige som redovisade ett över- eller underskott av näringsverksamhet eller som redovisade att de var delägare i fåmansaktiebolag (se Diagram 4). Av dessa var 285 000 stycken (33 procent) kvinnor och 581 000 stycken (67 procent) män. Eftersom den som själv bedriver verksamheten

⁴⁰ Prop. 1999/2000:15 *Slopade stoppregler*

och den som endast är medhjälpande make redovisar sin inkomst inom samma inkomstslag så går det ej att ta fram uppgifter om könsfördelningen hos företagsledare och medhjälpande makar. Kommer inkomsten från en enskild näringsverksamhet eller ett handelsbolag så redovisas den av både företagsledare och eventuell medhjälpande make som inkomst av näringsverksamhet. Kommer inkomsten istället från ett fåmansaktiebolag så redovisas den av båda kategorierna som inkomst av tjänst. Eftersom dubbelt så många män jämfört med kvinnor bedriver näringsverksamhet så är dock potentialen att bli medhjälpande make större bland kvinnorna.

Om verksamheten bedrivs som en enskild näringsverksamhet så tillkommer ytterligare en komplikation, utöver beräkningen av marknadsmässig ersättning till medhjälpande make. Inom enskild näringsverksamhet gäller ett generellt avdragsförbud för lön till make eller egna barn under 16 år. Avdragsförbudet gäller oavsett makarnas ställning i företaget och medför att anställd make inte beskattas för sin lön som inkomst av tjänst och utbetald ersättning får inte heller dras av i näringsverksamheten. Ersättningsbeloppet kommer istället att ingå i resultatet av verksamheten och vinsten får sedan fördelas mellan makarna. Vid fördelningen av vinsten blir makarnas ställning i företaget av betydelse och vinsten ska fördelas i enlighet med reglerna om medhjälpande make.

Exempel:

Person A bedriver en enskild näringsverksamhet och har anställt person B för att sköta bokföring och fakturering. B får lön för sitt arbete och beskattas för denna som inkomst av tjänst.

A och B flyttar ihop, men gifter sig inte. B fortsätter att vara anställd hos A och beskattningen av B:s lön sker liksom tidigare som inkomst av tjänst.

A och B får ett barn. Därmed jämställs de med äkta makar. B:s lön får inte längre beskattas som inkomst av tjänst, utan ska ingå i resultatet av näringsverksamheten. B ska alltså numera beskattas för marknadsmässig ersättning för sitt arbete som inkomst av näringsverksamhet.

Som man ser i exemplet ovan så kommer beskattningen för lön från enskild näringsverksamhet inte bara att styras av förhållandena i verksamheten, utan rena familjeförhållanden styr i vilket inkomstslag lönen ska beskattas. 65 procent av alla enskilda näringsidkare i Sverige är män (se Diagram 4), vilket medför att kvinnor i högre utsträckning än män drabbas av situationen att familjeförhållanden styr hur deras lön ska beskattas.

7.6 Bruttolöneavdrag mer lönsamt för höginkomsttagare

Under senare år har det blivit allt vanligare att arbetsgivare gör bruttolöneavdrag från anställdas löner i utbyte mot skattefria förmåner. Detta är vanligast förekommande för hemdatorer, men kan även förekomma för andra skattefria förmåner, t.ex. privat sjukvård eller extra pensionsavsättningar.

Ett bruttolöneavdrag innebär att den anställde accepterar en lägre bruttolön i utbyte mot en förmån. Lönesänkningen innebär att den anställdes skatt minskar. Samtidigt minskar också arbetsgivaravgifterna för arbetsgivaren. Bruttolöneavdraget kan även få återverk-

ningar på den anställdes sjuklön, a-kasseersättning, pension, dagisavgift mm, men vi kommer här endast att titta på effekterna på skatten.

Exempel:

Person A har och person B är arbetskamrater. Båda bestämmer sig för att hyra ett datorpaket av sin arbetsgivare mot ett bruttolöneavdrag med 500 kr per månad. A har en beskattningsbar årsinkomst på 260 000 kr och B på 320 000 kr. Båda har en kommunalskatt på 31,60%. Följande ekonomiska effekter uppstår av bruttolöneavdraget:

Person A

Bruttolöneavdrag: 6 000 kr
Minskad kommunalskatt: 1 896 kr
Minskad statlig skatt: 0 kr
Kostnad netto: 4 104 kr

Person B

Bruttolöneavdrag: 6 000 kr
Minskad kommunalskatt: 1 896 kr
Minskad statlig skatt: 1 200 kr
Kostnad netto: 2 904 kr

Arbetsgivaren

Minskade arbetsgivaravgifter: 3 895 kr (12 000 * 32,46%)

Total skattereduktion

Kommunalskatt: 3 792 kr
Statlig skatt: 1 200 kr
Arbetsgivaravgifter: 3 895 kr
Summa: 8 887 kr

Som framgår av exemplet ovan så blir bruttolöneavdraget ”billigare” för de som har inkomster över brytpunkten än för de som ligger under brytpunkten. I exemplet med ett bruttolöneavdrag på 6 000 kr per år måste personen med inkomst under brytpunkten betala 1 200 kr mer för förmånen än personen med högre inkomst.

Reglerna om bruttolöneavdrag har samma utformning för både kvinnor och män och kan därför tyckas vara könsneutrala. På grund av att män har högre inkomster än kvinnor så blir dock effekten av reglerna att det blir mer lönsamt för män att motta förmåner mot bruttolöneavdrag än vad det är för kvinnor.

Vid 2005 års taxering var det 297 000 kvinnor och 805 000 män som hade inkomster över brytpunkten och därigenom betalade statlig inkomstskatt (se Tabell 11). Det innebär att 73 procent av de som har inkomster över brytpunkten är män. Av alla kvinnor som betalar inkomstskatt var det 8 procent som hade inkomster över brytpunkten. Motsvarande andel för männen var 20 procent.

Samma effekter som bruttolöneavdraget får andra avdrag, exempelvis allmänna avdrag för avsättningar till privat pensionssparande. Sådana avdrag minskar individens beskattningsbara inkomst och blir därför betydligt mer lönsamma för individer med inkomst över brytpunkten. Eftersom nästan tre fjärdedelar av de som har inkomster över brytpunkten är män så är det fler män än kvinnor som kan göra lönsamma avsättningar till privat pensionssparande. Individens agerande i det här avseendet verkar dock inte styras av den lönsamhet som beskattningen skapar. Trots att så få kvinnor har inkomster över brytpunkten så är 54 procent av de som gör avdrag för avsättningar till privat pensionssparande kvinnor (se Tabell 7).

7.7 Reserveringsmöjligheter utnyttjas mer av män

En generell strävan inom det svenska skattesystemet är att beskattningen i så liten utsträckning som möjligt ska påverka individernas agerande. Det finns en del viktiga undantag från denna strävan, t.ex. beträffande en del miljöskatter och skatterna på alkohol och tobak, där skatten förutom att ge inkomster till statskassan även syftar till att påverka beteendet, t.ex. att minska rökningen. När det gäller beskattningen av företagets vinster gäller dock denna neutralitetssträvan fullt ut. Ändå är beskattningen olika utformad beroende på företagsform. Bedriver man en verksamhet i aktiebolagsform så tar man ut lön på samma sätt som övriga anställda och företaget får göra avdrag för dessa lönekostnader. Aktiebolagets vinst beskattas sedan med 28 procent. Aktiebolaget kan också dela ut delar av vinsten till sina ägare. Utdelningen beskattas först som vinst i bolaget och sedan som inkomst av kapital (med 30 procents skatt) hos delägaren. Om samma verksamhet istället bedrivs i ett handelsbolag eller i en enskild firma så får företaget inte göra avdrag för några löneutbetalningar till sina ägare. Istället beskattas hela företagets vinst hos ägarna, som inkomst av näringsverksamhet. Ägarna ska då både betala egenavgifter (motsvarigheten till arbetsgivaravgifter) och vanlig inkomstskatt på hela företagets vinst. Den progressiva inkomstbeskattningen gör att marginalskatten på företagets vinst kan komma upp till ca 65 procent. För att stärka neutraliteten mellan de olika företagsformerna har särskilda reserveringsmöjligheter införts för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, avsättning till expensionsmedel och räntefördelning.

Expansionsmedlen tar sikte på skillnaden i beskattning mellan företagsformerna för den del av företagets vinst som inte tas ut som lön. Företagaren kan göra avsättningar till expensionsmedel. Denna avsättning är avdragsgill mot inkomsten av näringsverksamhet. Istället beskattas expensionsmedlen med en särskild skatt, statlig expensionsmedelsskatt, som uppgår till 28 procent. Expansionsmedlen ska motsvara den del av företagsinkomsten som får stanna i företaget och verka där. De avsatta expensionsmedlen kan ett senare år återföras till beskattning. Beloppet behandlas då som en inkomst av näringsverksamhet och den betalda expensionsmedelsskatten återfås.

Reglerna om räntefördelning tar sikte på beskattningen av avkastningen på i näringsverksamheten satsat kapital. Ett aktiebolag kan ju dela ut denna avkastning, som då beskattas som inkomst av kapital, men för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag beskattas den som inkomst av näringsverksamhet. Positiv räntefördelning ger näringsidkaren en möjlighet att få en del av inkomsten av näringsverksamhet beskattat i inkomstslaget kapital. Positiv räntefördelning är frivillig. Den del av inkomsten som får beskattas som inkomst av kapital ska motsvara avkastningen på i näringsverksamheten satsat kapital. Det finns särskilda regler för hur man beräknar detta belopp. Negativ räntefördelning är avsedd att förhindra att näringsidkaren drar av sina privata utgiftsräntor i näringsverksamheten och på så sätt får en större skatteeffekt av dem. Negativ räntefördelning är obligatorisk.

Utöver expensionsmedel och räntefördelning finns ytterligare en möjlighet att skattemässigt justera företagets skattepliktiga vinst; avsättning till periodiseringsfond. Avsättningen till periodiseringsfond är dock inte ett sätt att skapa neutralitet i beskattning mellan olika företagsformer, utan det är ett sätt för företagen att skjuta på beskattningen av en del av vinsten några år och på så sätt kunna jämna ut resultatet mellan åren. Dessa avsättningar får man göra oavsett företagsform. En skillnad är att för aktiebolag görs avsättningen till periodiseringsfond i bolaget, medan avsättningen för

enskild näringsverksamhet och handelsbolag görs hos företagaren/delägaren. Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag får sätta av upp till 30 procent av vinsten till periodiseringsfond. Avsättningen ska återföras till beskattning senast efter sex år.

Håkan A. Andersson har under 2006 publicerat en avhandling där han tittar på småföretagens utnyttjande av de skattemässiga reserveringsmöjligheterna som presenterats ovan.⁴¹ Studien grundar sig dels på fallstudier av 34 företag och dels på kvantitativa tvärsnittsstudier av samtliga enskilda näringsidkare som i samband med deklARATIONERNA vid 1996 och 1999 års taxeringar redovisar fullständiga bokslut.

Fallstudierna visar att närmare 80 procent av de studerade företagen som går med vinst skulle ha kunnat minska sin skatt genom att i högre utsträckning utnyttja de reserveringsmöjligheter som står till buds. Avhandlingen visar också att kvinnor är sämre än män på att utnyttja samtliga reserveringsmöjligheter. Den enda reserveringsform som i huvudsak är könsneutral är negativ räntefördelning, som dessutom är tvingande. Man kan dock inte med någon större säkerhet klargöra vad skillnaden mellan könen beror på. Till viss del skulle skillnaderna kunna förklaras av olika branschtillhörighet. Exempelvis så används positiv räntefördelning i högre utsträckning inom jord- och skogsbruk, en bransch där kvinnor är underrepresenterade. Skillnaderna mellan könen kan också tyda på att kvinnor har ett lägre kapitalunderlag i sina verksamheter än vad män har. För att till fullo kunna förklara skillnaderna måste man dock enligt Andersson söka svar utanför den rent ekonomiska analysen. Ett studium av sociala eller psykologiska bakgrundsvariabler skulle ytterligare kunna förklara skillnaderna mellan kvinnors och mäns användning av reserveringarna.

Ungefär 50 procent av de som har positiv inkomst före räntefördelning uppfyller de krav på kapitalunderlag som ställs för positiv räntefördelning. Möjligheten utnyttjas dock bara av 40 procent av de med positiv inkomst. Detta innebär att var tionde näringsidkare som uppfyller kraven för positiv räntefördelning inte använder sig av den möjlighet till lägre beskattning av delar av näringsverksamhetens överskott som positiv räntefördelning innebär. Kvinnor utnyttjar dessutom positiv räntefördelning i betydligt lägre omfattning än män. Skillnaden mellan könen kan delvis förklaras av att reserveringsformen är vanligast inom jord- och skogsbruk, en bransch där kvinnor är underrepresenterade. Beträffande negativ räntefördelning kan man i princip inte hitta några skillnader mellan könen. Det är dessutom den enda tvingande justeringen.

⁴¹ Andersson, Håkan A. *Svenska småföretags användning av reserveringar för resultatutjämnning och intern finansiering*, Umeå Universitet 2006:2001668

Tabell 28: Jämförelse mellan mäns och kvinnors användning av reserveringarna vid 1999 års taxering enligt Anderssons avhandling och vid 2005 års taxering enligt Skatteverkets register

Reserveringsform	Andel i Anderssons studie 1999			Andel av samtliga näringsidkare 2005		
	Kvinnor	Män	Skillnad i %-enheter	Kvinnor	Män	Skillnad i %-enheter
Positiv räntefördelning	18,1 %	32,6 %	14,5 %-enh.	17,4%	19,9%	2,5 %-enh.
Negativ räntefördelning	15,8 %	15,6 %	-0,2 %-enh.	5,8%	8,1%	2,3 %-enh.
Ökning av expansionsmedel	4,4 %	6,3 %	1,9 %-enh.	2,0%	2,8%	0,8 %-enh.
Minskning av expansionsmedel	5,1 %	6,4 %	1,3 %-enh.	2,7%	3,3%	0,6 %-enh.
Avsättning till periodiseringsfond	32,6 %	35,5 %	2,9 %-enh.	15,7%	18,6%	2,9 %-enh.
Återföring av periodiseringsfond	16,9 %	20,5 %	3,6 %-enh.	14,6%	17,2%	2,6 %-enh.

Källa: 1999: Andersson, Håkan A. *Svenska småföretags användning av reserveringar för resultatutjämnning och intern finansiering*, Umeå Universitet 2006:2001668
2005: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Andersson har i sin avhandling påvisat större skillnader mellan könen än vad som framgår om man för 2005 års taxering tittar på samtliga enskilda näringsidkares och handelsbolagsdelägars utnyttjande av reserveringsmöjligheterna (se Tabell 28). Skillnaderna i resultat kan förklaras med att man tittar på olika kategorier av näringsidkare. Andersson har bara med enskilda näringsidkare i sin studie och i nedanstående sammanställning från Skatteverkets register ingår även delägare i handelsbolag. Dessutom har Andersson bara tagit med de näringsidkare som tillsammans med sin deklaration redovisar fullständiga bokslut. Det innebär att han bara har använt sig av de näringsidkare som redovisar sin verksamhet på blankett N2 och inte de som redovisar på blankett N1. Blankett N1 är en förenklad blankett som framför allt används av näringsidkare som bedriver verksamhet i liten omfattning. I siffrorna för 2005 ingår alltså fler riktigt små företagare än vad det gör i siffrorna för 1999.

Oavsett om vi utgår från Anderssons studie eller om vi tittar på samtliga enskilda näringsidkare och handelsbolagsdelägare så blir dock resultatet detsamma. Kvinnor utnyttjar resultatjusterande bestämmelser som räntefördelning, expansionsmedel och periodiseringsfond i lägre utsträckning än män. Skillnaderna gäller inte bara antalet som utnyttjar reserveringsmöjligheterna, utan även de beloppsmässiga avsättningarna. Kvinnornas avsättningar avser i genomsnitt lägre belopp än männens. Den beloppsmässiga skillnaden är dock logisk med tanke på att kvinnorna i genomsnitt bedriver verksamheter av mindre storlek än männen.

Tabell 29: Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag som utnyttjar reserveringsmöjligheterna vid 2005 års taxering

Reserveringsform	Antal		Andel		Genomsnittligt belopp		Andel av de med nrV eller HB	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Positiv räntefördelning	41 023	89 081	32%	68%	34 405	48 433	17,4%	19,9%
Negativ räntefördelning	13 756	36 503	27%	73%	13 872	17 592	5,8%	8,1%
Ökning av expansionsmedel	4 778	12 692	27%	73%	73 002	101 534	2,0%	2,8%
Minskning av expansionsmedel	6 414	14 772	30%	70%	47 698	67 421	2,7%	3,3%
Avsättning till periodiseringsfond	36 876	83 606	31%	69%	36 229	52 502	15,7%	18,6%
Återföring av periodiseringsfond	34 261	76 935	31%	69%	35 309	50 009	14,6%	17,2%

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

7.8 Ett avståndsbaserat reseavdrag vore extra lönsamt för kvinnor

Idag får man göra avdrag för skäligena utgifter för arbetsresor om arbetsplatsen ligger på ett sådant avstånd från den skattskyldiges bostad att han behöver använda något transportmedel. I första hand ska avdraget avse kostnader för allmänna kommunikationer. För att göra avdrag för bilresor krävs att avståndet är minst fem kilometer och att den skattskyldige regelmässigt gör en tidsvinst på minst två timmar jämfört med allmänna kommunikationsmedel. För samtliga skattskyldiga gäller att avdrag endast ges till den del kostnaderna överstiger 7 000 kr.

Det nuvarande systemet har framför allt kritiserats för att det anses vara för krångligt och att risken för fel därigenom blir stor. Riksskatteverket har gjort en analys av skattefelet i reseavdraget. Resultatet visar att 48 procent av de skattskyldiga som gjorde avdrag för resor mellan bostaden och arbetsplatsen under beskattningsåret 2002 gjorde fel i sin redovisning av avdraget. Det vanligaste felet är otillräcklig tidsvinst, dvs. den skattskyldige har gjort avdrag för resor med bil trots att tidsvinsten jämfört med allmänna kommunikationer inte uppgår till två timmar. Ett annat vanligt fel är att den skattskyldige gör avdrag för fler dagar än han faktiskt har arbetat. Fel som beror på ett felaktigt avstånd mellan hemmet och arbetsplatsen är däremot relativt få, ca sex procent. En avdragsmöjlighet som tillämpas felaktigt av hälften av alla berörda skapar orättvisor i beskattningen, även om systemet som sådant är rättvist utformat. Vi har i ett tidigare avsnitt (se Tabell 20) konstaterat att andelen som gör fel av de som yrkat avdrag för resor till och från arbetet är densamma för män och kvinnor, men att männen står för 59 procent av de totala avdragen. Det medför att män totalt sett gör felaktiga avdrag för resor till och från arbetet i högre utsträckning än kvinnor, vilket innebär att de orättvisor som kommer sig av en felaktig tillämpning av systemet drabbar kvinnor hårdare än män.

Det har vid ett flertal tillfällen presenterats förslag till förändringar av de nuvarande reglerna för resor till och från arbetet. Som alternativ till det nuvarande, kostnadsbaserade, avdraget har man lagt förslag om olika former av avståndsbaserade avdrag. Det blir då avståndet mellan bostaden och arbetsplatsen som är avgörande för avdragets storlek och inte, som för närvarande, de faktiska utgifterna för resorna. En konsekvens av detta är att avdraget för arbetsresorna ska beräknas till samma belopp oavsett vilket färdmedel som använts, såvida avståndet mellan bostaden och arbetsplatsen är lika långt. En förslag till införande av avståndsbaserat reseavdrag lades fram 1993⁴² av en utredning om tjänsteinkomstbeskattningen. Riksskatteverket lade fram ett liknande förslag i en förenklingsrapport⁴³ 1995.

Förutom förenklingar och minskningar av skattefelet har främjandet av användande av allmänna kommunikationsmedel använts som motivering till en övergång till ett avståndsbaserat reseavdrag. Ett avdrag som baseras på de faktiska kostnaderna för resorna gynnar inte användandet av allmänna kommunikationsmedel (man får med andra ord ett större avdrag om man använder egen bil än om man åker buss, tåg eller tunnelbana).

Införandet av ett avståndsbaserat reseavdrag skulle medföra att vissa grupper, i alla fall i ett kortsiktigt perspektiv, skulle gynnas respektive missgynnas jämfört med idag. Vissa

⁴² SOU 1993:44: "Översyn av tjänsteinkomstbeskattningen"

⁴³ RSV Rapport 1995:10: "Förslag till förenklingar i skattelagstiftningen"

resenärer, främst de som nyttjar allmänna transportmedel, kan komma att göra ett reseavdrag som är högre än de faktiska kostnaderna för resorna, s.k. överkompensation. Likaså kan bilister få ett lägre avdrag i den mån kostnadsavdraget minskar, s.k. underkompensation. Om ett avståndsbaserat reseavdrag är könsneutralt eller ej beror alltså på kvinnors och mäns resmönster.

En studie av mäns och kvinnors resvanor under perioden 1994-2001 visar att män reser längre sträckor per dag och använder bil i högre utsträckning än kvinnor. Män reser i genomsnitt 66 minuter per dag motsvarande en sträcka på 50 km. Kvinnor reser i genomsnitt 58 minuter respektive 36 km per dag. Att män reser längre än kvinnor under en dag gäller i princip alla slags resor, men är särskilt markant för resor till och från arbetet. Män har i genomsnitt 12 km till arbetet och kvinnor har i genomsnitt 9 km. Män kör bil vid drygt 60 procent av alla resor till och från arbetet, medan kvinnor kör bil vid knappt hälften av dessa resor.

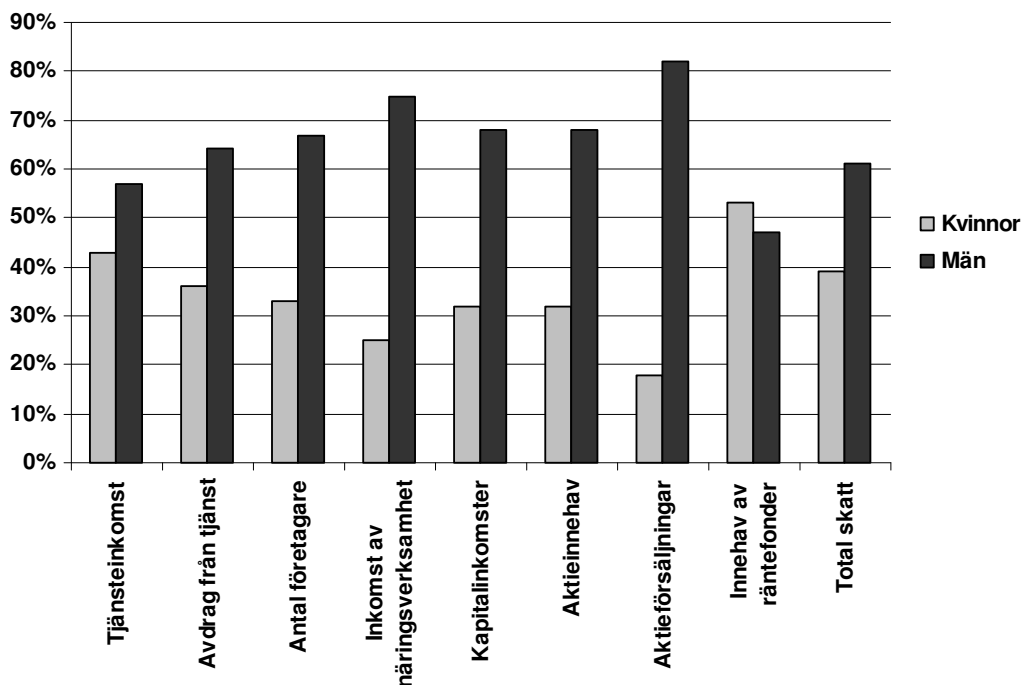
I och med att män använder bilen i dubbelt så hög utsträckning som kvinnor vid resor till och från arbetet, så skulle införandet av ett avståndsbaserat reseavdrag underkompensera fler män och överkompensera fler kvinnor. Även om reglerna är desamma oavsett kön så blir effekterna alltså inte könsneutrala pga. de olikheter som finns mellan könen.

8 Slutsatser

8.1 Olikheter i mäns och kvinnors inkomstförhållanden och skatteredovisning

Det är välkänt att män har högre inkomst än kvinnor, att män i högre utsträckning än kvinnor bedriver näringsverksamhet och att män har större kapitaltillgångar än kvinnor. Eftersom beskattningen utgår från individens inkomster så blir det därför naturligt att det uppstår en könsskillnad även i beskattningshänseende. Detta behöver man alltså inte göra någon studie för att konstatera. När man ändå gör en ingående genomgång av könsuppdelad statistik av skatter och av de inkomster och tillgångar som ligger till grund för beskattningen så slås man av hur stora skillnaderna mellan könen faktiskt är.

Diagram 9: Könsskillnader i fördelning av några inkomster och tillgångar

Källa: Sammandrag av övriga tabeller i den här rapporten

Tittar vi bara på hur mycket skatt man betalar så är det lätt att dra slutsatsen att det knappast råder någon jämställdhet mellan könen. Av den totala skatt som debiteras individen så betalas 61 procent av män och 39 procent av kvinnor. Med tanke på att beskattningen i så hög grad är beroende av inkomstnivå och inkomststruktur så kan dock skillnaderna i skattebelastning till övervägande del förklaras av skillnader i de underliggande inkomsterna.

Män har i genomsnitt högre disponibel inkomst än kvinnor (knapp 200 000 kr jämfört med drygt 150 000 kr). Skillnaderna är dock ännu större om vi tittar på respektive inkomstslag. Störst är skillnaden beträffande inkomster från näringsverksamhet och från

kapital. Männen står för tre fjärdedelar av inkomsterna från näringsverksamhet och två tredjedelar av inkomsterna från kapital. Tjänsteinkomsten är betydligt jämnare fördelad, men även där finns betydande skillnader – männens andel är 57 procent. Däremot har står kvinnorna för en högre andel av de totala bidragen och transfereringarna än männen.

De flesta av dessa skillnader har logiska förklaringar. Skillnader i löneinkomster mellan könen är ett område som har studerats flitigt, om än inte i ett beskattningsperspektiv. De studier som gjorts visar att en stor del av inkomstskillnaderna mellan könen kan förklaras av andra skillnader, såsom om man arbetar hel- eller deltid, yrkesval, utbildning, ålder och sektor. Dock kvarstår en viss oförklarad inkomstskillnad (ca 7 procent avseende tjänsteinkomsten) som antas bero på individens kön. Det finns dock inget som indikerar att denna inkomstskillnad på något sätt skulle ha orsakats av beskattningens utformning.

Att näringsinkomsterna skiljer sig åt mellan könen beror delvis på att två tredjedelar av alla företagare är män. Skillnaden i näringsinkomster är dock större än så och måste därför också förklaras av att männens verksamheter har större överskott än kvinnornas. Det är dock samma andel av männens och kvinnornas verksamheten som går med överrespektive underskott, men männen har i regel både högre överskott och högre underskott. Den enklaste förklaringen till detta är helt enkelt att männens näringsverksamheter i genomsnitt har större omfattning än kvinnornas.

När det gäller både skattepliktiga och skattefria transfereringar och bidrag så är istället kvinnornas inkomster högre än männens. Även det har naturliga förklaringar. Kvinnor är sjukskrivna mer än män, kvinnor är mer föräldralediga än män, kvinnor studerar i lite högre utsträckning än män och kvinnor lever längre än män och får därigenom pension under fler år.

Ur ett beskattningsperspektiv spelar det ingen roll om skillnaderna i inkomster mellan könen har naturliga förklaringar eller ej. Skillnaden kvarstår ändå och den får konsekvenser på beskattningen.

Inkomstnivån i sig medför att män betalar mer skatt än kvinnor, både totalt och i förhållande till sin inkomst i och med att fler män än kvinnor har inkomster över den s.k. brytpunkten. En hög inkomst behöver dock inte innebära att beskattningen blir mer komplicerad. Det som har betydelse för hur komplicerad beskattningen blir är istället vilka skatteregler man berörs av och hur mycket ändringar och tillägg man behöver göra i sin deklaration.

De inkomster som är lättast för individen att redovisa är de som finns redovisade på kontrolluppgifter och därigenom redan har beräknats och förtryckts på deklarationen. Exempel på sådana inkomster är tjänsteinkomster (inkluderande både löner och skattepliktiga transfereringar såsom sjukpenning, föräldrapenning, arbetsmarknadsersättning och pension), ränteinkomster och reavinster från försäljning av aktiefonder. Inkomster som den skattskyldige själv måste beräkna och komplettera sin deklaration med är exempelvis reavinster från aktieförsäljningar och från försäljningar av fastigheter samt alla inkomster av näringsverksamhet. Även avdrag från inkomst av tjänst måste beräknas och anges manuellt.

Den progressiva inkomstskatten medför att skillnaderna i skattedebitering blir större mellan könen än vad skillnaderna i inkomster är. De beloppsmässiga skillnaderna är dock inte det enda som påverkar beskattningssituationen. Det framgår tydligt att en större del av kvinnornas inkomst är av sådant slag som ingår i kontrolluppgifter och förtrycks på deklarationerna och en förhållandevis större del av männens inkomst är av sådant slag som måste beräknas och anges i deklarationen av den skattskyldige. Männens står exempelvis för 57 procent av all inkomst av tjänst, men för 64 procent av alla avdrag i det inkomstslaget. Männens står för 82 procent av försäljningsvärdet avseende aktieförsäljningar, vilket kan jämföras med 71 procent av alla ränteinkomster och 60 procent av alla ränteutgifter. Männens står också för 74 procent av det totala överskottet av näringsverksamhet och 73 procent av det totala underskottet av näringsverksamhet. Män berörs alltså av fler och mer komplicerade skatteregler än kvinnor och män måste i högre grad än kvinnor göra ändringar och tillägg i sina deklarationer. Det medför också att risken för fel blir större för män än för kvinnor.

8.2 Könets inverkan på skattefelet

Om vi bara tittar på antalet rättelser som Skatteverket gör till följd av skattekontrollen så framträder en bild av att män gör betydligt fler fel än kvinnor. Närmare två tredjedelar (63 procent) av alla rättelser avser männens deklarationer. Skillnaden blir ännu större om man tittar på den beloppsmässiga nettohöjningen. Männens står för hela 83 procent av den del av skattefelet som Skatteverket upptäcker och rättar. För att jämförelsen ska bli mer rättvisande måste dock rättelserna ställas i relation till antalet individer som redovisar en viss skatt. Oavsett vilken skatt man tittar på så är andelen män med rättelser högre än andelen kvinnor. Den skatt som berör flest är inkomstskatten (på tjänst och näringsverksamhet). 1,2 procent av de kvinnor som debiteras inkomstskatt har fått den rättad och 1,9 procent av männen.

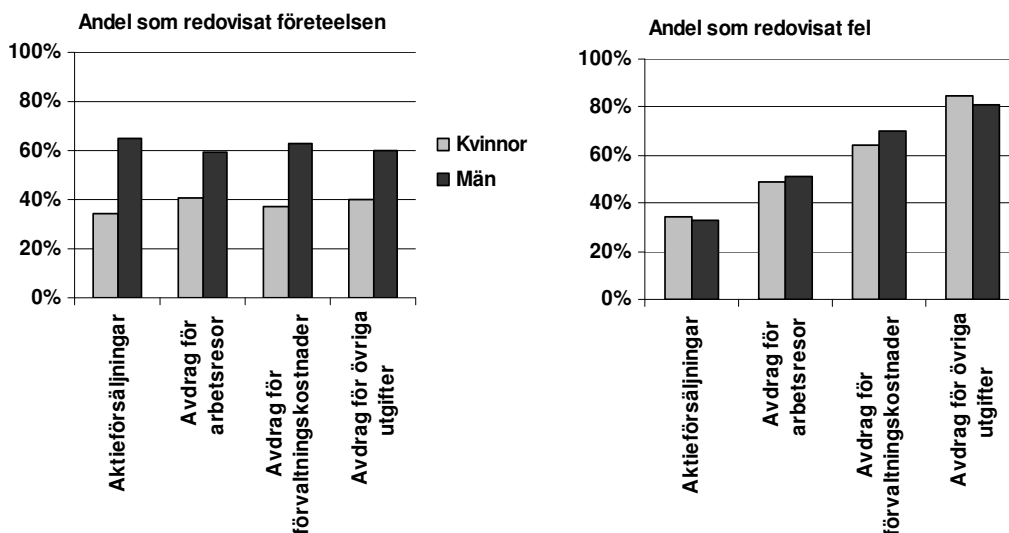
Innebär den observerade skillnaden i rättelser mellan könen att männen är slarvigare eller skattefuskar mer än kvinnorna, eller är det en logisk följd av att männen har högre inkomst och större andel av sin inkomst från sådana källor som måste redovisas manuellt i deklarationen? För att besvara den frågan har vi i en statistisk analys rensat bort effekten på felfrekvensen som beror på ålder, tjänsteinkomstens storlek, avdragen från tjänsteinkomsten, kapitalinkomstens storlek, reavinster och förekomsten av näringsverksamhet. När man justerar för dessa variabler så minskar skillnaden mellan könen till ungefär hälften. Framför allt är det förekomsten av näringsverksamhet, avdragen från tjänsteinkomsten och reavinster som leder till ett ökat antal fel i deklarationen. Eftersom männen oftare bedriver näringsverksamhet, gör fler avdrag från sin tjänsteinkomst och redovisar högre reavinst är kvinnorna så leder det här sambandet till att det är naturligt att männen gör mer fel i deklarationerna än kvinnorna. Men det intressanta är att det kvarstår en skillnad mellan könen efter att man har justerat för ovanstående variabler.

De variabler vi har justerat för ovan är ganska grova och innehåller både komponenter som gör en inkomst eller ett avdrag mer komplicerat att redovisa och komponenter där risken för fel är liten. Ett exempel på detta är reavinst. Reavinst från försäljningar av fonder redovisas färdigberäknade på kontrolluppgift och förtrycks på deklarationen. Risken för fel i den delen av deklarationen blir därför väldigt låg. Reavinst från aktier måste däremot beräknas av den skattskyldige själv och många har problem med just den beräkningen. Att två så olika poster ingår i samma variabel (reavinst) gör att resultatet kan bli missvisande. Ska man kunna justera för alla förhållanden som gör att risken för

fel ökar så måste man gå in på en högre detaljeringsnivå än vad som är möjligt utifrån uppgifter som är tillgängliga i Skatteverkets statistikdatabaser.

I stället för att använda totala rättelser som underlag för att analysera skillnaden mellan kvinnor och män kan man utgå från slumpmässiga kontrollurval inom olika områden. Vi har i den här rapporten tittat på resultatet från slumpmässiga urval avseende aktieförsäljningar, övriga utgifter, förvaltningskostnader och resor till och från arbetet. Felfrekvenserna är inom alla områdena ungefär desamma för både kvinnor och män, men samtliga av de kontrollerade företeelserna är mer frekvent förekommande hos män än hos kvinnor. Det senare kan åtminstone delvis motiveras av skillnader i arbets-, inkomst- och tillgångsförhållanden. Det som är intressant är att felfrekvenserna är betydligt högre för de olika avdragsposterna (mellan 50 och 83 procent av alla som redovisat avdragen har gjort fel) än för aktieförsäljningarna (33 procent av försäljningarna är felredovisade). Ändå anses aktieförsäljningarna vara betydligt mer komplicerade att redovisa. Anledningen till detta är att aktieförsäljningar bara redovisas av de som har sålt aktier medan avdragen för övriga utgifter, förvaltningskostnader och resor till och från arbetet även görs av ett stort antal ”chanstagare”, som inte har rätt till något avdrag men som hoppas att deras deklARATIONER inte ska kontrolleras. För företeelser med stor andel ”chanstagare” blir felfrekvensen bland de som redovisat företeelsen (dvs. avdraget) ointressant och missvisande. Det är då mer intressant att se hur fördelningen är mellan könen hos de som har redovisat företeelsen. Männerna står för mellan 59 och 60 procent av samtliga redovisade avdrag för de tre studerade avdragen. Det innebär att männen faktiskt har gjort fel i större utsträckning än kvinnorna, trots att man inte kan utläsa detta direkt från felfrekvensen.

Diagram 10: Fel vid redovisning av aktieförsäljningar och avdrag för arbetsresor, förvaltningskostnader och övriga kostnader

Källa: Bearbetning av tabellerna 19-22

Sammantaget visar vår genomgång att män har mer komplicerade inkomst- och tillgångsförhållanden än kvinnor och att män i högre utsträckning än kvinnor själva måste beräkna och redovisa olika poster i deklARATIONEN. Det medför att fler män än kvinnor gör fel i sina deklARATIONER. Här orsakas dock inte skillnaden av könet i sig, utan av olikheterna i inkomster. Om man kunde ta hänsyn till samtliga relevanta bakgrunds-

variabler så skulle man troligen resultatet bli att kvinnor och män i dessa avseenden gjorde lika mycket fel (detta gäller åtminstone vid redovisningen av aktieförsäljningar).

Samtidigt kan vi även dra slutsatsen att det finns en skillnad i hur mycket fel män och kvinnor gör i sina deklarerationer, som inte kan förklaras av skillnader i t.ex. inkomster och tillgångar. Den skillnaden verkar begränsa sig till sådana avdrag som utnyttjas av ”chanstagare”, såsom avdrag för övriga utgifter. Vår analys visar att män i högre utsträckning än kvinnor chansar och gör avdrag som de inte är berättigade till.

8.3 Könseffekter på förseningsavgifter, skönsbeskattningar och restföringar

De skattskyldiga kan göra andra fel med anknytning till sina deklarerationer än att redovisa felaktiga inkomster och avdrag. De kan t.ex. helt underlåta att lämna in någon deklARATION. Då påförs en förseningsavgift och om de ändå inte inkommer med någon deklARATION fastställs den skattepliktiga inkomsten skönsmässigt. Även efter att den skattepliktiga inkomsten har fastställts (med eller utan deklARATION som underlag) kan fel uppstå. Man kan underlåta att betala sin skatt. Då sker en restföring till Kronofogdemyndigheten, som försöker driva in skulden.

Tre fjärdedelar av alla som påförs förseningsavgift är män. Mer än hälften av skillnaden mellan könen beror dock på andra faktorer än kön, varav den viktigaste är förekomsten av näringsverksamhet. Eftersom de som bedriver näringsverksamhet i regel lämnar in skattedeklarerationer varje månad så har de betydligt fler tillfällen per år att bli försenade med någon deklARATION. Den skillnad som kvarstår mellan könen efter att man tagit hänsyn till ålder, tjänsteinkomstens storlek, avdragen från tjänsteinkomsten, kapitalinkomstens storlek, reavinsternas storlek och förekomsten av näringsverksamhet är av större intresse.

Drygt 70 procent av alla som skönsbeskattas är män. Rensar man bort effekten från övriga bakgrundsvariabler så ökar skillnaden mellan könen. Störst inverkan har tjänsteinkomsten och avdragen från tjänst, vilket innebär att låg inkomst och små avdrag leder till ökad risk för skönsbeskattning.

Två tredjedelar av alla som restförs är män. Dels kan det hänga samman med att männen får en mindre andel av sin skatt inbetald som preliminärskatt från exempelvis arbetsgivare och banker än vad kvinnorna får (90 procent för männen och 95 för kvinnorna). Risken att bli restförd minskar med ökad inkomst. Om man justerar för övriga bakgrundsvariabler så ökar alltså skillnaden mellan könen.

Utifrån de data vi har tillgängliga kan vi alltså konstatera att det finns ett samband mellan kön och förseningsavgift, skönsbeskattning och restföring. Män blir oftare försenade med sina deklarerationer än kvinnor och påförs därför fler förseningsavgifter och skönsbeskattas i större utsträckning. Män blir också oftare restförda än kvinnor. Tyder det på att män är slarvigare än kvinnor? Eller finns det andra (eventuellt mer detaljerade) variabler som förklarar könsskillnaden? Vi har inte hittat några variabler som förklarar skillnaden mellan könen och arbetar därför utifrån hypotesen att det föreligger en reell könsskillnad.

8.4 *Mäns och kvinnors attityder till risk och skattefusk*

Män och kvinnor har i stort likartad syn på skattefusk. Både kvinnor och män motsätter sig skattefusk i allmänhet och de skulle inte heller undanhålla inkomst från beskattning själva om de hade möjlighet till det. De tror också att det är troligt att Skatteverket skulle upptäcka om de skattefuskade och att konsekvenserna skulle bli allvarliga om Skatteverket upptäckte att de skattefuskade. Motståndet mot skattefusk är dock större när man ser på skattefusket generellt än när man tittar på möjligheten att själv skattefuska.

Trots att kvinnor och män i stort har en likartad syn på skattefusk så finns det vissa statistiskt säkerställda skillnader. I analysen har skillnader som beror på olikheter i exempelvis inkomstnivå, arbetsform, utbildning och etnisk härkomst rensats bort. Kvinnor är kraftigare motståndare till skattefusk än vad män är, både för folk i allmänhet och beträffande det egna skattefusket. De tror också att upptäcktsrisken vid skattefusk är högre än vad män tror och att konsekvenserna vid skattefusk blir allvarligare än vad män tror. Skillnaden mellan könen är störst beträffande synen på upptäcktsrisken. Därefter följer konsekvenserna vid skattefusk och hurvida man själv skulle undanhålla inkomst från beskattning om man hade möjlighet till det.

Männens högre tolerans mot skattefusk och lägre uppskattning av upptäcktsrisk och konsekvenser vid skattefusk återspeglas i den slutsats vi dragit om att män i högre utsträckning än kvinnor chansar och gör avdrag även då de inte är berättigade till något avdrag. I detta avseende verkar alltså handlandet styras av individens attityder. Däremot verkar attityderna inte påverka hur man redovisar faktiska inkomster i deklarationen, åtminstone inte beträffande aktieförsäljningar.

8.5 *Jämställdhetseffekter av skattereglernas utformning*

Skatterna har en inkomstutjämnande effekt mellan könen

Beskattningen i Sverige har en stor inkomstutjämnande effekt mellan män och kvinnor (se Tabell 30). Sammantaget har männen i Sverige högre inkomst än kvinnorna. Om vi i inkomstbegreppet inkluderar löneinkomster, inkomst av näringsverksamhet, kapitalinkomster och skattepliktiga transfereringar såsom sjukpenning, föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd, vuxenstudiestöd och pension så uppgår kvinnornas inkomst i genomsnitt till 71 procent av männens. Den genomsnittliga inkomstskillnaden uppgår till 80 000 kr per person. Eftersom inkomstskatten är progressiv så blir skillnaden mellan mäns och kvinnors skatt större än skillnaden mellan deras inkomster. Kvinnor betalar i genomsnitt 64 procent av det männen betalar i skatt. Redan här har det alltså skett en reell inkomstutjämning mellan könen med 32 000 kr per person eller 40 procent av den ursprungliga inkomstskillnaden. Inkomsten utjämnas ytterligare av att delar av skatten används till bidrag som går direkt tillbaka till delar av befolkningen. Kvinnorna mottar nästan dubbelt så stor andel av bidragen som männen, vilket ger en inkomstutjämning med ytterligare 6 000 kr per person eller 7 procent av den ursprungliga inkomstskillnaden. Efter skatter och bidrag kvarstår en inkomstskillnad mellan könen på 42 000 kr per person.

Tabell 30: Skattesystemets direkta inkomstutjämnande effekt, genomsnittliga belopp i kronor per person

	Kvinnor	Män	Kvinnors inkomst i % av männens	Differens	Inkomstutjämnande effekt
Inkomst av lön, nr, kapital och skattepliktiga transfereringar	198 548	278 110	71 %	79 562	- 100 %
Skattefria bidrag	12 358	6 451	192 %	-5 907	7 %
Skatter och avgifter	-56 561	-88 276	64 %	-31 715	40 %
Disponibel inkomst	154 345	196 285	79 %	41 940	53 % kvarstår

Anm: Det är svårt att ge någon rättvisande bild av vilken effekt alla samlade bidrag och transfereringar har på inkomstfördelningen mellan könen. De flesta skattepliktiga transfereringarna, såsom sjukpenning, föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd, vuxenstudiestöd och pension skulle ha ersatts av någon annan inkomst (t.ex. privat försäkring eller arbete) om de inte ingick i välfärdssystemet. Den formen av transfereringar har därför inkluderats i individernas inkomst i den första raden. I de skattefria bidragen ingår exempelvis barnbidrag, bostadsbidrag och socialbidrag.

Utöver ovanstående direkta inkomstutjämnande effekter innefattar välfärdssystemet i Sverige en mängd andra förmåner och rättigheter, såsom i det närmaste fri vård, skola och omsorg. Även dessa bekostas i slutändan av skatterna. På så sätt hjälper beskattningen till att utjämna levnadsstandarden mellan kvinnor och män mer än vad som framgår av den rent monetära sammanställningen ovan.

I och med att Sverige i ett internationellt perspektiv har väldigt höga skatter så skapar beskattningen i Sverige större möjligheter än i många andra länder att utjämna inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Huruvida detta leder till ökad jämställdhet ska vi dock låta vara osagt. Om en fullständig inkomstutjämning mellan könen vore ett jämställdhetsmål så skulle samma ekonomiska standard oavsett insats innebära fullständig ekonomisk jämställdhet. Så är dock inte fallet. Ekonomisk jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, men deras val ska ändå påverka den ekonomiska standarden.

Skattereglerna är i stort könsneutrala – men kan ändå få olika effekter för kvinnor och män

I Sverige gäller samma skatteregler för både kvinnor och män och var och en beskattas i stort sett för sin egen inkomst. Både i en historisk och internationell jämförelse medför detta att dagens skattesystem i Sverige har vissa positiva effekter på jämställdheten. Framför allt torde systemet med särbeskattning inom inkomstbeskattningen ha en inkomstutjämnande effekt inom familjer. Särbeskattningen gör att familjens totala skatt blir lägre om båda makarna har låga inkomster än om den ena maken har hög inkomst och den andra saknar inkomst. På så sätt blir det svårare för den ena maken att exempelvis vara hemma med barnen medan den andra jobbar extra mycket. Den höga beskattningen i sig gör det också svårare att klara sig på en inkomst inom familjen. Det är troligt att beskattningens utformning har bidragit till att det är så många kvinnor som arbetar i Sverige (hela 51 procent av de anställda är kvinnor). I många andra länder är det fler män än kvinnor som arbetar. Det är också många andra länder som har betydligt lägre beskattning än Sverige och i flera länder har man olika system med sambeskattning inom familjer.

Trots att skattereglerna i stort är könsneutrala i Sverige, så kan skillnader i inkomst- och förmögenhetsstrukturen mellan könen medföra att beskattningen får olika effekt på kvinnor respektive män. Här följer några exempel på regler med påverkan på jämställdheten:

- **Sambeskattning inom förmögenhetsskatten:** För gifta makar avgörs gränsen för förmögenhetsskatt av makarnas sammanlagda inkomst. Eftersom kvinnor i regel har mindre förmögenhet än män (kvinnorna har 43 procent av de fysiska personernas nettotillgångar) så är det större risk att en kvinna tvingas betala förmögenhetsskatt enbart till följd av att hon är gift, än att motsvarande drabbar en man.
- **Skattelättnad för hushållstjänster:** Det tidigare ROT-avdraget avsåg sådana tjänster i hemmet som till 80 procent utförs av män. Det var alltså diskriminerande mot kvinnorna. Det nu föreslagna avdraget för hushållstjänster avser sådana tjänster i hemmet som till 64 procent utförs av kvinnor. Det är därför egentligen diskriminerande för männen. Med tanke på att kvinnorna totalt sett står för en större del av det obetalda hemarbetet än männen (58 procent) så skulle införandet av skattelättnad för hushållstjänster ändå främja det jämställdhetspolitiska målet att skapa en jämn fördelning av de obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- **Otidsliga regler om medhjälpande make:** Det finns särskilda regler för inkomstuppdelning mellan makar i fåmansföretag. Reglerna innebär i korthet att den av makarna som har företagsledande ställning i företaget ska beskattas för den andre makens ersättning från företaget till den del den inte anses vara marknadsmässig. Överstiger ersättningen 90 kronor/timme så krävs motivering för att den ändå ska kunna anses som marknadsmässig. Det saknas uppgifter om hur många män och kvinnor som har företagsledande ställning i sina företag respektive räknas som medhjälpande make. Med tanke på att 67 procent av näringsidkarna är män så är dock potentialen att bli medhjälpande make dubbelt så stor hos kvinnorna som hos männen. Därigenom blir reglerna diskriminerande mot kvinnor.
- **Bruttolöneavdrag mer lönsamt för höginkomsttagare:** Under senare år har det blivit allt vanligare att arbetsgivare gör bruttolöneavdrag från anställdas löner i utbyte mot skattefria förmåner, t.ex. för hemdatorer. Ett bruttolöneavdrag innebär att den anställde accepterar en lägre bruttolön i utbyte mot en förmån. Lönesänkningen innebär att den anställdes skatt minskar. Skatten minskar betydligt mer för personer med inkomster över brytpunkten än för personer med lägre inkomst. Eftersom 73 procent av alla personer med inkomster över brytpunkten i Sverige är män, så blir reglerna om bruttolöneavdrag diskriminerande mot kvinnor.
- **Reserveringsmöjligheter utnyttjas mer av män:** I Sverige är skatterna olika höga beroende på inkomstslag. För att förstärka neutraliteten mellan olika företagsformer har särskilda reserveringsmöjligheter införts för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag; avsättning till expensionsmedel och räntefördelning. En nyligen publicerad avhandling visar att 80 procent av de studerade företagen som går med vinst skulle ha kunnat minska sin skatt genom att i högre utsträckning utnyttja de reserveringsmöjligheter som står till buds. Avhandlingen visar också att kvinnor är sämre än män på att utnyttja samtliga reserveringsmöjligheter. Orsakerna till detta är dock inte klarlagt.

- **Ett avståndsbaserat reseavdrag vore extra lönsamt för kvinnor:** Det har vid ett flertal tillfällen presenterats förslag till förändringar av de nuvarande reglerna för resor till och från arbetet. Som alternativ till det nuvarande, kostnadsbaserade, avdraget har man lagt förslag om olika former av avståndsbaserade avdrag. I och med att män använder bilder i dubbelt så hög utsträckning som kvinnor vid resor till och från arbetet så skulle införandet av ett avståndsbaserat reseavdrag underkompensera fler män och överkompensera fler kvinnor. Även om reglerna skulle vara desamma oavsett kön så skulle alltså effekterna inte bli könsneutrala på grund av de olikheter som finns mellan könen.

Sverige har inte som tradition att utnyttja skattereglerna för att uppnå jämställdhetspolitiska mål. Skillnader i effekter av beskattningen av de slag som presenterats ovan framgår därför oftast inte av de utredningar och propositioner som ligger till grund för beskattningsreglerna. Ovan har endast några regler med olika effekter beroende på kön beskrivits, men med tanke på hur mycket kvinnors och mäns tillgångar och inkomster skiljer sig åt så är det troligt att väldigt många skatteregler på liknande sätt får icke könsneutrala effekter. Om man eftersträvar en helt könsneutral beskattning så är det på det här området som fokus för arbetet bör läggas. Ett enkelt första steg är att ställa krav på att jämställdhetseffekterna ska analyseras vid samtliga lagändringar.

8.6 Skattesystemets påverkan på jämställdheten

Uppdraget att utreda förhållandet mellan beskattningsverksamheten och de jämställdhetspolitiska målen kom från den förra Regeringen i regleringsbrevet för 2006. Uppdraget syftade till att ge underlag för att kunna bedöma i vilken omfattning skattesystemet påverkar måluppfyllelsen när det gäller de jämställdhetspolitiska målen.

Vi har i den här rapporten visat att de stora skillnader som finns i kvinnors och mäns inkomststruktur också får effekter på deras beskattningssituation. Även om skattereglerna är desamma oavsett kön så berörs kvinnor och män i olika utsträckning av olika regler. Det som framgår tydligast av alla skillnaderna mellan könen är att männen i högre grad än kvinnorna berörs av många och ofta komplicerade skatteregler. Män måste också i högre grad än kvinnor själva beräkna delar av sin inkomst och ange den på deklARATIONEN.

Vi kan konstatera att kvinnor i högre utsträckning än män undviker områden med krångliga skatteregler. Det ligger då nära till hands att dra slutsatsen att krångliga skatteregler diskriminerar kvinnorna genom att bidra till att stänga dem ute från vissa områden. Om så är fallet så leder skattesystemets utformning till försämrade måluppfyllelse avseende de jämställdhetspolitiska målen, och en lämplig åtgärd är i så fall att inrikta arbetet på regelförenklingar. Det faktum att kvinnliga näringsidkare i lägre grad än manliga utnyttjar reserveringsmöjligheter som räntefördelning och expensionsmedel antyder att så kan vara fallet, men vi har ändå för dåligt underlag för att kunna dra några slutsatser. Flera förhållanden som gör beskattningen mer komplicerad (exempelvis aktieinnehav och näringsverksamhet) innebär också ett ökat risktagande som inte har något samband med beskattningen. Det är alltså mer troligt att det är kvinnornas motvilja mot att utsätta sig för ekonomiska risker som styr deras handlande än att det är skattereglernas utformning. För att säkert kunna uttala sig krävs dock ytterligare studier på området.

Vi kan också konstatera att män i högre grad än kvinnor är tvungna att hantera krångliga skatteregler. Det leder till att männens fullgörandekostnader för att deklarerat blir högre än kvinnornas. Det medför också att män i högre utsträckning än kvinnor gör fel i sina deklARATIONER och att de därmed i större utsträckning blir föremål för skattekontroll, rättelser och påförande av skattetillägg. På så sätt blir krångliga skatteregler diskriminerande mot männen och ett sätt att öka jämställdheten blir följaktligen att förenkla regelverken.

Det vi kan konstatera är att olikheterna mellan könen medför att vissa skatteregler främjar det ena könet mer än det andra. I vissa fall kan det kanske ha viss inverkan på de jämställdhetspolitiska målen. Reglerna om medhjälpande make kan t.ex. medföra att fler kvinnor än män får en lägre inkomst än vad de skulle ha fått om dessa regler inte fanns.

Den sammantagna slutsatsen blir att de effektivaste åtgärderna inom skatteområdet för att främja jämställdheten är att förenkla regelverken och att ställa krav på analys av förväntade jämställdhetseffekter vid regeländringar.

8.7 Lämpliga resultatindikatorer

I Skatteverkets uppdrag från den förra Regeringen ingick också att ta fram ett underlag för eventuellt reviderade målformuleringar avseende verksamhetsmålen inom politikområdet. Här handlar det alltså om att identifiera resultatindikatorer som kan användas för att mäta beskattningens effekter på de jämställdhetspolitiska målen.

Det första man måste fråga sig är vad man vill mäta? Det är enkelt att mäta en mängd olika skillnader i beskattning mellan kvinnor och män, men det är svårt att använda dessa mått till att dra några andra slutsatser än att män och kvinnor skiljer sig åt beträffande arbete, företagande och investeringar. Är det sådana slutsatser man vill kunna dra så är det onödigt att gå omvägen via beskattningen. Då är det bättre att titta på arbetsstrukturer, lönestatistik, förmögenhetsstatistik mm.

Det som ur ett jämställdhetsperspektiv verkar vara mest intressant att mäta är i vilken utsträckning män och kvinnor berörs av komplicerade skatteregler. Det är dock väldigt svårt att mäta, om det över huvud taget är möjligt. Dels måste man kunna kategorisera regler utifrån om de är enkla eller svåra. Rättelser i deklARATIONERNA har i dagsläget börjat kopplas ihop med olika riskområden, men dessa behöver inte vara entydiga med enskilda skatteregler. Dels måste man kunna avgöra hur många kvinnor och män som berörs av olika regler. I de fall en skatteregel motsvaras av en egen ruta i deklARATIONEN går detta ganska enkelt, men i andra fall kräver det särskilda undersökningar.

Den sammantagna slutsatsen är att vi inte kan identifiera några lämpliga resultatindikatorer för att mäta beskattningens effekter på jämställdheten.

Tabellbilaga

Tabell 31: Antal anställda män och kvinnor 2003

	tusental	% av samtliga män/kvinnor
Helårs- och heltidsanställda 90-100 % av arbetstiden		
Män	1 528	83
Kvinnor	1 107	58
Deltidsanställda 50-89 % av arbetstiden		
Män	142	8
Kvinnor	518	27
Deltidsanställda 1-49 % av arbetstiden		
Män	162	9
Kvinnor	279	15
Samtliga anställda % av totalt		
Män	1 832	49
Kvinnor	1 904	51
Totalt	3 736	100

Källa: SCB, bearbetning av inkomstfördelningsundersökningen 2004

Tabell 32: Heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år fördelade i inkomstgrupper och kön år 2003

Kön	<100		100-140		140-180		180-220		220-260		260-300		300-500		500-1000		1000-	
	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%	Antal, tusen	%
Män	24	49	31	48	41	39	182	38	339	54	291	63	487	71	123	83	11	92
Kvinnor	25	51	34	52	64	61	301	62	285	46	169	37	202	29	26	17	1	8
Samtliga	49	100	65	100	105	100	483	100	624	100	460	100	689	100	149	100	12	100

Källa: SCB, bearbetning av inkomstfördelningsundersökningen 2004

Tabell 33: Antal företagare i Sverige enligt olika definitioner

	RAMS (SCB)		AKU (SCB)		Skatteverket	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Kvinnor	103 332	28 %	104 000	25 %	285 203	33 %
Män	264 401	72 %	304 000	75 %	581 218	67 %
Totalt	367 733	100 %	408 000	100 %	866 421	100 %

Anm: Siffrorna från SCB avser 2003 och siffrorna från Skatteverket avser 2005

Källa: RAMS: Hanaeus, Håkansson och Voss, SCB, *Ny källa till företagarpopulationen i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS)*

AKU: Arbetskraftsundersökningen 2003

Skatteverket: Bearbetningar ur databasen GIN-skatt

Tabell 34: Samtliga företagare enligt Skatteverkets register

	Antal			Andel	
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Enskild näringsverksamhet	198 811	375 001	573 812	35 %	65 %
Delägare i handelsbolag	36 355	73 457	109 812	33 %	67 %
Delägare i fåmansaktiebolag	68 347	194 635	262 982	26 %	74 %
Totalt antal företagare*	285 203	581 218	866 421	33 %	67 %

* Totalt antal företagare understiger summan av de tre företagsformerna. Anledningen är att en och samma person kan bedriva flera olika verksamheter i olika företagsform, men personen i fråga utgör ändå endast en företagare.

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Tabell 35: Överskott och underskott av näringsverksamhet 2005 års taxering

	Antal och belopp			Andel	
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Överskott av näringsverksamhet					
Antal individer	131 092	248 357	379 449	34 %	65 %
Medelöverskott, kr	54 016	82 169		66 %*	-
Summa överskott, mnkr	7 081	20 407	27 488	26 %	74 %
Underskott av näringsverksamhet					
Antal individer	102 957	195 940	298 897	34 %	66 %
Medelunderskott, kr	38 333	55 057		70 %*	-
Summa underskott, mnkr	3 947	10 788	14 735	27 %	73 %
Totalt antal med näringsverksamhet					
Antal individer	230 139	434 243	664 382	35 %	65 %

* Visar kvinnornas andel av männens genomsnittliga över- respektive underskott

Källa: Skatteverket, databasen GIN-skatt

Tabell 36: Tillgångar och skulder för kvinnor och män 2003

	Totalsumma mdkr		Andel av tillgångarna		Genomsnitt för personer med värde tkr		Andel personer med värde	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Reala tillgångar	1 398	1 862	43 %	57 %	774	931	40 %	45 %
Eget hem inkl. bodelen i jordbruk	865	1 119	44 %	56 %	758	809	25 %	31 %
Bostadsrätt	239	207	54 %	46 %	445	411	12 %	11 %
Fritidshus	144	163	47 %	53 %	465	474	7 %	8 %
Jordbruksfastighet	100	252	28 %	72 %	658	1 048	3 %	5 %
Hysesfastighet	45	105	30 %	70 %	3 281	4 376	0,3 %	1 %
Övriga fastigheter	5	17	23 %	77 %	459	694	0,2 %	1 %
Finansiella tillgångar	616	780	44 %	56 %	194	250	70 %	70 %
Bank	206	252	45 %	55 %	112	137	41 %	41 %
Räntefonder	33	29	53 %	47 %	86	101	8 %	7 %
Andra fonder än räntefonder	175	182	49 %	51 %	81	88	48 %	47 %
Börsnoterade aktier	106	222	32 %	68 %	122	180	19 %	28 %
Obligationer och övriga värdepapper	36	40	47 %	53 %	81	100	10 %	9 %
Skattepliktig försäkring	60	55	52 %	48 %	107	111	12 %	11 %
Övriga reala och fin. tillgångar	24	65	27 %	73 %	417	790	1 %	2 %
Summa tillgångar	2 038	2 707	43 %	57 %	580	782	78 %	78 %
Summa skulder	629	848	43 %	57 %	271	337	51 %	57 %
Nettoförmögenhet	1 409	1 859	43 %	57 %	357	475	87 %	88 %

Källa: SCB, Befolknings- och välfärdsstatistik. *Förmögenhetsstatistik 2003*